

Γενικής Παιδείας
Έκφραση - Έκθεση
Κριτήρια Αξιολόγησης
Γ' Λυκείου

Επιμέλεια: ΣΤΕΛΙΟΣ ΚΑΛΑΠΟΤΛΗΣ
ΠΕΤΡΑ ΧΡΙΣΤΙΝΑ

e-mail: info@iliaskos.gr

www.iliaskos.gr

ΕΚΦΡΑΣΗ- ΕΚΘΕΣΗ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

ΚΡΙΤΗΡΙΑ
ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

ΚΑΛΑΠΟΤΛΗΣ ΣΤΕΛΙΟΣ
ΠΕΤΡΑ ΧΡΙΣΤΙΝΑ

Πίνακας περιεχομένων

ΓΛΩΣΣΑ-Η κλασική παιδεία στην εκπαίδευση	3
ΠΑΙΔΕΙΑ- Το ψέμα	5
ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ – Παιδική Εργασία	9
ΕΡΓΑΣΙΑ-ΑΝΕΡΓΙΑ- Στους καιρούς της κρίσης: Οι νέοι... παίρνουν τα βουνά.....	13
ΠΟΙΝΗ-ΘΑΝΑΤΙΚΗ ΠΟΙΝΗ-Περί της θανατικής ποινής.....	15
ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ- Τι έκανε για χρόνια η διαφήμιση;	18
ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΣΜΟΣ-«Ψωνίζω άρα υπάρχω»	21
ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ-Έλεγχος της δημοκρατικής ιδέας.....	24
ΕΛΛΑΔΑ-Ε.Ε. Νιώθω βαθιά ταπεινωμένος, ως φιλέλληνας!	26
ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΩΝ- Θέλουμε να είμαστε μια σύγχρονη χώρα;	28
ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ-Αθλητισμός με κοινωνικές και πολιτικές προεκτάσεις	30
ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ-ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ- Το «εθνικόμετρο» ξανάρχεται	34
ΕΠΙΣΤΗΜΗ-Επιστήμη και τεχνολογία στην κοινωνία μας.....	36
ΚΛΩΝΟΠΟΙΗΣΗ-Γενετική μηχανική και κλωνοποίηση	41
ΒΙΑ-Η έκρηξη βίας στις μέρες μας.....	45
ΜΑΖΟΠΟΙΗΣΗ- Όταν το πλήθος γίνεται όχλος	53
Η ΤΕΧΝΗ ΣΤΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ	58
ΠΑΡΑΔΟΣΗ- Η ελληνικότητα κινδυνεύει από εμάς	61
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ-Ο πνευματικός άνθρωπος στην Ελλάδα της κρίσης.....	63
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ-Χάσμα στις αμοιβές γυναικών	70
ΟΙ Η/Υ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ-Οι νέες τεχνολογίες στη διδασκαλία	73
ΛΑΪΚΙΣΜΟΣ- Το φάσμα του λαϊκισμού	80
ΕΙΡΗΝΗ-ΠΟΛΕΜΟΣ-.....	82
ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ-Πατριωτισμός & παγκοσμιοποίηση.....	89
ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ- Η ανανεώσιμη πηγή ενέργειας για την οικονομία	93
ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ- Αναζητώντας τη χαμένη ευτυχία	95
ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΗ.....	97

ΓΛΩΣΣΑ-Η κλασική παιδεία στην εκπαίδευση

γράφει ο Φάνης Ι. Κακριδής

Είναι αλήθεια ότι βαρεθήκαμε από τον καιρό του Διαφωτισμού και του Δ. Καταρτζή (1730-1807) να λέμε και να ξαναλέμε τα ίδια για το πώς θα ήταν σωστό να διδάσκεται στους Νεοέλληνες ο αρχαιοελληνικός πολιτισμός - και πάντα στο τέλος να επικρατεί ο αττικισμός με τα συμφωνόληκτα και την ετεροπροσωπία.

Ας θυμηθούμε μια κάπως νεότερη διατύπωση. Το 1957, παρουσιάζοντας το εκπαιδευτικό του πρόγραμμα, ο Γεώργιος Παπανδρέου είχε πει: *"Ήλθεν η ώρα να καταργήσωμεν την σεμνοτυφίαν του αρχαιισμού. Είναι εντροπή να επιμένωμεν εις την διδασκαλίαν λέξεων -πολύ περισσότερο γραμματικών τύπων και συντακτικών σχημάτων, προσθέτουμε- της αρχαίας γλώσσης εις τον πρώτον κύκλον της Μέσης Παιδείας με το σόφισμα, με το ψεύδος ότι τάχα τοιουτοτρόπως μεταγγίζομεν εις την νέαν γενεάν τα αγαθά του αρχαίου πολιτισμού. Πρέπει να αποκτήσωμεν το θάρρος της αληθείας. Εις αυτόν τον τετραετή (τότε) κύκλον η διδασκαλία της αρχαίας γλώσσης δεν προσφέρει αγαθά πολιτισμού. Προσφέρει μόνον ταλαιπωρίαν και στραγγαλισμόν των πνευματικών ικανοτήτων των μαθητών. Εις το τετραετές γυμνάσιον θα διδάσκωνται οι Έλληνες κλασικοί εις μετάφρασιν".*

Το θάρρος της αληθείας το αποκτήσαμε είκοσι χρόνια αργότερα με τη Μεταρρύθμιση του 1976, όμως το θαύμα δεν κράτησε πολύ: γρήγορα θέριεψε πάλι η σεμνοτυφία του αρχαιισμού, και η ταλαιπωρία και ο στραγγαλισμός ξανάρχισαν το 1992 - και συνεχίζονται ως σήμερα.

Όσο και αν την αγαπούμε οι φιλόλογοι, όσο και αν αναγνωρίζουμε το μεγαλείο και τη μορφωτική αξία της αρχαίας γλώσσας, η ιδέα ότι τη διδάσκουμε, ως γλώσσα, σε όλα τα ελληνόπουλα, για να μπορέσουν ύστερα να χαρούν τα αρχαία νάματα κατευθείαν από την πηγή, μπορεί να είχε κάποιο νόημα το δέκατο ένατο αιώνα, και σε ένα μέρος του εικοστού, όσο είχαμε την πολυτέλεια να διδάσκουμε αρχαία σε όλες τις τάξεις της μέσης εκπαίδευσης για έξι και παραπάνω ώρες την εβδομάδα. Όμως, η εφαρμογή της σήμερα είναι λάθος και προκαλεί πολλαπλή ζημιά. Έχουν αλλάξει στο μεταξύ σημαντικά οι συνθήκες!

Το σπουδαιότερο που άλλαξε είναι η σύνθεση των μαθητών. Παλιά, στα σχολεία της μέσης εκπαίδευσης φοιτούσαν λίγα μόνο παιδιά: από τα πλούσια όσα έπαιρναν τα γράμματα και από τα φτωχά τα ιδιαίτερα προικισμένα - αν τα κατάφερναν. Σήμερα στο γυμνάσιο φοιτούν όλα τα παιδιά της Ελλάδας και πολλά ξένα. Έτσι, λογικός και εφικτός στόχος για τα φιλολογικά μαθήματα θα ήταν να επιδιώξουμε οι μαθητές, ολοκληρώνοντας την υποχρεωτική τους εκπαίδευση, (α) στο γλωσσικό πεδίο να έχουν μάθει σωστά νέα ελληνικά και (β) στο γενικότερο μορφωτικό πεδίο να έχουν κερδίσει μια πρώτη γνωριμία με την ιστορία και την πολιτισμική παράδοση του αρχαίου, του μεσαιωνικού και του νεότερου ελληνισμού.

Άλλο σημαντικό στοιχείο που έχει αλλάξει είναι ο στόχος ή, καλύτερα, η σκοπιμότητα της γλωσσικής διδασκαλίας των αρχαίων. Αν το δέκατο ένατο και τον εικοστό αιώνα, ως το 1976, διδάσκαμε τόσο εντατικά τα αρχαία ελληνικά, δεν ήταν μόνο για να γνωρίσουν οι μαθητές τα αριστουργήματα της αρχαίας γραμματείας από το πρωτότυπο, αλλά περισσότερο γιατί χωρίς τη διδασκαλία τους το έθνος θα έχανε την επίσημη γλώσσα του: η χρήση της καθαρεύουσας θα ήταν αδιανόητη, αν δεν τη στήριζε η εντατική διδασκαλία των αρχαίων στη μέση εκπαίδευση. Τώρα όμως η καθαρεύουσα έχει καταργηθεί και ό,τι ήταν κάποτε γλωσσική προετοιμασία για τους λίγους, που προορίζονταν να χρησιμοποιήσουν την επίσημη γλώσσα, έγινε τώρα

γλωσσική σύγχυση - ζημία για όλους, που μιλούν και γράφουν τη δημοτική.

Η παράλληλη διδασκαλία της αρχαίας και της νέας γλώσσας στο γυμνάσιο αποπροσανατολίζει το φυσικό αίσθημα των μαθητών: η γλώσσα τους φορτώνεται όχι μόνο λεξιλογικά, αλλά και γραμματικά και συντακτικά δάνεια από τα αρχαία - ελληνικούς, που εννιά φορές στις δέκα είναι λάθη. Θαρρείς και ξαναγυρίζουν από την πίσω πόρτα οι επιδράσεις της καθαρεύουσας στη γλώσσα μας, τόσο που να αναρωτιέται κανείς αν αυτή ήταν η κρυφή επιθυμία όσων προπαγάνδισαν, προώθησαν και πέτυχαν την επαναφορά της γλωσσικής διδασκαλίας των αρχαίων στο γυμνάσιο.

Τελικά, το μόνο που σίγουρα πετυχαίνουμε διδάσκοντας στο γυμνάσιο την αρχαία γλώσσα, υποχρεωτικά και δίπλα σε τρεις άλλες -τα νεοελληνικά, τα αγγλικά και τη δεύτερη ξένη γλώσσα-, είναι να αποδείξουμε είτε ότι δεν έχουμε ιδέα από εκπαιδευτικό προγραμματισμό είτε ότι δεν μας ενδιαφέρουν τα αποτελέσματα του εκπαιδευτικού προγράμματος που εφαρμόζουμε είτε και τα δύο!

Ο Φάνης Ι. Κακριδής είναι καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Δημοσιεύθηκε στο περιοδικό ΚΡΑΜΑ, Τ.18/2004

A. Να συντάξετε την περίληψη του παραπάνω κειμένου σε 100-110 λέξεις. **25 μον.**

B.1. Να αναπτύξετε σε μια παράγραφο την παρακάτω φράση του κειμένου: «*Η παράλληλη διδασκαλία της αρχαίας και της νέας γλώσσας στο γυμνάσιο αποπροσανατολίζει το φυσικό αίσθημα των μαθητών*». **13 μον.**

B.2. Ποια συλλογιστική πορεία ακολουθείται στο κείμενο; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας. **05 μον.**

B.3. Να αιτιολογήσετε τη χρήση των σημείων στίξης στις παρακάτω φράσεις του κειμένου: α) «*"Ἦλθεν ἡ ὥρα να καταργήσωμεν... οἱ Ἕλληνες κλασικοὶ εἰς μετάφρασιν"*. β) «*Ἐχουν αλλάξει στο μεταξύ σημαντικά οἱ συνθήκες!*» γ) «*Τελικά, το μόνο είτε και τα δύο!*» **03 μον.**

B.4. Να βρείτε τα συνώνυμα των υπογραμμισμένων λέξεων του κειμένου. **05 μον.**

B.5. Να βρείτε τα δομικά στοιχεία και τον τρόπο ανάπτυξης της παρακάτω παραγράφου του κειμένου και να αιτιολογήσετε την απάντησή σας : «*Το σπουδαιότερο που άλλαξε... και του νεότερου ελληνισμού*». **07 μον.**

B.6. Να βρείτε 5 διαρθρωτικές λέξεις και να πείτε με ποιο τρόπο συμβάλουν στη συνοχή του κειμένου. **05 μον.**

Γ. Γράφετε ένα άρθρο στη σχολική εφημερίδα σχετικά με τους λόγους για τους οποίους πρέπει να προασπίσουμε τη γλώσσα μας στη σημερινή εποχή-αυτοκρατορία της αγγλικής σε όλους τους τομείς, αλλά και σχετικά με το πώς θα μπορούσαν να συμβαδίζουν στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα η νέα ελληνική και η αρχαία. **40 μον.**

ΠΑΙΔΕΙΑ- Το ψέμα

της Πέπης Ρηγοπούλου

8-12-09

Αυτό στο οποίο όλοι συμφωνούν, ανεξάρτητα από ιδεολογίες, τάσεις, θέσεις, είναι ότι το βασικό πρόβλημα που αντιμετωπίζει αυτός ο τόπος έχει να κάνει με την παιδεία.

Υπάρχει έλλειμμα παιδείας, λένε κάποιοι, ενώ άλλοι θεωρούν ότι παιδεία υπάρχει μεν, είναι χάλια δε. Και όλοι περίπου, αν ερωτηθούν, θα σου βρουν αμέσως και μία λύση. Θα σου μιλήσουν για άλλον τρόπο εισαγωγής στα πανεπιστήμια, για τη χαμηλή ή υψηλή βάση που πρέπει να απαιτείται, για το ολοήμερο ή όχι σχολείο ή για την αυτομόρφωση μέσα σε συλλογικότητες που σνομπάρουν ή φτύνουν όλους τους αστικούς θεσμούς.

Θα σου πουν ακόμα για τα ξένα ιδρύματα «που είναι καλύτερα από τα ελληνικά», για τα ιδιωτικά πανεπιστήμια που θα πρέπει επιτέλους να έρθουν και για τα κολέγια που είναι ήδη εδώ για να μας δώσουν τα φώτα τους. Και ακόμα για το πόσο ακριβές είναι οι σπουδές στην Ελλάδα, αφού πρέπει να πληρώνουν από το Δημοτικό ήδη φροντιστήρια για τα παιδιά τους. Και, βέβαια, δεν θα λησμονήσουν να επισημάνουν ότι δεν έγινε εν τέλει και τίποτα με ένα πτυχίο που θα πάρει κανείς, αφού τα περισσότερα δεν έχουν αντίκρισμα στην αγορά εργασίας, ιδιαίτερα τώρα με την κρίση.

Αν σκεφτεί κανείς όλα αυτά και άλλα τόσα που ακούει, το πρώτο πράγμα που μπορεί να πει είναι ότι όλοι έχουν δίκιο. Μόνο που δεν μιλούν για την παιδεία. Γιατί η παιδεία είναι αλλού. Είναι στις μοναχικές ώρες που ανακαλύπτει κανείς σε ένα πατάρι το απαγορευμένο βιβλίο που θα τον συγκλονίσει ή τις άλλες σε μια περιπλάνηση στην πόλη ή την ανάμνησή της, όταν θα ανακαλύψει ξαφνικά την εικόνα, την κίνηση, τη χειρονομία, τον ήχο που θα του ανοίξουν δρόμους στην ψυχή. Και ακόμα όταν ερωτεύεται και ανακαλύπτει ότι ο κόσμος δεν είναι πια αυτός που ήτανε, και θέλει να τον μάθει από την αρχή. Ή πάλι μέσα στον διάλογο με τους δασκάλους, σε μια κοινή προσπάθεια με άλλους ανθρώπους ή ακόμα σε ένα ταξίδι στον χώρο ή στον χρόνο, τις ώρες εκείνες της ονειροφантаσίας που όλα είναι δυνατά ή και όταν έπειτα από μια κοπιώδη άσκηση του νου σ' αγγίζει εκείνο το μικρό φως της γνώσης, της δημιουργίας, της ζωής.

Η παιδεία δεν είναι το μέγεθος που μπορούμε να μετρήσουμε με τις επιταγές της κάθε Μπολόνιας. Με τους υπολογιστές που θα χαρίσουμε σε μαθητές για να παίζουν πιθανόν βίντεο games. Με τα κινητά που θα καταγράψουν τα σεξουαλικά παιχνίδια των άλλων, που επιτρέπονται ή μάλλον διαφημίζονται και προωθούνται από τα μέσα ενημέρωσης και τα διάφορα ροζ τηλέφωνα, ενώ ο έρωτας και η ηδονή παραμένουν ένα ζητούμενο. Με τις τόσες ώρες διδασκαλίας και τα τυπικά προγράμματα με τους διάφορους δείκτες αξιολόγησης. Η παιδεία χρειάζεται χρόνο για να τον χάσεις και ίσως κάποτε να τον ξανακερδίσεις αναζητώντας πρώτα να κατακτήσεις αυτό που τυχαίνει να αγαπάς και μετά το αν και το πώς θα βγάλεις ποτέ από αυτήν λεφτά. Η παιδεία είναι μια άρτε πόβερα, απαραίτητος όρος κάθε ελευθερίας. Αν δεν βγούμε από τη λογική του συγκριτικού βαθμού και του μετρήσιμου, δεν υφίσταται παιδεία.

Όμως τόσο η ελεύθερη παιδεία όσο και η εκπαίδευση απαξιώνονται όλο και πιο πολύ από εμάς τους ίδιους. Από τα κόμματα και τα κομματίδια που καταγγέλλουν την παρακμή των πανεπιστημίων και των σχολείων, ενώ με κάθε τρόπο συμβάλλουν στο να την χειροτερέψουν. Από τα Μέσα, που όταν μιλούν για παιδεία προβάλλουν μόνον ό, τι πουλάει, που συνήθως είναι η άρνηση και η καταστροφή της. Από την ίδια την

ακαδημαϊκή κοινότητα, που παραπαίει. Από μια κοινωνία που αρνείται πεισματικά να πιστέψει στον εαυτό της.

Η «απόθεση», που οδήγησε στην εντατική τον πρότανη του Καποδιστριακού, κύριο Χρίστο Κίττα^[*], είναι πραγματικό γεγονός που μετρά την εξουσιαστική δομή ενός είδους δήθεν αντιεξουσιαστών, που έχουν μεθύσει από την τυφλή βία, αλλά και συμβολικό γεγονός, που μετρά μια ηθική και πνευματική κρίση που πρέπει να αντιμετωπιστεί. Αλληλεγγύη στον πρότανη, αλλά και στην αγωνίστρια Αγγελική Κουτσουμπού, τη δημοσιογράφο απόφοιτο του Τμήματος Επικοινωνίας Ελλη Ζώτου και όλους τους άλλους που υπέστησαν αναίτια τη βία από την πλευρά των αστυνομικών. Όχι άλλα ψέματα.

[*] Υπενθυμίζεται ότι την 6η Δεκεμβρίου του 2009, επέτειο της συμπλήρωσης ενός έτους από τη δολοφονία του Αλέξη Γρηγορόπουλου, ομάδα νεαρών εισέβαλε στο πανεπιστήμιο Αθηνών και χτύπησε με πέτρες και ξύλα τον κ. Κίττα, ο οποίος μεταφέρθηκε στο νοσοκομείο με κρανιοεγκεφαλικές κακώσεις και καρδιακό επεισόδιο.

A1. Να γράψετε περίληψη του κειμένου σε 100-120 λέξεις. **25 μον.**

B.1. «Όμως τόσο η ελεύθερη παιδεία όσο και η εκπαίδευση απαξιώνονται όλο και πιο πολύ από εμάς τους ίδιους». Να αναπτύξετε το νόημα του αποσπάσματος σε 60-80 λέξεις. **12 μον.**

B.2. Να βρείτε συνώνυμα για τις υπογραμμισμένες λέξεις του κειμένου. **10 μον.**

B.3. Να βρείτε τη συλλογιστική πορεία που ακολουθείται στη δεύτερη παράγραφο. **05 μον.**

B.4. Να βρείτε τη δομή και τον τρόπο ανάπτυξης της πέμπτης παραγράφου. **05 μον.**

B.5. Να βρείτε τρεις λέξεις-φράσεις που χρησιμοποιείται η ποιητική λειτουργία της γλώσσας. **03 μον.**

Γ. Στο άρθρο τονίζεται η έλλειψη παιδείας στην εποχή μας. Που οφείλεται αυτή και ποιοι παράγοντες συμβάλλουν στην καλλιέργεια της παιδείας ενός ατόμου; Να εκθέσετε την άποψή σας σε ένα άρθρο που θα δημοσιευτεί στη σχολική εφημερίδα (500-600 λέξεις). **40 μον.**

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Η ανθρωπιστική παιδεία

Οι ανθρωπιστικές σπουδές, η ανθρωπιστική παιδεία και η θέση τους στα σχολικά προγράμματα των σύγχρονων κοινωνιών αποτελούν σήμερα ένα από τα πολυσυζητημένα θέματα μεταξύ των μάχιμων εκπαιδευτικών, των φιλοσόφων της εκπαίδευσης και των ειδικών που καθορίζουν την εκπαιδευτική πολιτική κάθε χώρας. Η ιστορία τους είναι συνυφασμένη με την ιστορία της Ευρωπαϊκής εκπαίδευσης και τη σύγκρουση των πολιτιστικών αξιών που προσπαθούν να κυριαρχήσουν στην εκπαίδευση του Δυτικού κόσμου. Πρόκειται για ένα θέμα πλατύ και εξαιρετικά σύνθετο, το οποίο έχει δημιουργήσει μια σειρά από προβληματισμούς που εναγώνια ζητούν λύση.

Στην ιστορία της εκπαίδευσης για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα είχαμε συνηθίσει να ταυτίζουμε τις ανθρωπιστικές σπουδές με την αρχαιογνωσία ή τις κλασικές σπουδές, δηλαδή με τη μεγάλη εκπαιδευτική παράδοση που από την Αναγέννηση μέχρι την αυγή του 20ου αιώνα κυριάρχησε στη δυτική εκπαίδευση. Βλέπουμε όμως ότι η κυριαρχία των κλασικών σπουδών (που απευθυνόταν σε έναν περιορισμένο αριθμό σπουδαστών της δευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης), οι οποίες θεωρούνταν μέχρι το τέλος του 19ου αιώνα θεματοφύλακες της ανθρωπιστικής παιδείας, στον αιώνα μας, εποχή της μαζικής δημοκρατικής εκπαίδευσης, κλονίζεται και με σχετικά γοργούς ρυθμούς χάνει την πρωτοκαθεδρία της στα σχολικά προγράμματα της σύγχρονης εκπαίδευσης. Αυτό το γεγονός φαίνεται ευδιάκριτα με την εισαγωγή άλλων τύπων γνώσεων, οι οποίες σταδιακά γίνονται κύριος κορμός των διαφοροποιημένων πια αναλυτικών προγραμμάτων της δημόσιας υποχρεωτικής εκπαίδευσης.

Όταν μελετάμε την ιστορία της εκπαίδευσης του 20ου αιώνα και ιδιαίτερα ό,τι αφορά τις ανθρωπιστικές σπουδές, συναντάμε μια ομάδα γνώσεων που, όπως οι προηγούμενες, έχουν ως αντικείμενο μελέτης και προβληματισμού τους τα δημιουργήματα του ανθρωπίνου πνεύματος. Πρόκειται για τις γνώσεις εκείνες που συμβάλλουν στην καλλιέργεια της ευαισθησίας, της φαντασίας, της δημιουργικότητας, της κριτικής και της ανθρωπιάς του νέου ανθρώπου. Ειδικότερα μπορούμε να συμφωνήσουμε με τους θεωρητικούς των ανθρωπιστικών σπουδών ότι σε γενικές γραμμές και χωρίς καμία διάθεση αξιολογικής ιεράρχησης, αυτές οι γνώσεις είναι: η σπουδή της γλώσσας και της λογοτεχνίας – κλασικής και σύγχρονης-, της φιλοσοφίας, της ιστορίας, της θεολογίας, των καλών τεχνών και ακόμα αυτών των κοινωνικών επιστημών που προσεγγίζουν τα κοινωνικά φαινόμενα με μια ανθρωπιστική διάθεση.

Όμως ακόμα και αυτή η διευρυμένη αντίληψη των ανθρωπιστικών σπουδών στην εκπαίδευση του 20ου αιώνα έχει δεχτεί και εξακολουθεί να δέχεται μια σειρά από επιθέσεις οι οποίες έχουν κλονίσει τη θέση τους και τις θέτουν υπό αμφισβήτηση τόσο στην εκπαίδευση όσο και στην πολιτική ζωή. Η τεράστια αύξηση της γνώσης και ιδιαίτερα της επιστημονικοτεχνικής έχουν γίνει οι «νέες θεότητες» αυτού του

αιώνα. Οι θεότητες αυτές, με το κύρος που έχουν αποκτήσει στις σύγχρονες κοινωνίες, μπορούν και διεκδικούν όλο και περισσότερο χώρο και χρόνο στα προγράμματα σπουδών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Από την άλλη μεριά βλέπουμε την όλο και αυξανόμενη κυριαρχία της μαζικής κουλτούρας πάνω στη ζωή του σύγχρονου ανθρώπου. Βλέπουμε δηλαδή ότι τα βιομηχανικά πολιτιστικά δημιουργήματα, κατά κανόνα χαμηλής ποιοτικής αξίας, επιδρούν καταλυτικά πάνω σε αυτές τις μοναδικές ανθρώπινες ιδιότητες, όπως είναι η αλήθεια, η ευαισθησία, η δημιουργικότητα, η ομορφιά, η αγάπη και η αναζήτηση της ποιότητας, που αιώνες τώρα ποιητές, φιλόσοφοι και καλλιτέχνες προσπαθούν να εκφράσουν με το έργο τους.

Αλλά το πρόβλημα δε βρίσκεται μόνο σε αυτές τις επιθέσεις ενάντια στις ανθρωπιστικές σπουδές. Τα τελευταία χρόνια υπάρχει μια έντονη δυσπιστία από κριτικούς του πολιτισμού μας σχετικά με την αξία της ανθρωπιστικής παιδείας, έτσι όπως προσφέρθηκε στο παρελθόν και εξακολουθεί να προσφέρεται ως τώρα.

Η κριτική αυτή ξεκινά από τη συνειδητοποίηση ότι όλη η φρίκη των δυο παγκοσμίων πολέμων καθώς και όλες οι άλλες μορφές πολιτικής, κοινωνικής και οικονομικής βαρβαρότητας που χαρακτηρίζουν τη σύγχρονη ιστορία, έχουν ως πρωταγωνιστές ανθρώπους που είχαν εκπαιδευτεί σε σχολεία όπου κυριαρχούσε η ανθρωπιστική παιδεία. Η διαδικασία όμως αυτής της αγωγής δυστυχώς δεν έφερε το ποθητό αποτέλεσμα, δηλαδή την ενανθρώπιση τους και την καλλιέργεια της ανθρώπινης αρετής, αξίες που αποτελούν το ιδανικό της ανθρωπιστικής παιδείας.

ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ – Παιδική Εργασία

Η είδηση δεν συγκίνησε κανέναν. Οι εφημερίδες, τα κόμματα και οι πασών αποχρώσεων προοδευτικοί ήταν απασχολημένοι με το να αναλύουν το μήνυμα των εκλογών και έτσι δεν βρήκαν την ευκαιρία ούτε να αναλύσουν ούτε να καταγγείλουν ότι στην Κωνσταντινούπολη παιδάκια 10 – 12 ετών ράβουν τα τζιν Benetton με μεροκάματο 200 δρχ. την ημέρα. Κανένας δε φώναξε για σκάνδαλο, γιατί φαίνεται ότι η Αριστερά στην εποχή της παγκοσμιοποίησης δεν έχει τίποτε να πει για την παγκοσμιοποίηση της εκμετάλλευσης των παιδιών. Το θέμα – αν δεν της φαίνεται φυσιολογικό – δεν την απασχολεί. Στην εποχή μας σκάνδαλο είναι ότι πέφτει το χρηματιστήριο και όχι ότι κάθε λεπτό πεθαίνουν 25 παιδιά από αστία. Ότι 250 εκατομμύρια αγοράκια και κοριτσάκια σε όλον τον κόσμο ηλικίας 5 – 14 χρόνων δουλεύουν 14 – 16 ώρες την ημέρα δένοντας κόμπους σε χαλιά, στρίβοντας φύλλα καπνού, κόβοντας σπέρτα. Ότι παιδάκια παραμορφώνουν τα χέρια τους ράβοντας μπάλες, κόβοντας διαμάντια, παραμορφώνουν τα πόδια τους δουλεύοντας σε υαλουργίες, σε νταμάρια ή κάνοντας τους βαστάζους στις αγορές (...) ότι παιδάκια ξεφορτώνουν τούβλα στο Νεπάλ για 70 δρχ. σε κάθε 100 διαδρομές μεταξύ του φορτηγού και του γιαπιού.

Ο Μπένετον δεν είναι ούτε χειρότερος ούτε καλύτερος από τους υπόλοιπους άρχοντες των πολυεθνικών: από τη Nike, την Adidas, τη Fiat κ.τ.λ. Ακολουθεί τους νόμους της ελεύθερης αγοράς, όπως κάνουν όλοι, μεταφέροντας την παραγωγή του εκεί όπου το κόστος εργασίας είναι χαμηλότερο – εκεί όπου τα δικαιώματα εργασίας είναι ελάχιστα ως ανύπαρκτα. Και αν σε αυτές τις χώρες δουλεύουν μωρά, δε φταίνε οι καθωσπρέπει καπιταλιστές της πολιτισμένης Δύσης. Φταίνε οι νόμοι των υπανάπτυκτων κρατών, φταίνε οι βάρβαροι γονείς του Τρίτου Κόσμου που βάζουν τα παιδιά τους να δουλεύουν.

Όμορφος ο κόσμος της ελεύθερης αγοράς, ο κόσμος της παγκοσμιοποίησης που «προάγει τον πλούτο των εθνών και την ευημερία των ατόμων». Υπάρχουν στον πλανήτη ένα δισεκατομμύριο φτωχά παιδιά και οι στατιστικές της Unicef λένε ότι ένα στα δύο εργάζεται στην κυριολεξία για ένα πιάτο φαί στις βιομηχανίες που παράγουν προϊόντα made in ... που πωλούνται στις αγορές της Δύσης. Οι στατιστικές επίσης λένε ότι το ένα στα δύο παιδιά των φτωχών και απόκληρων του πλανήτη είναι πλεονάζον. Οι αγορές δεν το χρειάζονται. Δεν είναι παραγωγικό. Και όποιος δεν παράγει, ως γνωστόν, δε χρειάζεται. Γι' αυτό καλύτερα να πεθαίνουν προτού μεγαλώσουν και γίνουν επικίνδυνα. Για του λόγου το αληθές, οι παρααστυνομικές ομάδες στη Βραζιλία δολοφονούν κατά μέσον όρο τέσσερα παιδιά την ημέρα, ενώ στη ναρκοδημοκρατία της Κολομβίας (που είναι πιο παραγωγικοί) φθάνουν τα έξι παιδιά ημερησίως.

Για όσους σηκώνουν αδιάφοροι τους ώμους νομίζοντας ότι αυτά συμβαίνουν μακριά τους, στη γη των Βαρβάρων, έχω δυσάρεστα νέα. Σύμφωνα με το υπουργείο Εργασίας των ΗΠΑ, πέντε εκατομμύρια παιδιά – κυρίως μεταναστών από τη Λατινική Αμερική – εργάζονται οικοδομώντας το αμερικανικό θαύμα. Στα αγροκτήματα-μοντέλο του κράτους της Καλιφόρνιας 500.000 παιδιά από 5 ως 12 ετών δουλεύουν, για δύο δολάρια, 12 ώρες την ημέρα κάτω από τεχνητές βροχές εντομοκτόνων. Στη Βρετανία του «Τρίτου Δρόμου» προς το σοσιαλισμό (η παιδική εργασία επιτρέπεται διά νόμου από 13 χρονών) τέσσερα στα δέκα παιδιά εργάζονται με πενιχρά μεροκάματα.

Τα παιδιά του κόσμου ουρλιάζουν στέλνοντας μηνύματα αγωνίας, αλλά αυτά δε φθάνουν στα αυτιά των προοδευτικών. Έχουν άλλα σοβαρότερα προβλήματα να επιλύσουν από εκείνα της φτώχειας, της εκμετάλλευσης, της ανισότητας, της περιθωριοποίησης, της αδικίας. Αγωνιούν να πείσουν ότι είναι αρκετά ρεαλιστές – δηλαδή συντηρητικοί – για να επιβάλουν την ανταγωνιστικότητα, την ελαστικοποίηση, την εργασιακή κινητικότητα, την ανεργία, ότι μπορούν να θυσιάσουν μερικές εκατοντάδες χιλιάδες παιδιά (των άλλων) στο βωμό της παγκοσμιοποίησης.

Βασίλης Μουλόπουλος, Πηγή: εφημερίδα Το Βήμα, 18/10/1998

B. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

A. Να γραφεί η περίληψη του κειμένου (100 λέξεις)

(25 μονάδες)

B.1. Ποια είναι τα δομικά στοιχεία και ο τρόπος ανάπτυξης της τελευταίας παραγράφου; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

(5 μονάδες)

B.2. Ποιους τρόπους πειθούς χρησιμοποιεί ο συντάκτης του κειμένου στην πρώτη παράγραφο; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

(5 μονάδες)

B.3. Ποιο ρόλο παίζουν τα στατιστικά στοιχεία μέσα στο κείμενο; Νομίζετε ότι τα στοιχεία αυτά μπορούν να θεωρηθούν αξιόπιστα;

(5 μονάδες)

B.4. παραμορφώνουν: Να γράψετε το παράγωγο ουσιαστικό καθώς και άλλα τέσσερα σύνθετα ουσιαστικά με το ίδιο β' συνθετικό. Να γράψετε πέντε προτάσεις, καθεμιά από τις οποίες να περιέχει ένα από τα παραπάνω ουσιαστικά.

(5 μονάδες)

B.5. προοδευτικοί, καταγγείλουν, φυσιολογικό, παράγει, πενιχρά: Να γραφεί από ένα αντώνυμο για καθεμία από τις παραπάνω λέξεις

(5 μονάδες)

B.6. «Όμορφος ο κόσμος της ελεύθερης αγοράς, ο κόσμος της παγκοσμιοποίησης «που προάγει τον πλούτο των εθνών και την ευημερία των ατόμων». Να αναπτύξετε τη φράση αυτή του συγγραφέα σε μια παράγραφο 80 – 100 λέξεων.

(10 μονάδες)

Γ. Παρόλο που πολλά κράτη και φορείς αγωνίζονται σήμερα για την προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, σε πολλές χώρες του κόσμου τα ανθρώπινα δικαιώματα καταπατούνται. Σε μια επιστολή σας προς το Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ να επισημάνετε φαινόμενα καταπάτησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε όλο τον κόσμο και να αναφέρετε τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες μπορεί να διασφαλιστεί ο σεβασμός στα ανθρώπινα δικαιώματα. (500-600 λέξεις)

(40 μονάδες)

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Καταπάτηση ανθρωπίνων δικαιωμάτων για τα παιδιά των τσιγγάνων Ρομ- Πηγή: www.kathimerini.gr

ΠΕΡΙΠΟΥ ένα εκατομμύρια παιδιά που ανήκουν στη φυλή των Ρομ «είναι αόρατα» σε χώρες της νοτιοανατολικής Ευρώπης, αφού δεν διαθέτουν έγγραφα που να πιστοποιούν ότι υπάρχουν, χαρτιά γέννησης, βιβλιάρια υγείας κ.α. αναφέρεται σε έκθεση των Ηνωμένων Εθνών που δημοσιοποιήθηκε σήμερα στο Βερολίνο.

Έκθεση της UNICEF που δόθηκε στη δημοσιότητα μαζί με σχετική έρευνα των Ρομ που ζουν στη Γερμανία αναφέρει ότι τα παιδιά των τσιγγάνων Ρομ στη νοτιοανατολική Ευρώπη αντιμετωπίζουν «μεγάλης έκτασης παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων».

Συγκεκριμένα αναφέρεται στην έκθεση ότι υφίστανται διακρίσεις και διώχνονται από βασικά κέντρα υγείας και από τις υπηρεσίες επιμόρφωσης. Πολλά από τα παιδιά Ρομ ζουν σε αυτοσχέδιους καταυλισμούς και είναι αδύνατον να αποκτήσουν τα αναγκαία χαρτιά που αποδεικνύουν την ύπαρξή τους! Τα περισσότερα παιδιά Ρομ δεν έχουν καν πιστοποιητικό γέννησης και παραμένουν αόρατα στις κοινωνίες όπου ζουν, με αποτέλεσμα καμία κρατική υπηρεσία να μην ενδιαφέρεται ούτε καν για την υγεία και τη βασική μόρφωσή τους.

Με βάση την έκθεση τα περισσότερα παιδιά Ρομ στη νοτιοανατολική Ευρώπη δε μετρούνται στις επίσημες στατιστικές και η UNICEF καλεί την ΕΕ να χρησιμοποιήσει όλα τα μέσα ώστε τα παιδιά αυτά να αποκτήσουν ταυτότητα.

«Εάν δούμε τα νέα κράτη-μέλη της ΕΕ θα διαπιστώσουμε ότι το πρόβλημα με τα παιδιά Ρομ αντί να βελτιωθεί έχει χειροτερέψει», ανέφερε ένας αξιωματούχος της UNICEF, ο Γκόρτον Αλεξάντερ.

Στην έκθεση αναφέρεται τέλος ότι στη Γερμανία ζουν 50 χιλιάδες μέλη της φυλής των Ρομ που δεν έχουν καταγραφεί ακόμα αν και έχουν έλθει στη χώρα πρόσφυγες από την πρώην Γιουγκοσλαβία εδώ και αρκετά χρόνια.

Σ. Αραβία: Καταπάτηση ανθρωπίνων δικαιωμάτων στις γυναίκες

Οι γυναίκες στη Σαουδική Αραβία στερούνται των βασικών δικαιωμάτων τους καθώς εμποδίζονται συχνά από τους άνδρες "κηδεμόνες" τους να ταξιδέψουν, να εργαστούν και να παντρευτούν, όπως καταγγέλλει η ανθρωπιστική οργάνωση "Human Rights Watch". Η νεοϋρκέζικη οργάνωση σημειώνει σε έκθεσή της ότι οι γυναίκες πρέπει να πάρουν άδεια από τον κηδεμόνα τους -πατέρα, σύζυγος ή γιος τους- για να εργαστούν, να ταξιδέψουν, να σπουδάσουν, να παντρευτούν ή ακόμη και να πάνε στο γιατρό.

Η έκθεση, που έχει τίτλο "Αιώνιας ανήλικοι: καταπατήσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που απορρέουν από την κηδεμονία των ανδρών και τη διάκριση των φύλων στη Σαουδική Αραβία", βασίζεται σε συνεντεύξεις με περισσότερες από 100 γυναίκες. "Οι αρχές αντιμετωπίζουν τις ενήλικες γυναίκες σαν ανήλικες που δεν έχουν το δικαίωμα να ορίζουν τη ζωή τους", τονίζει η οργάνωση ενώ σε αρκετές

περιπτώσεις που δεν απαιτείται η έγκριση του άνδρα κηδεμόνα οι κυβερνητικοί αξιωματούχοι συνεχίζουν να την απαιτούν. Για παράδειγμα, στα αεροδρόμια οι αρχές ζητούν από τις γυναίκες άνω των 45 ετών να έχουν μαζί τους γραπτή άδεια του κηδεμόνα τους για να ταξιδέψουν, μολονότι πρόσφατα η κυβέρνηση κατήργησε αυτό το μέτρο. Συγκεκριμένα, μια 40χρονη γυναίκα δήλωσε στην οργάνωση ότι δεν μπορεί να επιβιβαστεί σε αεροσκάφος χωρίς γραπτή άδεια από τον 23χρονο γιο της. Αξίζει να σημειωθεί ότι η Σαουδική Αραβία είναι η μοναδική χώρα στον κόσμο που απαγορεύει στις γυναίκες να οδηγούν αυτοκίνητο.

ΕΡΓΑΣΙΑ-ΑΝΕΡΓΙΑ- Στους καιρούς της κρίσης: Οι νέοι... παίρνουν τα βουνά

Άνθρωποι που έχασαν τις δουλειές τους ή είδαν τα εισοδήματά τους να μειώνονται, εγκαταλείπουν τα αστικά κέντρα και αναζητούν διέξοδο στη γη. Την ώρα που η ανεργία χτυπάει "κόκκινο", η απασχόληση σε γεωργία και κτηνοτροφία παρουσιάζει αύξηση.

«Δεν βρήκα κάτι να με καλύπτει στις πολυεθνικές. Συνειδητοποίησα πως μια καριέρα εκεί δεν αξίζει τον κόπο. Τώρα, που η κρίση σαρώνει τα πάντα, αισθάνομαι απόλυτα δικαιωμένος για την επιλογή μου», λέει ο Δημ. Ζωγόπουλος

Τα... βουνά έχουν πάρει χιλιάδες νέοι Έλληνες, διωγμένοι από την κρίση και την ανεργία στα μεγάλα αστικά κέντρα. Καθώς οι θέσεις εργασίας χάνονται η μία μετά την άλλη και το φάσμα της εργασιακής ανασφάλειας μεγαλώνει, πολλοί 30άρηδες επιστρέφουν στα χωριά τους, αναζητώντας μια καλύτερη τύχη. Η κατάρρευση της οικοδομής και το κραχ στον τριτογενή τομέα των υπηρεσιών σπρώχνει ολοένα και περισσότερους στην επαρχία και την αγροτική ζωή.

Στα χωριά και στις πόλεις της υπαίθρου, πρώην στελέχη εταιρειών, εργολάβοι οικοδομικών εργασιών, άνθρωποι που έχασαν τις δουλειές τους ή είδαν τα έσοδά τους να περικόπτονται ψάχνουν μια διέξοδο στην κρίση κοντά στη γη και στα προϊόντα της. Ανοίγουν καταστήματα με βιολογικά προϊόντα, ασχολούνται με τη μελισσοκομία, την κτηνοτροφία και με "πρωτοποριακές" καλλιέργειες, όπως τα σαλιγκάρια, η τρούφα ή τα ρόδια, που έχουν καλή τιμή ως τελικό προϊόν και ο χυμός τους κατακτά τα σούπερ μάρκετ. Η γεωργία, στους χαλεπούς καιρούς, ανθεί ξανά...

Δεν είναι τυχαίο πως ενώ η ανεργία χτυπάει κόκκινο, οι απασχολούμενοι στον πρωτογενή τομέα, οι αγρότες δηλαδή και οι κτηνοτρόφοι, αυξάνονται. Για την ακρίβεια, ο αγροτικός τομέας είναι σχεδόν ο μοναδικός που εμφανίζει αύξηση της απασχόλησης τα τελευταία δύο χρόνια. "Το πρώτο εξάμηνο του 2010 διαπιστώσαμε μια αύξηση της απασχόλησης στην αγροτική οικονομία της τάξης του 6,1% σε σύγκριση με την ίδια περίοδο του 2009", διευκρινίζει ο γενικός διευθυντής της ΠΑΣΕΓΕΣ, Γιάννης Τσιφόρος, ο οποίος εκτιμά πως το 2010 η συνολική αύξηση της απασχόλησης στον κλάδο θα κυμανθεί γύρω στο 10%.

Η τάση αυτή άρχισε να διαφαίνεται από το 2008, ενώ δείχνει να παγιώνεται το 2009 και το 2010. "Πολύς κόσμος προβληματίζεται και αναζητεί λύση στην ύπαιθρο", λέει ο Δημήτρης Μιχαηλίδης, στέλεχος της Πανελλήνιας Ένωσης Νέων Αγροτών. "Αρκετοί αστοί διέκοψαν φέτος την ενοικίαση των χωραφιών τους, λέγοντας πως θέλουν να τα καλλιεργήσουν οι ίδιοι, ενώ συνεχώς μας προσεγγίζουν άνθρωποι από Αθήνα, Θεσσαλονίκη κ.α. και μας ρωτούν τι θα μπορούσαν να καλλιεργήσουν".

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

A. Να συντάξετε την περίληψη του παραπάνω κειμένου σε 80-90 λέξεις. **25 μον.**

B.1. Να αναπτύξετε σε μια παράγραφο την παρακάτω φράση του κειμένου: «*Την ώρα που η ανεργία χτυπάει "κόκκινο", η απασχόληση σε γεωργία και κτηνοτροφία παρουσιάζει αύξηση*». **12 μον.**

B.2. Να βρείτε τα συνώνυμα των υπογραμμισμένων λέξεων του κειμένου. **08 μον.**

B.3. Να βρείτε με ποιον τρόπο αναπτύσσονται η τρίτη και η τέταρτη παράγραφος του κειμένου. **05 μον.**

B.4. Να βρείτε πέντε λέξεις που έχουν συνυποδηλωτική χρήση στο κείμενο. **10 μον.**

Γ. Σε μια εκδήλωση επαγγελματικού προσανατολισμού που πρόκειται να διεξαχθεί στο δήμο σας μιλάτε ως εκπρόσωπος του σχολείου σας για τις επιλογές επαγγελμάτων από τους νέους σήμερα, τους λόγους που τους οδηγούν σε αυτές και τη διαφορά των επιλογών στη σύγχρονη εποχή και παλαιότερα. **40 μον.**

ΠΟΙΝΗ-ΘΑΝΑΤΙΚΗ ΠΟΙΝΗ-Περί της θανατικής ποινής

Θ. Π. Λιανός, καθηγητής της Πολιτικής Οικονομίας στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών. (ΤΟ ΒΗΜΑ, 30-11-1997)

Εξήντα ένα μέλη του **εθνικού** μας Κοινοβουλίου κατέθεσαν πρόταση επαναφοράς της θανατικής ποινής. Παράλληλα άρχισε και η επιχειρηματολογία για τα υπέρ και τα κατά της επαναφοράς της θανατικής **ποινής**. Πριν από δύο χρόνια περίπου, στις 4 Φεβρουαρίου 1996, είχα γράψει στο «Βήμα» ένα άρθρο όπου υποστήριζα, έστω και με κάποιες **επιφυλάξεις**, την επαναφορά της θανατικής ποινής. Σήμερα πολλοί άνθρωποι έχουν την ίδια άποψη και μάλιστα χωρίς επιφυλάξεις, όπως φαίνεται.

Εν όψει των συζητήσεων που θα **ακολουθήσουν** είναι σκόπιμο να κάνουμε μια **ανακεφαλαίωση** των επιχειρημάτων στον βαθμό που αυτό είναι εφικτό στον περιορισμένο χώρο αυτού του άρθρου. Τα **κύρια** επιχειρήματα υπέρ της επαναφοράς της θανατικής ποινής είναι τα εξής:

Πρώτον, η επιβολή και εκτέλεση της θανατικής ποινής θα έχει **αποτρεπτικές** συνέπειες. Αυτό δεν σημαίνει ότι θα σταματήσουν οι δολοφονίες, αλλά είναι αναμενόμενο ότι θα μειωθούν. Υποστηρίζεται ότι οι δολοφονίες αστυνομικών στις ΗΠΑ είναι ελάχιστες διότι είναι **βέβαιο** ότι ο δολοφόνος αστυνομικού στις ΗΠΑ, σίγουρα και σύντομα, **θα βράζει στα καζάνια της κόλασης**, είτε καταδικαστεί από δικαστήριο είτε όχι. Επίσης σε πρόσφατο άρθρο του στα «Νέα» (21.11.1997) ο καθ. Α. Λοβέρδος αναφέρει ότι στη Γαλλία, στο διάστημα 1970-1980, προ της κατάργησης της θανατικής ποινής έγιναν πέντε δολοφονίες ανηλίκων, ενώ μετά την κατάργηση, στο διάστημα 1984-1993, οι δολοφονίες ανηλίκων αυξήθηκαν σε 84, δηλ. αυξήθηκαν κατά δεκαεφτά φορές!

Δεύτερον, έχει αποδειχθεί ότι δολοφόνοι που δεν εκτελέστηκαν μετά την καταδίκη τους, επανέλαβαν το έγκλημα μέσα στη φυλακή ή έξω. Είναι γνωστή περίπτωση του Τζακ Αμποτ, συγγραφέα του έργου In the Belly of the Beast και δολοφόνου δύο ανθρώπων, του δεύτερου δύο εβδομάδες μετά την έξοδό του από τη φυλακή όπου είχε **εγκλεισθεί** για τον πρώτο φόνο.

Τρίτον, η ποινή δεν επιβάλλεται μόνο για να αποτρέψει την επανάληψη της πράξης, αλλά **ταυτόχρονα** για να αποδοθεί δικαιοσύνη και να αποκατασταθεί η ισορροπία στην ψυχή όσων υπέφεραν από το έγκλημα. Σε πολλές περιπτώσεις μόνο η θανατική ποινή μπορεί να αποδώσει δικαιοσύνη. Όποιος **ενδιαφέρεται** για μια αριστουργηματική διατύπωση αυτού του επιχειρήματος, ας **φροντίσει** να δει την ταινία του Μπέργκμαν «Η Πηγή των Παρθένων» όπου ο πατέρας εκτελεί τους δύο βιαστές και δολοφόνους της νεαρής κόρης του.

Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν δύο **σοβαρά** επιχειρήματα για την κατάργηση της θανατικής ποινής, γενικά, και συνεπώς τη μη επαναφορά της στην πατρίδα μας.

Το πρώτο επιχείρημα είναι ότι υπάρχει πάντα το **ενδεχόμενο** δικαστικής **πλάνης** και συνεπώς η δυνατότητα επιβολής θανατικής ποινής αποτελεί έναν επικίνδυνο μηχανισμό νόμιμης εκτέλεσης αθώων. Το επιχείρημα αυτό είναι πράγματι ισχυρό. Υπάρχουν όμως αντεπιχειρήματα, όπως, π.χ., ότι σε πολλές περιπτώσεις ο δολοφόνος ομολογεί ή ότι υπάρχουν αδιάσειστα και επιστημονικά αδιάψευστα στοιχεία ή ακόμη ότι μπορεί να **απαιτείται** η παρέλευση εύλογου χρόνου μεταξύ καταδίκης και εκτέλεσης.

Το δεύτερο επιχείρημα υπέρ της μη επαναφοράς της θανατικής ποινής είναι ότι η θεσμοθέτηση του θανάτου αποτελεί αδιανόητη, για την εποχή μας, προσβολή

του πολιτισμού. Είναι φυσικό και **αναμενόμενο** οι άνθρωποι να πεθαίνουν λόγω γήρατος, λόγω ασθενειών ή εξαιτίας ατυχημάτων, αλλά είναι παράλογο για μια κοινωνία, ως συλλογική οντότητα, θα θεσμοθετεί τον θάνατο. Μια απάντηση στο επιχείρημα αυτό είναι ότι η κοινωνία οφείλει να προστατεύει τα μέλη της ακόμη και όταν αυτό απαιτεί τον θάνατο ορισμένων και κυρίως όταν οι εγκληματίες, ηθικοί και φυσικοί αυτουργοί, είναι σε πλήρη **γνώση** του τι κάνουν, σχεδιάζουν και εκτελούν εν ψυχρώ τις εγκληματικές πράξεις τους σε βάρος ανύποπτων, αδύναμων, ανήλικων και απροστάτευτων ατόμων.

Ο κάθε πολίτης μπορεί μόνος του να **σταθμίσει** τα παραπάνω αλλά και **πρόσθετα** επιχειρήματα και να πάρει θέση στο ζήτημα της επαναφοράς ή μη της θανατικής ποινής. Θα ήθελα όμως κάποιος από εκείνους που υποστηρίζουν τη μη επαναφορά να εξηγήσει με λεπτομέρεια γιατί η κοινωνία μας πρέπει να σέβεται τη ζωή στυγερών φονιάδων όταν οι ίδιοι δολοφονούν εν ψυχρώ αθώα, αδύναμα και ανυποψίαστα μέλη της.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ:

A. Να συντάξετε περίληψη του κειμένου. (120 λέξεις) **25 μον.**

B1. Να εξηγήσετε το νόημα της μεταφορική φράσης που ακολουθεί: «θα βράζει στα καζάνια της κόλασης». Γιατί ο αρθογράφος επιλέγει να τη χρήση της; **05 μον.**

B2. Στο κείμενο χρησιμοποιούνται πολλοί τρόποι πειθούς. Να τους επισημάνετε τεκμηριωμένα. **06 μον.**

B3. Με ποιο τρόπο αναπτύσσεται η όγδοη/προτελευταία παράγραφος; («Το δεύτερο επιχείρημα υπέρ... και απροστάτευτων ατόμων.») **04 μον.**

B.4. Να βρεθούν αντώνυμα των παρακάτω λέξεων του κειμένου:

εθνικού		αποτρεπτικές	
ποινής		βέβαιο	
επιφυλάξεις		εγκλεισθεί	
ακολουθήσουν		ενδιαφέρεται	
κύρια		αναμενόμενο	

10 μον.

B.5. Να βρεθούν λέξεις (σημασιολογικά ισοδύναμες) που μπορούν να αντικαταστήσουν στο κείμενο τις παρακάτω:

ανακεφαλαίωση		πλάνης	
ταυτόχρονα		απαιτείται	
φροντίσει		γνώση	
σοβαρά		σταθμίσει	
ενδεχόμενο		πρόσθετα	

Γ. Παίρνοντας αφορμή από το κείμενο που διαβάσατε, καλείστε να γράψετε ένα άρθρο που θα δημοσιευτεί στη σχολική εφημερίδα. Να εκθέσετε τις δύο απόψεις που υπάρχουν σχετικά με το ίδιο ζήτημα. (500-600 λέξεις) **40 μον.**

(επιμέλεια: Συμεωνίδης Βασίλης-
http://users.sch.gr/symfo/sholio/ekthesi/c_likiu/zz.periehomena.htm)

Θανατική Ποινή και Διεθνής Αμνηστία

Η Διεθνής Αμνηστία επιδιώκει την κατάργηση της θανατικής ποινής επειδή είναι ασυμβίβαστη με τα ανθρωπιστικά πρότυπα. Οι λόγοι για τους οποίους αντιτίθεται στη θανατική ποινή είναι συνοπτικά οι εξής:

Πιστεύει ότι το δικαίωμα στη ζωή είναι το ύψιστο ανθρώπινο δικαίωμα, με απόλυτη προτεραιότητα απέναντι σε οτιδήποτε άλλο. Το δικαίωμα στη ζωή κατοχυρώνεται τόσο στο άρθρο 3 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, όσο και σε άλλες διεθνείς συμβάσεις (όπως η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου).

Η θανατική ποινή δεν συμβάλλει στην πρόληψη των εγκλημάτων. Πιο συγκεκριμένα, από τη σκοπιά της ειδικής πρόληψης, δηλαδή της επιδίωξης του νόμου να αποτρέψει την τέλεση νέων εγκλημάτων εκ μέρους του δράστη, η θανατική ποινή τον αχρηστεύει εντελώς, δημιουργώντας νομικό παράλογο με την εξαφάνιση της ανθρώπινης ύπαρξης. Από τη σκοπιά της γενικής πρόληψης, παρά τις επιστημονικές μελέτες, δεν έχει αποδειχθεί ότι η θανατική ποινή συμβάλλει στην αποτροπή εγκλήματος πιο αποτελεσματικά απ' ό,τι οι άλλες ποινές. Εξάλλου, έρευνα που έγινε το 1989 από τα Ηνωμένα Έθνη για τα αποτελέσματα και την επίδραση της θανατικής ποινής στα ποσοστά των ανθρωποκτονιών αναφέρει ότι "αυτή η έρευνα δεν απέδειξε επιστημονικά πως οι εκτελέσεις έχουν μεγαλύτερο αποτρεπτικό αποτέλεσμα από τα ισόβια δεσμά". Κάτι τέτοιο είναι απίθανο να αποδειχθεί. Επίσης, γίνεται δεκτό ότι τα σοβαρά εγκλήματα διαπράττονται είτε ύστερα από ψυχρό υπολογισμό, οπότε η θανατική ποινή ως συνέπεια του εγκλήματος θεωρείται από το δράστη πιο απίθανη από τη διαφυγή, είτε κάτω από συνθήκες πάθους και ψυχικής υπερδιέγερσης, οπότε είναι πρακτικά αδύνατο να σταθμιστούν από το δράστη οι συνέπειες της πράξης του. Σε άλλες περιπτώσεις οι δράστες είναι ψυχικά ή διανοητικά άρρωστοι και συνεπώς δεν αισθάνονται φόβο για τη θανατική ποινή.

Αποτρέπεται και η παραμικρή πιθανότητα να εκτελεστεί ένας αθώος λόγω δικαστικής πλάνης. Εξάλλου είναι αδύνατο να γνωρίζουμε αν αυτοί που εκτελέστηκαν, θα επαναλάμβαναν τα εγκλήματα για τα οποία καταδικάστηκαν. Υπάρχουν περιπτώσεις κατηγορουμένων που επανήλθαν στην κανονική ζωή και δεν επανέλαβαν το έγκλημά τους. Με την εκτέλεση η πολιτεία αρνείται την αρχή της αποκατάστασης και της επανένταξης του κατηγορουμένου στην κοινωνική ζωή. Επίσης, δεν θα πρέπει να διαφύγει της προσοχής μας το γεγονός ότι όσοι καταδικάζονται σε θάνατο, είναι συχνά χαμηλών οικονομικών δυνατοτήτων ώστε να μην μπορούν να προσλάβουν έμπειρους και ικανούς δικηγόρους, όπως επίσης και το γεγονός ότι εκείνος που εκτελείται, συχνά συμβαίνει να καταδικάζεται όχι μόνο για τη φύση του εγκλήματός του αλλά και για την εθνική και ταξική προέλευσή του ή τις κοινωνικές ή πολιτικές του απόψεις.

ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ- Τι έκανε για χρόνια η διαφήμιση;

Έτυχε πριν από δεκαπέντε μέρες να πάρω μέρος σε μια δημόσια συζήτηση γύρω από τη διαφήμιση και τη βία που οργάνωσε το περιοδικό «Η διαφήμιση αύριο». Ένα περιοδικό στο οποίο από καιρό μια ομάδα από δημοκράτες διαφημιστές κάνουν μια υπεύθυνη κριτική εξέταση των ορίων, των *ε λ α τ τ ω μ ά τ ω ν*, της μοίρας του επαγγέλματός τους. Μπρος στο απρόσμενο ξέσπασμα απόδοσης ευθυνών για τη βία, μπρος στην αυτοκατηγορία που η καταναλωτική κοινωνία φαίνεται ότι άρχισε δημόσια, οι διαφημιστές διερωτήθηκαν, σ' αυτή τη συζήτηση, ποια είναι η μερίδα ευθύνης που τους πέφτει. Και σ' αυτό το σημείο μού φάνηκε απόλυτα αναγκαίο να τους καθυψάσω. Όχι από *ε π ι ε ί κ ε ι α*, αλλά για να μην αφήσω τη δίκη των αποτελεσμάτων να καλύψει τη δίκη των αιτιών.

Τι έκανε για χρόνια η διαφήμιση με παραγγελιά του συστήματος; Ερέθιζε τις επιθυμίες. Κάνοντάς το όμως, δεν ώθησε απλά τον κόσμο να θέλει, αλλά του είπε τι να θέλει και τι ήταν καλό να θέλει. Αν το σκεφτούμε καλά, θα δούμε ότι πέτυχε δυο αποτελέσματα από «αντικειμενική» άποψη επαναστατικά (οι προθέσεις δε μας ενδιαφέρουν εδώ). Οι συντηρητικές κοινωνίες και οι *α ν τ ι δ ρ α σ τ ι κ ο ί* παιδαγωγοί δήλωναν πάντα με σοφό τρόπο ότι οι υπερβολικές επιθυμίες είναι κακό πράγμα και ότι κατ' αρχήν δεν πρέπει να δίνουμε στους φτωχούς την εντύπωση ότι μπορούν ν' αποκτήσουν τα πράγματα των πλουσίων. Το ότι οι βασιλιάδες μετατοπίζονταν με τη φορητή πολυθρόνα ήταν απόδειξη ότι αυτό το σκεπαστό πολυτελές φορείο ήταν βασιλικό πράγμα: κανείς άλλος δεν μπορούσε να το θέλει.

Η διαφήμιση, μεταφράζοντας τη φορητή πολυθρόνα σε «αυτοκίνητο», είπε ακόμη και στον άνεργο ότι μπορούσε να επιθυμεί αυτοκίνητο, ότι όλοι μπορούσαν να το αποκτήσουν κι ότι, πάντως, περισσότερο από δικαίωμα, ήταν υποχρέωση να το επιθυμούν. Το ίδιο έγινε και για το σαπούνι με γαλλικό άρωμα και για το διαμέρισμα, για τη γραβάτα και για το μηχανάκι.

Μια επιθυμία, ερεθισμένη κι ανικανοποίητη, μπορεί να πάρει δύο δρόμους: την ατομική εξέγερση (την εγκληματική πράξη για παράνομη ιδιοποίηση των αγαθών άλλου) και τη συλλογική επανάσταση (τον κοινωνικό αγώνα για σωστότερη διανομή του κοινού πλούτου). Δεν μπορούμε ν' αρνηθούμε ότι ένα από τα αποτελέσματα της καταναλωτικής προπαγάνδας υπήρξε και η αύξηση της κοινωνικής αγωνιστικότητας για την κατάκτηση μιας ευδαιμονίας που παρουσιαζότανε σαν δυνατή για όλους και που τελικά ήταν σχεδόν άφραστη. Η καταναλωτική προπαγάνδα είναι αναμφίβολα υπεύθυνη για την παράλογη απόφαση ν' απαχθεί ένα παιδί για ν' αγοράσει ο απαγωγέας βίλα, αλλά είναι επίσης και υπεύθυνη για την κατάληψη σπιτιών από ανθρώπους που νιώθουν αποκλεισμένοι από αγαθά που διαφημίζονται σ' όλες τις γωνιές των δρόμων.

Και να που η κοινωνία, αφού πρώτα ερέθισε τις επιθυμίες για όλα τα πράγματα, τρομοκρατείται γιατί ο κόσμος απαιτεί τουλάχιστον ένα μέρος χωρίς να πρέπει αναγκαστικά να εγκληματήσει. Είναι σαν να έλεγε το σύστημα στους

υπηκόους του: «Έπρεπε να θέλετε να ξοδέψετε όλο το μισθό σας, και το δέκατο τρίτο και το δέκατο τέταρτο, αλλά τώρα το παρακάνετε: τώρα θέλετε και αύξηση μισθού! Το παιχνίδι δεν ήταν έτσι. Μην υπερβάλλετε, και σκεφτείτε τα αγαθά της λιτότητας». Αυτό είναι, περίπου, το νόημα της έκκλησης του προέδρου της δημοκρατίας. Και τώρα που ο κόσμος επιθυμεί υπερβολικά πράγματα ποιος φταίει; Η διαφήμιση, για παράδειγμα, που πρέπει να προκαλεί επιθυμίες για ψυγεία (κι αλίμονο αν δεν πουληθούν αρκετά, θα κλείσουν τα εργοστάσια). Αλλά αν για ν' αγοράσει ο κόσμος ψυγεία απαιτεί νέα συλλογική σύμβαση εργασίας, τότε κάτι δεν πάει καλά. Συναγερμός, οι πολίτες καταναλώνουν πολλά, ζητούν πολυτέλειες.

Πώς να δικαιολογηθούν γι' αυτό; Κατηγορώντας στην τύχη, παράλογα. Γιατί ο κύκλος είναι φαύλος, η βία βρίσκεται στην ίδια την ιδέα του κέρδους, είναι παλιά ιστορία: πρέπει να επιθυμείς αυτά που σου προσφέρω όχι αυτά που έχω εγώ, διαφορετικά όλα τέλειωσαν. Πράγματι τέλειωσαν: η βία είναι αποτέλεσμα, όχι αιτία αυτής της κατάστασης.

(Ουμπέρτο Έκο)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

A. Να γράψετε μια περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (80- 100 λέξεις).

Μονάδες 25

B1. «Η διαφήμιση, μεταφράζοντας τη φορητή πολυθρόνα σε «αυτοκίνητο», είπε ακόμη και στον άνεργο ότι μπορούσε να επιθυμεί αυτοκίνητο, ότι όλοι μπορούσαν να το αποκτήσουν κι ότι, πάντως, περισσότερο από δικαίωμα, ήταν υποχρέωση να το επιθυμούν.» Στο παραπάνω απόσπασμα του κειμένου τι εξυπηρετεί η χρήση του υποταγμένου λόγου από το συγγραφέα;

Μονάδες 05

B2. Να γράψετε ένα συνώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου:

[1η§] απρόσμενο, [1η§] αναγκαίο, [4η§] ιδιοποίηση, [5η§] απαιτεί, για παράδειγμα [5η§].

Μονάδες 05

B3. Να γράψετε ένα αντώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου: [1η§] ελαττωμάτων, [1η§] επιείκεια, [2η§] αντιδραστικοί.

Μονάδες 03

B4. [2η§] όμως, [3η§] ακόμη και, [4η§] επίσης [5η§] γιατί. Ποια νοηματική σχέση εκφράζει η χρήση καθεμιάς από τις παραπάνω λέξεις στη δεύτερη παράγραφο του κειμένου;

Μονάδες 04

B5. Να αναλύσετε τη δομή και τον τρόπο ανάπτυξης της δεύτερης παραγράφου.

Μονάδες 06

B6. «Δεν μπορούμε να αρνηθούμε ότι ένα από τα αποτελέσματα της καταναλωτικής προπαγάνδας υπήρξε και η αύξηση της κοινωνικής αγωνιστικότητας για την κατάκτηση μιας ευδαιμονίας...». Στο παραπάνω απόσπασμα ο συγγραφέας απευθυνόμενος στη

λογική του δέκτη χρησιμοποιεί έναν συλλογισμό. Να τον παρουσιάσετε, να εντοπίσετε τη μέθοδο ανάπτυξής του, το είδος του και να τον αξιολογήσετε ως προς την αλήθεια, την εγκυρότητα και την ορθότητά του.

Μονάδες 07

B7. Να σχολιάσετε τη χρήση των σημείων στίξης στα παρακάτω αποσπάσματα του κειμένου:

[1η§] «Η διαφήμιση αύριο»

[4η§] (την εγκληματική πράξη για παράνομη ιδιοποίηση των αγαθών άλλου)

[5η§] και αύξηση μισθού!

[5η§] Και τώρα που ο κόσμος επιθυμεί υπερβολικά πράγματα ποιος φταίει;

[6η §] Πράγματι τέλειωσαν: η βία είναι αποτέλεσμα, όχι αιτία αυτής της κατάστασης.

Μονάδες 5

Γ. Η κοινωνία της ευμάρειας παρουσιάζει -με κορωνίδα τις οικονομικές αξίες - μια ζωή χωρίς ιδανικά με αναπτυγμένο μόνο τον ατομισμό, τον εγωκεντρισμό, την ιδιοτέλεια και την απληστία στο απόγειό τους. Μια ζωή όπου η πληθώρα των καταναλωτικών αγαθών αυξάνει τις ευκαιρίες και τους πειρασμούς για παραστρατήματα, για κλοπή και για σύγκρουση με τους νόμους. Πώς η διαφήμιση προβάλλοντας το καταναλωτικό πρότυπο ζωής συντελεί στην έξαρση της βίας; Πως μπορεί να προστατευτεί το κοινωνικό σύνολο από τις αρνητικές συνέπειες της διαφήμισης; Να απαντήσετε τεκμηριωμένα κατασκευάζοντας κείμενο 500-600 λέξεων.

Μονάδες 40

ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΣΜΟΣ-«Ψωνίζω άρα υπάρχω»

Ζωή Λιάκα, εφ. Τα Νέα, 22/7/2009

Προσπαθούν να καλύψουν συναισθηματικές ανάγκες με τον υπερκαταναλωτισμό

«Υπάρχουν ακόμη τα καρτελάκια σε πολλά ρούχα που βρίσκονται στην ντουλάπα μου, τα οποία δεν τα αγόρασα χθες αλλά πριν από πάρα πολύ καιρό. Αυτό ήταν που μου χτύπησε το καμπανάκι και η ερώτηση τέθηκε: χρειάζομαι αλήθεια τόσα πολλά ρούχα και παπούτσια;».

Η Χριστιάννα Μέλλου, 28 ετών, ιδιωτική υπάλληλος, γνωρίζει ότι η καταναλωτική της manía έχει φτάσει στο απροχώρητο αλλά εξακολουθεί ακόμη και τώρα να ψωνίζει με τους ίδιους ρυθμούς. «Πίστευα ότι όλο αυτό το κλίμα που δημιουργήθηκε εξαιτίας της οικονομικής κρίσης θα το χρησιμοποιούσα ως δικαιολογία για να μπορέσω για μειώσω τις επισκέψεις μου στα καταστήματα. Όμως ούτε αυτό μπόρεσε να λειτουργήσει ανασταλτικά. Εξακολουθώ να καταναλώνω με την ίδια manía χωρίς να μπορώ να το ελέγξω».

Οι άνθρωποι- κυρίως οι γυναίκες-, όπως επισημαίνει η ψυχολόγος κ. Αλεξάνδρα Καππάτου, για να καλύψουν ορισμένα κενά της ζωής τους οδηγούνται σε μια αλόγιστη αγορά και κατανάλωση αντικειμένων, τα περισσότερα από τα οποία δεν τους είναι απαραίτητα. Σύμφωνα με την ίδια, οι εθισμένοι καταναλωτές επιζητούν την ικανοποίηση και την ευχαρίστηση και πιθανόν την κάλυψη συναισθηματικών αναγκών μέσα από αυτό. Ωστόσο διαπιστώνουν ότι το συναίσθημα ικανοποιείται για λίγο και μένουν μετά με τη θλίψη και με τις ανάγκες που δεν έχουν καλυφθεί και μπαίνουν σε έναν φαύλο κύκλο. Πίσω από τον υπερβολικό καταναλωτισμό που οδηγεί σε αυτοκαταστροφικές και ακραίες καταστάσεις βρίσκονται άτομα που παρουσιάζουν μία διαταραχή, κυρίως συναισθηματική, η οποία λέγεται διπολική».

Στο βιβλίο του «All Consuming», ο Neal Lawson, πολιτικός αναλυτής και πρόεδρος της αγγλικής ομάδας πίεσης «Compass», περιγράφει τον υπερκαταναλωτισμό «σαν την ηρωίνη της ανθρώπινης ευτυχίας, κάτι που το στηρίζει στο γεγονός ότι οι ανάγκες δεν ικανοποιούνται ποτέ». Προσπαθώντας να αναλύσει περισσότερο τον ακόρεστο καταναλωτισμό, ο συγγραφέας αναφέρει ότι «μια κοινωνία καταναλωτών δεν μπορεί να επιτρέψει να ψωνίζουμε και να είμαστε ικανοποιημένοι γιατί το “σύστημα θα πεθάνει”. Το σύντομο ψυχολογικό ανέβασμα που αισθάνεται ο καταναλωτής είναι η “αποζημίωσή” μας για το ότι δεν έχουμε πλουσιότερη και πληρέστερη ζωή».

ΑΣΚΗΣΕΙΣ:

A. Να συντάξετε την περίληψη του παραπάνω κειμένου σε 80-90 λέξεις. **25 μον.**

B.1. Να αναπτύξετε σε μια παράγραφο 70-80 λέξεων για ποιους λόγους, σύμφωνα με το κείμενο οδηγούνται οι άνθρωποι στην κατανάλωση, συχνά μάλιστα στην υπερκατανάλωση. **13 μον.**

B.2. Ποιος τρόπος πειθούς επικρατεί στη 3^η παράγραφο; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας. **05 μον.**

B.3. Να βρείτε τα δομικά στοιχεία και τον τρόπο ανάπτυξης της τελευταίας παραγράφου του κειμένου και να αιτιολογήσετε την απάντησή σας **05 μον.**

B.4. Να αιτιολογήσετε την επιλογή του ρηματικού προσώπου και των σημείων στίξης στις παρακάτω φράσεις:

«χρειάζομαι αλήθεια τόσα πολλά ρούχα και παπούτσια;»

«επιζητούν την ικανοποίηση... η οποία λέγεται διπολική».

«All Consuming»

“σύστημα θα πεθάνει”

“αποζημίωσή”

07 μον.

B.5. Να βρείτε τα συνώνυμα των υπογραμμισμένων λέξεων του κειμένου. **05 μον.**

Γ. Σύμφωνα με το κείμενο, μια «αρρώστια» της σύγχρονης εποχής είναι ο υπερκαταναλωτισμός: ποιοι παράγοντες πιστεύετε ότι ευθύνονται για την κατάσταση αυτή και πώς μπορεί να αντιμετωπιστεί; Να αναπτύξετε την άποψή σας σε ένα άρθρο που θα δημοσιευτεί σε τοπική εφημερίδα. (500-600 λέξεις) **40 μον.**

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Ο υπερκαταναλωτισμός, μια μεγάλη ασθένεια

Το άρθρο έγραψε ο 16χρονος μαθητής Β.Σκωλίκης

Η διεθνής, συχνά αναφερόμενη και ως χρηματοπιστωτική, κρίση που πλήττει με ιδιαίτερη σφοδρότητα όλες τις βιομηχανικές χώρες έχει προκαλέσει την κατάρρευση μεγάλων τραπεζών και πτώση των αγορών, ενώ ήδη έχει επιφέρει αρκετές δυσοίωνες απειλές για την οικονομία κάθε χώρας. «Η κρίση αυτή έχει λάβει έκταση χωρίς προηγούμενο, επειδή ακριβώς και ο δανεισμός είχε φθάσει σε επίπεδο χωρίς προηγούμενο» σύμφωνα με τα λόγια του γνωστού «προφήτη» οικονομολόγου Michel Aglietta.

Παρ' όλα αυτά αρκετοί άνθρωποι 14 έως 36 ετών επιδίδονται στο σπορ του καταναλωτισμού, την τάση δηλαδή των ανθρώπων να επιθυμούν να αγοράσουν όλο και περισσότερα προϊόντα ή υπηρεσίες, σε μια προσπάθεια εξισορρόπησης του εσωτερικού τους κενού, επειδή ή στερούνται τα βασικά για την κάλυψη των ψυχολογικών κενών ή λόγω της φθοράς από την καθημερινή ρουτίνα.

Το φαινόμενο τείνει να πάρει διαστάσεις μιας και ήδη ζούμε σε μια καταναλωτική κοινωνική αντίληψη, που την ενισχούν με συγκεκριμένα πρότυπα τα ΜΜΕ.

Ας δούμε, όμως, πού οφείλεται αυτή η ασθένεια του επίπεδου κόσμου που ζούμε και ας αναφέρουμε κάποιες από τις συνέπειες που φέρνει στη ζωή μας.

Η πρόοδος της επιστήμης και η ανάπτυξη της τεχνολογίας αποτελεί μια βασική αιτία του καταναλωτισμού. Επιπρόσθετα, η αύξηση της ποιότητας ζωής σε συνδυασμό με το γρήγορο ρυθμό της και το σύγχρονο τρόπο της και τα περιλαμβανόμενα προβλήματα τα οποία προκαλούν αλλοτρίωση του προσωπικού χαρακτήρα είναι ένας σημαντικός λόγος που μας κάνει μανιώδεις καταναλωτές. Η μαζικοποίηση, που έχει μετατρέψει την κατανάλωση σε μόδα και ο βομβαρδισμός διαφημίσεων που δεχόμαστε καθημερινά, μας προκαλεί μια ψευδαίσθηση αναγκών. Τέλος, κυρίως μέσω του Διαδικτύου –και όχι μόνον– σε γνωστά site δημοπρασιών και άμεσων αγορών μάς προσφέρονται ελκυστικές προσφορές, με αποτέλεσμα να τα αγοράζουμε εξαιτίας της ευκολίας που έχουμε στην πληρωμή (δόσεις, δάνεια, πιστωτικές κ.λπ.).

Μήπως, τελικά, αυτά που αγοράζουμε είναι υποκατάστατα λόγω της αδυναμίας μας να ικανοποιήσουμε τις βασικές μας ανάγκες; Εγώ ως έφηβος προτείνω να κάνουμε μια άλλη αξιολόγηση της ζωής. Να αξιοποιείται σωστά και δημιουργικά ο χρόνος μας, να αφιερώνουμε λίγο παραπάνω στον εαυτό μας και να μη μας εντυπωσιάζει η ποσότητα αλλά η ποιότητα.

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ-Έλεγχος της δημοκρατικής ιδέας

Άγγελος Τερζάκης, Προσανατολισμός στον αιώνα

Στη ζωή των λαών έρχεται κάποια στιγμή όπου από έναν αστάθμητο συνειρμό περιστάσεων, το κοινωνικό σύνολο καλείται να δώσει εξετάσεις και ν' αποδείξει αν είναι ώριμο για τη Δημοκρατία. Δεν πρόκειται εδώ για τις ξεκάθαρες εκείνες περιπτώσεις όπου δημοκρατικό και ολιγαρχικό καθεστώς αναμετριώνται, μπαίνουν και τα δύο στην ψηφοδόχο και περιμένουν το αποτέλεσμα της εκλογής. Μήτε για τις άλλο τόσο **ξεκάθαρες**, δυναμικές έστω, αναμετρήσεις των οδοφραγμάτων. Εκεί, ο πολίτης ξέρει καλά ανάμεσα σε τι έχει να διαλέξει. Πρόκειται για τις θολές, τις ύπουλες καταστάσεις, όπου πίσω από τις λέξεις κρύβονται έννοιες φευγαλέες, όπου άλλο ζητάς κι άλλο βρίσκεις, όπου διαλέγεις χωρίς να ξέρεις τι ακριβώς διαλέγεις. Η εποχή μας, μέγας διδάσκαλος στις διφορούμενες έννοιες, διαπρέπει και σε τέτοιες **απατηλές** προτάσεις εκλογής.

Πολλοί – δεν θα πούμε οι περισσότεροι – νομίζουν πως η Δημοκρατία είναι ένα πολίτευμα. Δεν ξέρουν πως πρόκειται γι' **απόληξη** κι όχι γι' αφετηρία. Δημοκρατία σημαίνει αναβαθμός πολιτισμού. Προϋποθέτει πολλά πράγματα, όχι απλώς έναν ιδεολογικό προσανατολισμό ή μια κατεύθυνση του γούστου. Γίνεσαι άξιος να υψωθείς ως τη δημοκρατική ιδέα, όταν έχεις πριν διανύσει κάποια στάδια εσωτερικού εκπολιτισμού. Μια Δημοκρατία στους Κάφρους είναι αδιανόητη, ενώ είναι νοητά εκεί όλα τ' άλλα καθεστώτα, ολιγαρχικά, απολυταρχικά, ιδιαίτερα τ' αριστοκρατικά, γιατί η αριστοκρατία είναι έννοια σχετική, εξαρτημένη στενά από τοπικούς όρους και ήθη. Οι φύλαρχοι είναι μια αριστοκρατία. Η Δημοκρατία δεν ξέρει φυλάρχους κι αυτό είναι βέβαια παρακινδυνευμένο, γιατί μπορεί να **κλονίσει** την έννοια της φυσικής ιεραρχίας, όταν η πειθαρχία δεν είναι εσωτερική, όταν δηλαδή τα άτομα δεν έχουν ακόμα αξιωθεί να φτάσουν στο επίπεδο πολιτισμού όπου ο πολίτης **προσηλώνεται** σε γενικές ιδέες όχι παραμορφωμένες σε φόβητρα.

Κάθε φορά που εκδηλώνεται ή που υποβόσκει μια κρίση της δημοκρατικής ιδέας, πρέπει να ψάχνουμε να βρούμε αν τα αίτια είναι εξωτερικά ή εσωτερικά, μ' άλλα λόγια αν φταίνει οι ιστορικές συνθήκες ή μήπως υπάρχει μια ανεπάρκεια οργανική μέσα στα άτομα-φορείς της ιδέας. Βέβαια οι συνθήκες αυτές δεν είναι απόλυτες· ιδιαίτερα η δεύτερη. Δεν φταίνει ποτέ όλοι για την **κάμψη** της δημοκρατικής αρετής. Επειδή όμως οι λαοί σαν ιστορικές μονάδες χαρακτηρίζονται από την πλειοψηφία τους, ή –στο πρακτικό επίπεδο–έστω και από τη σχετική πλειοψηφία, σε περίπτωση τέτοια πρέπει ν' αναρωτιόμαστε μήπως υστερεί κάτι στην ίδια την ωριμότητα των λαών αυτών. Μήπως δεν έχει **συμπληρωθεί** η διαδρομή που θα τους έκανε άξιους της Δημοκρατίας.

Είναι πάντοτε επικίνδυνο να γενικεύει κανένας, αλλά και η δειγματοληψία δεν μπορεί να καταργηθεί σα μέθοδος. Μου έχει τύχει πάμπολλες φορές, σε συζήτηση όχι διαλογική αλλά σε κύκλο, ν' ακούσω κάποιον να λέει, όταν οι διαπιστώσεις φαίνονται να φτάνουν σε αδιέξοδο: «Μωρέ εμάς μας χρειάζεται δικτατορία!» –και δυο-τρεις άλλοι γύρω να συμφωνούν, κουνώντας επιδοκιμαστικά τα κεφάλια τους. Τότε κάτι μαραίνεται μέσα μου, με κυριεύει αθυμία. Όχι γιατί οι άνθρωποι αυτοί βρίσκονται, κατά τη γνώμη μου, σε πλάνη. Αλλά γιατί βλέπω πόσο εύκολα απεμπολούν τα άτομα τις ελευθερίες τους, τα ευγενέστερα δικαιώματά τους, ό,τι με τόσους αγώνες έχει κατακτηθεί στο μάκρος της ιστορίας, με τόσο αίμα. Απεμπολούν δηλαδή την ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Και πόσο είναι πρόθυμοι οι άνθρωποι να την ανταλλάξουν με μian αβασάνιστη, κοντόθωρη, χαμηλή **αμεριμνησία**, που δεν τους

εξασφαλίζει—όπως νομίζουν—τα κεκτημένα, αλλά που τους δίνει την ψευδαίσθηση πως τα εξασφαλίζει. Γιατί κανένας, κι ο πιο ανιστόρητος, δεν μπορεί να μην ξέρει ότι τα τέτοια καθεστώτα, τ' αυταρχικά, τα πειστικά, έχουν κακό τέλος, και πως τη στιγμή της ανατροπής τους ο σπασμός κλονίζει συθέμελα, συνεπαίρνει τα πάντα, παράνομα και νόμιμα μαζί, ένοχα κι αθώα.

Για να γίνει ένας λαός **άξιος** της Δημοκρατίας, πρέπει να πάψει πρώτα να πιστεύει στο χωροφύλακα. Να βλέπει σ' αυτόν το σύμβολο της εξουσίας κι όχι την ενσάρκωσή της. Να μην τον κρίνει απαραίτητο στο κάθε του βήμα, επιτηρητή και παιδαγωγό. Ένας λαός άξιος της Δημοκρατίας δίνει εξετάσεις καθημερινά, όχι μονάχα μπροστά στην κάλπη· δίνει εξετάσεις στα πιο μικρά πράγματα της καθημερινής ζωής: σέβεται τη θέση του στην «ουρά», προσέχει να μην ενοχλεί το διπλανό του, πιστεύει πως έχει πρώτα καθήκοντα κι έπειτα δικαιώματα. Η κοινωνική αγωγή είναι αναγκαία προϋπόθεση της Δημοκρατίας. Όταν ακούω τους παραπάνω κυρίους να λένε πως τους χρειάζεται δικτατορία, χαμογελώ μέσα μου, παρ' όλη μου την **αθυμία**, γιατί συλλογίζομαι πως δεν το καταλαβαίνουν τι λένε πραγματικά: ότι τους λείπει η αγωγή. Πώς μπορεί να νοηθεί Δημοκρατία δίχως το σεβασμό του διπλανού σου;

(πανελλήνιες εξετάσεις-ΕΠΑΛ, 2010)

ΑΣΚΗΣΕΙΣ:

A. Να αποδώσετε την περίληψη του παραπάνω κειμένου, χωρίς δικά σας σχόλια, σε 100-120 λέξεις. **μον.25**

B.1. «Κάθε φορά που εκδηλώνεται ή υποβόσκει μια κρίση της δημοκρατικής ιδέας, πρέπει να ψάχνουμε να βρούμε τα αίτια». Να επιχειρήσεις να βρεις και να αναφέρεις τουλάχιστον τρία αίτια μελετώντας το κείμενο. **μον.10**

B.2. Να δώσετε ένα συνώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις: **απατηλές, κλονίσει, προσηλώνεται, συμπληρωθεί, αθυμία.** **μον.05**

B.3. Να δώσετε ένα αντώνυμο (αντίθετο) για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις: **απόληξη, ξεκάθαρες, άξιος, κάμψη, αμεριμνησία.** **μον.05**

B.4. Ποια συλλογιστική πορεία—παραγωγική ή επαγωγική— ακολουθεί ο συγγραφέας στο παραπάνω κείμενο; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας. **μον.05**

B.5. Να βρείτε τα δομικά στοιχεία και τον τρόπο ανάπτυξης της τελευταίας παραγράφου. **μον.05**

B.6. Σε ποιο γραμματειακό είδος ανήκει το κείμενο; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας. **μον.05**

Γ. Η δημοκρατία θεωρείται το κορυφαίο πολιτικό σύστημα διακυβέρνησης μιας χώρας. – Ποια η προσφορά του δημοκρατικού πολιτεύματος στο άτομο και στην κοινωνία; – Πώς μπορούμε να διαμορφώσουμε πολίτες με δημοκρατική συνείδηση;

Να αναπτύξετε τις απόψεις σας για τα παραπάνω σε ένα άρθρο, που θα δημοσιευτεί στην εφημερίδα του σχολείου σας (500 - 600 λέξεις). **μον.40**

ΕΛΛΑΔΑ-Ε.Ε. Νιώθω βαθιά ταπεινωμένος, ως φιλέλληνας!

Του Etienne Roland *,στη γαλλική “Le Monde”.

Νιώθω βαθιά ταπεινωμένος, ως φιλέλληνας, όταν μια εφημερίδα τολμά να βάλει τίτλο πως η Ελλάδα είναι «μια χώρα ίσως λιγότερο “ευρωπαϊκή” απ’ ό,τι φαίνεται» κι όταν το περιεχόμενο αυτού του άρθρου είναι κακή σύνοψη μιας ιστορίας την οποία οι συντάκτες δεν έχουν ζήσει. Νιώθω ταπεινωμένος, ως Γάλλος, που... συμπατριώτες μου πληγώνουν με τέτοιο τρόπο την ιστορία και τροφοδοτούν τον μύθο του ψεύτη και πονηρού (poniros στο πρωτότυπο) Έλληνα.

Αν λοιπόν δεν είναι η Ελλάδα ευρωπαϊκή χώρα, ποιος αξίζει αυτόν τον τίτλο; Ο Γερμανός βάρβαρος ή η ύπουλη Αλβιών, την οποία ο μεγαλύτερος ποιητής της, ο Βύρωνας, κατηγορούσε ήδη για λεηλασία της χώρας του Ομήρου; Περισσότερο ευρωπαϊκή η Αγγλία, που δεν επιθυμεί καμία ευρωπαϊκή αλληλεγγύη – και κυρίως όχι εκείνη που θα της κόστιζε χρήματα; Δεν είναι αυτή η χώρα που επανέφερε στην Ελλάδα τον στρατό και τον βασιλιά στο τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, πυροδοτώντας έναν κατακλυσμό που η Ελλάδα έμελλε να πληρώσει πολύ ακριβά, μια χώρα που μπορεί εντούτοις να υπερηφανεύεται για την αντίσταση την πιο υποδειγματική απέναντι στον Ναζί κατακτητή. Η ιδέα της Ευρώπης δεν έχει και πολλά χρόνια ζωή, αμφιβάλλω αν μπορούμε να διανέμουμε διπλώματα ευρωπαϊκότητας. Τόσο η ιδέα όσο και το γεωγραφικό της περιεχόμενο είναι προς οικοδόμηση και όχι ένα ακέραιο δεδομένο.

Ο Βαλερί Ζισκάρ ντ’ Εστέν έβαλε την Ελλάδα στην Ευρώπη διότι, λέει, από αυτή τη χώρα έρχονταν η δημοκρατία και ο πολιτισμός. Έστω, αν και μπορεί κανείς να πει πολλά για αυτή την αθηναϊκή δημοκρατία, την οπαδό της δουλείας, την ιμπεριαλιστική ... Αλλά ο τόνος τοποθετείται εσφαλμένα, διότι το πρόβλημα δεν είναι να μάθουμε πού γεννήθηκε η δημοκρατία, το πρόβλημα είναι να αναγνωρίσουμε ότι ο ελληνικός ή, καλύτερα ας πούμε, ο ελληνορωμαϊκός πολιτισμός είναι το μόνο κοινό σκυρόδεμα σε μια ιστορία φτιαγμένη από αντιπαλότητες και παγκόσμιους πολέμους. Αυτός ο περίφημος ελληνικός πολιτισμός έθρεψε την Αναγέννηση, τα γράμματα και τις τέχνες, τους κλασικούς μας του 18ου αιώνα και γονιμοποίησε τις ελίτ του ίδιου αυτού αιώνα που συντάραξαν τον κόσμο.

Η θέση της Ελλάδας είναι στο κέντρο της Ευρώπης, πρόκειται άλλωστε για μία από τις πιο ζωντανές και τις πιο λαμπερές εστίες της ευρωπαϊκής κουλτούρας : με πρόσωπα αξιοσημείωτα σε όλους τους τομείς, και όχι μόνο στην ποίηση, με μια πρωτότυπη σχολή ζωγραφικής που αρχίζει από τον Θεόφιλο και οδηγεί στον Τσαρούχη μέσω του Εγγονόπουλου, με φιλόσοφους όπως ο Κορνήλιος Καστοριάδης ... Δείτε ποιοι μεταφράζονται στην Ελλάδα : ο Βερνάν, ο Φουκό και ο Ντεριντά· δείτε πού διαπλάθονται οι ελίτ : στον τομέα της ιστορίας, η Ε.Η.Ε.Σ.Σ. (Ανώτατη Σχολή Κοινωνικών Επιστημών) έχει παίξει μεγάλο ρόλο. Και θα βρείτε στην Ελλάδα μια γενιά αξιόλογων ιστορικών που συμμετέχουν στην ανανέωση του κλάδου. Όλοι λοιπόν ψεύτες και κλέφτες τους οποίους πρέπει να υπερασπιστούμε γιατί εφηύραν κάποτε τη λέξη «δημοκρατία»; Υπάρχουν πολλά ακόμα πράγματα να βάλουμε στη ζυγαριά: η φιλοσοφία (α λα δυτικά), η ιστορία, το θέατρο... Υπάρχουν σήμερα σε αυτή τη χώρα άνδρες και γυναίκες από τους πιο καλλιεργημένους και τους πιο πολιτισμένους που γνωρίζω· δεν δέχομαι να τους βάζουν «βάρβαροι» στον πάγκο της Ευρώπης. Όσο για τους αξιοθρήνητους κομπιναδόρους, σε ποια χώρα δεν υπάρχουν, έχοντας διασπαθίσει δεκάδες δισεκατομμύρια;

Το ερώτημα δεν είναι αν η Ελλάδα είναι περισσότερο ή λιγότερο ευρωπαϊκή: τα ίδια τα θεμέλια της Ευρώπης δεν υφίστανται χωρίς τον ελληνισμό.

Να θυμίσουμε πως η Ευρώπη ήταν μια πριγκίπισσα από τη Φοινίκη που απήχθη από Κρήτες προκαλώντας μία από τις πρώτες διαμάχες μεταξύ Ανατολής και Δύσης. Η Ευρώπη έχει λοιπόν και ανατολίτικες ρίζες κι αυτός είναι ένας πολύ χρήσιμος μύθος σε αυτές τις εποχές διασταύρωσης των πληθυσμών.

Τσιμέντο της Ευρώπης δεν είναι οι τράπεζες και οι τραπεζίτες αλλά ένας πολιτισμός, και ο ελληνικός πολιτισμός είναι ένα από τα στοιχεία που μας ενώνουν· αλίμονο, υπάρχουν τόσο λίγα!

Vive la Grece ! Και ας μην αφήσουμε τεχνοκράτες να γονατίσουν φίλους και αδελφούς, πόσο μάλλον να τους ταπεινώσουν και να ταπεινώσουν κι εμάς.

* Ο κύριος Ετιέν Ρολάν είναι πρώην Διευθυντής της Γαλλικής Σχολής Αθηνών (Ε.Φ.Α.) και Επίτιμος Καθηγητής Ελληνικής Αρχαιολογίας στο Πανεπιστήμιο Paris I – Πάνθεον – Σορβόνη.

Το κείμενο αυτό είναι η απάντηση του κ. Ετιέν Ρολάν στο πρόσφατο δισέλιδο δημοσίευμα της «Monde» με τίτλο «Ελλάδα – Ευρώπη: η μεγάλη παρεξήγηση», όπου αμφισβητούνταν η ευρωπαϊκότητα της χώρας μας.

ΤΑ ΝΕΑ

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

A. Να συντάξετε την περίληψη του κειμένου σε 100-120 λέξεις.

B.1. Να αναπτύξετε σε μια παράγραφο τη φράση του κειμένου: *«Τσιμέντο της Ευρώπης δεν είναι οι τράπεζες και οι τραπεζίτες αλλά ένας πολιτισμός, και ο ελληνικός πολιτισμός είναι ένα από τα στοιχεία που μας ενώνουν».*

B.2. Να βρείτε τη συλλογιστική πορεία που ακολουθείται στο παραπάνω κείμενο.

B.3. Να βρείτε το γραμματειακό είδος στο οποίο ανήκει το συγκεκριμένο κείμενο.

B.4. Να αιτιολογήσετε τα σημεία στίξης στις παρακάτω φράσεις του κειμένου: Νιώθω βαθιά ταπεινωμένος, ως φιλέλληνας!

«μια χώρα ίσως λιγότερο “ευρωπαϊκή” απ’ ό,τι φαίνεται»

Αν λοιπόν δεν είναι η Ελλάδα ευρωπαϊκή χώρα, ποιος αξίζει αυτόν τον τίτλο;

B.5. Να βρείτε τη σύνταξη στην παρακάτω περίοδο του κειμένου και να τη μετατρέψετε στο αντίστροφο: «το πρόβλημα δεν είναι να μάθουμε πού γεννήθηκε η δημοκρατία, το πρόβλημα είναι να αναγνωρίσουμε ότι ο ελληνικός ή, καλύτερα ας πούμε, ο ελληνορωμαϊκός πολιτισμός είναι το μόνο κοινό σκυρόδεμα σε μια ιστορία φτιαγμένη από αντιπαλότητες και παγκόσμιους πολέμους».

Γ. Σε μια ομιλία σας στο πανευρωπαϊκό μαθητικό συνέδριο αποφασίζετε να μιλήσετε για τα στοιχεία που διαμορφώνουν την κοινή μας ευρωπαϊκή ταυτότητα και τους παράγοντες που μπορούν να συνεισφέρουν στην καλλιέργεια και τόνωσή της. (500-600 λέξεις)

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΩΝ- Θέλουμε να είμαστε μια σύγχρονη χώρα;

Δημοσιεύτηκε: Πέμπτη, 21 Οκτωβρίου 2010 | ΑΓΓΕΛΙΟΦΟΡΟΣ

Αν μιλήσει κανείς για το φακελάκι στον τομέα της υγείας, είναι σαν να κρούει ήδη ανοιχτές θύρες. Οι πάντες το έχουν υπόψη τους. Όπως για την ανεργία: σε κάθε σπίτι ή σε κάθε οικογένεια υπάρχει ένας άνεργος, έτσι και για το φακελάκι δεν υπάρχει οικογένεια ή σόι που δεν έχει δώσει ένα μεγαλύτερο ή μικρότερο μπαχτσίσι σε γιατρό για λόγους υγείας. Οι ιστορίες άπειρες. Και είναι προς τιμήν των νοσοκομειακών γιατρών και του συλλόγου τους, που για πρώτη φορά ανοίγουν πόλεμο με το φαινόμενο, ζητώντας από όλους τους πολίτες όταν τους ζητείται φακελάκι να δίνουν στο γιατρό έναν άδειο φάκελο. Αρκεί όμως αυτό; Η αξιέπαινη αυτή πρωτοβουλία θα έβρισκε την ολοκλήρωσή της, αν συνοδευόταν και από καταγγελίες σε ένα σώμα ελεγκτών - ράμπο υγείας των περιπτώσεων επίορκων συναδέλφων τους που αμαυρώνουν το επάγγελμα - λειτουργήμα.

Η διαφθορά τείνουμε να πιστέψουμε ότι είναι ίδιον του Έλληνα και ότι είναι ένας κανόνας με τον οποίο πρέπει να συμβιώσουμε. Να ξεκαθαρίσουμε, λοιπόν, ότι διεφθαρμένοι δημόσιοι υπάλληλοι υπάρχουν παντού στον κόσμο. Σε όλες τις χώρες. Αλλά πουθενά δεν υπάρχει αυτό το χάλι που έχει γίνει κανόνας εδώ. Η μάστιγα, δηλαδή, του να κάνει ένας δημόσιος υπάλληλος τη δουλειά του (πολεοδομία, δήμοι, νοσοκομεία είναι λαμπρά παραδείγματα) όχι μόνο με το μισθό του, ως οφείλει, αλλά μόνον αν πληρωθεί κάτι εξτρά. Τείνουν να θεωρήσουν και οι υπάλληλοι και όλος ο λαός πολύ φυσικό το να υπάρχει το λάδωμα, η μίζα, λίγο πολύ ότι δε γίνεται αλλιώς. Αυτή είναι η ελληνική προτοτυπία. Δεν είμαστε η πιο διεφθαρμένη χώρα στον κόσμο, αλλά μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, μέσα στο team των πιο ανεπτυγμένων χωρών του ΟΗΕ, αναμφίβολα η Ελλάδα κατέχει τα πρωτεία.

Το ζήτημα είναι ότι στο χώρο της υγείας διακινούνται τεράστια ποσά. Και τα συμφέροντα είναι γιγάντια. Υπουργοί έχουν «φαγωθεί», επειδή τόλμησαν να βάλουν το δάχτυλο εις τον τύπον των ήλων. Κι άλλοι βρέθηκαν σε απόγνωση, βλέποντας το χάος που έπρεπε να βάλουν σε τάξη. Ωστόσο, το φακελάκι αξίζει να το πολεμήσουμε όλοι μαζί, με τα σωματεία των γιατρών, τη διοίκηση του «Αγίου Δημητρίου». Οι τίμιοι και καθαροί άνθρωποι σ' αυτόν τον τόπο υπάρχουν. Και πρέπει να συμπήξουν ένα μέτωπο κατά της διαφθοράς. Να γίνει ένας αδυσώπητος πόλεμος χωρίς καμία ανοχή. Μόνον έτσι η Ελλάδα μπορεί να κάνει τολμηρά βήματα προς τον εκσυγχρονισμό της.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

A. Να συντάξετε την περίληψη του παραπάνω κειμένου σε 90-100 λέξεις. **25 μον.**

B.1. «*Η διαφθορά τείνουμε να πιστέψουμε ότι είναι ιδιον του Έλληνα και ότι είναι ένας κανόνας με τον οποίο πρέπει να συμβιώσουμε*». Να αναπτύξετε σε μια παράγραφο την παραπάνω φράση του κειμένου. **10 μον.**

B.2. Να βρείτε τα συνώνυμα των υπογραμμισμένων λέξεων του κειμένου. **05 μον.**

B.3. Να βρείτε τα αντώνυμα των μαυρισμένων λέξεων του κειμένου. **05 μον.**

B.4. Σε ποιο γραμματειακό είδος ανήκει το παραπάνω κείμενο; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας. **05 μον.**

B.5. Να βρείτε τα δομικά στοιχεία και τον τρόπο ανάπτυξης της τελευταίας παραγράφου του κειμένου και να αιτιολογήσετε την απάντησή σας. **05 μον.**

B.6. Να χαρακτηρίσετε το ύφος του συγγραφέα του κειμένου και να αιτιολογήσετε την απάντησή σας. **05 μον.**

ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ-Αθλητισμός με κοινωνικές και πολιτικές προεκτάσεις

Του Ν. Α. Κωνσταντόπουλου, εφημερίδα «Καθημερινή» 26-06-2010

Φαντάζεστε ο πρόεδρος της Γαλλίας να κάνει δηλώσεις, σε συνέντευξη Τύπου, για θέματα που άπτονται της εθνικής ομάδας μπάσκετ ή βόλεϊ ή χάντμπολ; Ή να εγείρεται μείζον πολιτικό ζήτημα στη ρωσική Βουλή με αφορμή αποτυχία σε παγκόσμιο πρωτάθλημα βόλεϊ ή χάντμπολ ή μπάσκετ ή πόλο; Εμείς, όχι. Στο ποδόσφαιρο, όμως, ή για τους Ολυμπιακούς Αγώνες, συμβαίνει συχνά. Ακούσαμε και είδαμε πριν από λίγες ημέρες τον Νικολά Σαρκοζί να κάνει δηλώσεις για τα προβλήματα που ανέκυψαν στην εθνική ομάδα ποδοσφαίρου της Γαλλίας, που απέτυχε στο Παγκόσμιο Κύπελλο. Τον Φεβρουάριο, μέγιστο πολιτικό ζήτημα προκλήθηκε στη Ρωσία, εξαιτίας της αποτυχίας (για τα δεδομένα της) στους χειμερινούς Ολυμπιακούς Αγώνες.

Οι Ολυμπιακοί και το ποδόσφαιρο ξεφεύγουν από το πλαίσιο μιας αθλητικής εκδήλωσης κι έχουν κοινωνικές προεκτάσεις. Οι άνθρωποι, ειδικά των χαμηλότερων εισοδηματικών τάξεων και συνήθως οι λιγότερης εκπαίδευσης, ταυτίζονται με την εθνική τους ομάδα ποδοσφαίρου πολύ περισσότερο από αυτή οπουδήποτε άλλου αθλήματος. Από τις επιτυχίες της αντλούν υπερηφάνεια. Με την αναμονή των αγώνων, αλλά και μετά, ξεφεύγουν από την καθημερινότητα, τη φτώχεια, τα προβλήματα. Γι' αυτό, διοργανώσεις παγκοσμίων κυπέλλων χρησιμοποιήθηκαν από δικτάτορες (π.χ. Μουσολίνι) και χούντες (όπως του Βιδέλα στην Αργεντινή το 1978) για ν' αποκοιμίσουν, όπως πίστευαν, τους λαούς.

Το ίδιο συμβαίνει και με τους Ολυμπιακούς. Κάποτε τα μετάλλια σήμαιναν υπεροχή του πολιτικού - οικονομικού συστήματος (καπιταλισμός κατά κομμουνισμού). Τώρα, τι ήταν αυτό που προκάλεσε το ζήτημα στη ρωσική Βουλή; Μήπως, πλέον, τα μετάλλια αποδεικνύουν φυλετική υπεροχή; Μα και η Ρωσία και οι ΗΠΑ και πολλές άλλες χώρες είναι πολυφυλετικές και οι εθνικές τους ομάδες πολυεθνικές, ακόμη και με μεταγραφές. Άρα, τι, **Αρμοδιότεροι** ν' απαντήσουν είναι οι κοινωνιολόγοι, οι εθνολόγοι, οι πολιτικοί επιστήμονες.

Το ποδόσφαιρο, πάντως, εξακολουθεί να χρησιμοποιείται σαν «όπιο των λαών». Τελευταία ακούω λιγότερους ανθρώπους να συζητούν για τα οικονομικά, ασφαλιστικά και εργασιακά θέματα και να με ρωτούν γι' αυτά· είναι εκείνοι που νομίζουν πως οι δημοσιογράφοι γνωρίζουν τα πάντα και όταν τους λέω πως δεν ξέρω κάτι παραπάνω από αυτούς, αρκετοί δεν με πιστεύουν και θεωρούν ότι κάτι τους **κρύβω**. Αντίθετα, πολλοί με ρωτούσαν τι θα κάνει η εθνική ομάδα. Ουδόλως τυχαία θεωρώ την υπερπροσφορά ποδοσφαίρου από τη δημόσια τηλεόραση αυτή την περίοδο (αναφέρομαι κυρίως στις εκπομπές, όχι στη μετάδοση των αγώνων), οπότε κυφορούνται τρομερές αλλαγές σε σοβαρότατα θέματα, που θα επηρεάσουν δραματικά τη ζωή μας.

Από την άποψη αυτή, καλύτερα που αποκλείστηκε η εθνική μας ομάδα και ο κόσμος θα επικεντρωθεί στα όντως σοβαρά ζητήματα. Στο κάτω κάτω, ένα παιχνίδι (συχνά ωραίο) είναι το ποδόσφαιρο...

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

A. Να συντάξετε την περίληψη του παραπάνω κειμένου σε 80-90 λέξεις. **25 μον.**

B.1. Να βρείτε ένα συνώνυμο για κάθε μια από τις υπογραμμισμένες λέξεις. **05 μον.**

B.2. Να βρείτε από ένα αντώνυμο για κάθε μια από τις μαυρισμένες λέξεις. **05 μον.**

B.3. Να βρείτε πέντε διαρθρωτικές λέξεις του κειμένου και να πείτε με πιο τρόπο συμβάλουν στη συνοχή του κειμένου. **05 μον.**

B.4. *«Γι' αυτό, διοργανώσεις παγκοσμίων κυπέλλων χρησιμοποιήθηκαν από δικτάτορες (π.χ. Μουσολίνι) και χούντες (όπως του Βιδέλα στην Αργεντινή το 1978) για ν' αποκοιμίσουν, όπως πίστευαν, τους λαούς.»* Να αναγνωρίσετε τη σύνταξη (ενεργητική, παθητική) και να τη μετατρέψετε στο αντίστροφο. **10 μον.**

B.5. *«Το ποδόσφαιρο, πάντως, εξακολουθεί να χρησιμοποιείται σαν «όπιο των λαών».* Να αναπτύξετε την παραπάνω φράση του κειμένου σε μια παράγραφο 90-100 λέξεων. **10 μον.**

Γ. Με αφορμή τις συζητήσεις γύρω από το Παγκόσμιο Κύπελλο Ποδοσφαίρου και τις κοινωνικές και πολιτικές προεκτάσεις που μπορεί να πάρει ο αθλητισμός γενικότερα αποφασίζετε να γράψετε ένα άρθρο στην τοπική εφημερίδα σχετικά με τις κοινωνικές, οικονομικές, πολιτιστικές κ.ά. επιπτώσεις, αλλά και τις πιθανές ωφέλειες του σύγχρονου αθλητισμού. **40 μον.**

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Μια μπάλα που μας περιέχει.

(Κείμενο του Π Μπουκάλα από τον ημερήσιο τύπο)

Περιστατικό πρώτο: Ενώ οι κάμερες αποταμίευαν βία από τα γήπεδα της Νίκαιας, του Αμαρουσίου, του Βόλου και του Πύργου, όπου οι πρώτης τάξεως ομάδες έδιναν τον αγώνα τον καλό, στα χαμηλά, εκεί όπου θρυλείται ότι ακμάζει ο ερασιτεχνισμός, στο «τοπικό ντέρμπι» μεταξύ δύο ομάδων της τέταρτης Εθνικής κατηγορίας το γήπεδο της Αττικής έχει μετατραπεί σε κολαστήριο για τον δόλιο το δαιτητή: Τρεις φορές όρμησε καταπάνω του μαινόμενος ο πρόεδρος της γηπεδούχου ομάδας, τρεις φορές τον προπηλάκισέ τρεις φορές του είπε εξαγριωμένος: «Ξέρεις ποιος είμαι εγώ, ρε; Θα σε λιώσω». Και τρεις φορές ο κύριος πρόεδρος, διαπρεπής λέει δικηγόρος, θαμών των καναλιών, απ' όπου εξαπολύει τις ασύστολες ηθικολογίες του προς πάντας και για τα πάντα, καμάρωσε που έβλεπε, τους οπαδούς και μπιστικούς του να τον καμαρώνουν. Γιατί όχι; Κινδυνεύει να υποστεί οτιδήποτε; Αφού «ξέρουμε ποιος είναι αυτός», είναι ένας από εκείνους τους λίγους που, έχουν το λύειν και δεσμείν που ξέρουν όλα τα πορτοπαράθυρα του νόμου και που οι δαιτητούληδες αυτού του κόσμου -άνθρωποι πολύ πιο αξιοπρεπείς εν συγκρίσει με πάμπολλους διαπρεπείς- δεν μπορούν να τους θίξουν, κι ας έχουν όλο το δίκιο με το μέρος τους. Άλλωστε οι κάμερες δεν ήταν εκεί, άρα το συμβάν μπορεί να εκληφθεί ως μη γενόμενο, άρα ως μη ενοχλητικόν για το ίματζ του κυρίου διαπρεπούς, δεδομένου ότι η μη δημοσιότητα προστατεύει. Εδώ, σε άλλα επεισόδια, υπήρχαν και δυο και τρεις κάμερες και κατέγραψαν λεπτομερώς την ασχημοσύνη άλλων διαπρεπών, εκείνοι όμως ουδέν έπαθαν. Διότι και η δημοσιότητα προστατεύει τους εκλεκτούς της.

Περιστατικό δεύτερο: Πρωινό σε γήπεδο συνοικιακό, που έχει τσιμέντο αντί για παρκέ πολυτελείας. Παίζουν, κανονικό αγώνα -με δαιτητή και τα λοιπά- τα προεφηβικά του μπάσκετ δύο επίσης συνοικιακών ομάδων: παιδιά δεκατριών, δεκατεσσάρων, δεκαπέντε το πολύ. Έξω από τα σύρματα, οι γονείς καμαρώνουν και, πριν καν ανάψει το παιγνίδι, πριν εκτυλιχθεί μια κάποια αμφισβητούμενη φάση, αρχίζουν και βρίζουν προληπτικώς. Βρίζουν σκαϊότατα το δαιτητή, τον αντίπαλο προπονητή, τους αντίπαλους, παίκτες, δηλαδή, τα πιτσιρίκια των δεκατριών, των δεκατεσσάρων, δηλαδή τους φίλους των παιδιών τους, δηλαδή τα παιδιά τους. **Βρίζουν γιατί δεν αντέχουν την ήττα, την εισπράττουν σαν προσωπική τους ταπεινώση** και όχι σαν ένα τριτεύον γεγονός, περαστικό και αναίρεσιμο, που αφορά πρωτίστως (αν όχι αποκλειστικά) τα παιδιά τους και όχι τη δική τους εγωπάθεια. **Βρίζουν γιατί κάπου πρέπει να εκτονωθεί η εβδομαδιαία συμπίεση.** Κι επειδή, τώρα πια τα «στάδια» της πολιτικής και του συνδικαλισμού είναι (ή παριστάνονται) τιποτένια, οι άνθρωποι μετατοπίζονται στους χώρους όπου η ιεροτελεστία της εκτόνωσης θεωρείται σχεδόν νόμιμη και φυσική, αν δεν επιβάλλεται κιάλας από τους μηχανισμούς που πολλά έχουν να κερδίσουν από αυτήν την εκφυλιστική μετατόπιση της μαζικής οργής ή βίας στα γήπεδα, όπου η εκδήλωσή της είναι αφομοιώσιμη.

Βρίζουν λοιπόν γιατί προθερμαίνονται για το απόγευμα που θα πάνε στο μεγάλο γήπεδο, για να δουν τις κανονικές ομάδες και να επιδοθούν εκεί στο κανονικό υβρεολόγιο. Βρίζουν και δηλητηριάζουν τα παιδιά τους. Που γρήγορα ξεχνούν κι αυτά πως ένα παιγνίδι είναι όλο το ζήτημα κι αρχίζουν τις άγριες κόντρες και τις δολιότητες. Και γίνονται κακόπιστα και επιθετικά. Το απόγευμα, ίσως θα πάνε κι αυτά στο κανονικό γήπεδο, ετοιμασμένα ψυχοπνευματικώς για την «κανονική» εκτόνωση

Κι ύστερα, με τέτοια «προπόνηση», και με την τερατωδώς προπαγανδιστική παρουσία των αθλητικών λεγόμενων φύλλων, στεκόμαστε μπροστά στην οθόνη ή στα κρεμασμένα πρωτοσέλιδα που αποτυπώνουν τη γηπεδική βία και υποκρινόμαστε τους αφηνιδιασμένους, τους καταστενοχωρημένους: «Μα είναι δυνατόν;» λέμε. «Εδώ, στον τόπο που υπήρξε κοιτίς και που τώρα θα γίνει και κολυμβήθρα αναβάπτισης και εξαγνισμού;» Φυσικά και είναι δυνατόν. Αφού εμείς, όλοι μας, με την αθλητική μας υπερβολή, με την πανίσχυρη φαντασίωσή μας που μας ομαδοποιεί κάτω από ένα λάβαρο που καμία σχέση δεν έχει με οποιοδήποτε ιδεώδες, έχουμε μετατρέψει τον ίδιο τον κοινωνικό στίβο σε γήπεδο, έχουμε μετατραπεί σε δορυφόρους της μπάλας: της «στρογγυλής θεάς». Και μετριοπαθής τρόπος για να είναι κανείς φίλαθλος, μάλλον δεν υπάρχει. Αλλά κι αν τολμήσει κανείς να πολιτευθεί, μετριοπαθώς στα ποδοσφαιρομπασκετικά, θα εξοβελιστεί τάχιστα από αυτούς που θεωρούσε ομοϊδεάτες του, και οι οποίοι δεν ανέχονται μεσοβέζικα πράγματα και σύνθετα αισθήματα. Ή είσαι ή δεν είσαι. Κι αν είσαι, είσαι φανατικά, αλληλοφαγικά, επιθετικά. Αν είσαι, ενδίδεις απροβλημάτιστα στο ρατσισμό όταν αυτός βολεύει τη βωμολοχική του βαναυσότητα, (ο μαύρος ας πούμε είναι «σκυλάραπας» ακόμα κι αν παίζει στη δική σου ομάδα), στο σοβινισμό, στον τοπικισμό, γίνεσαι δηλαδή ένας άλλος από αυτόν που είσαι ή νομίζεις πως είσαι.

Όπως μας περιέχει η μικρή οθόνη, παρότι νομίζουμε ότι βρισκόμαστε απέναντί της, έτσι μας περιέχει και η μπάλα, προπαντός η ασπρόμαυρη, παρότι νομίζουμε ότι παίζεται σε απόσταση ασφαλείας από μας. «Μετριοπαθείς» και φανατικοί, φίλαθλοι και οπαδοί (σύμφωνα με έναν διαχωρισμό που δεν φαίνεται και τόσο ισχυρός), «αντικειμενικοί», και υποκειμενικότατοι, γι' αυτήν μιλάμε, γι' αυτήν αλληλοπειραζόμαστε, έστω για πλάκα. Αλλά και με την πλάκα ακόμη, νομιμοποιούμε τον ηγεμονισμό της, και ταυτόχρονα νομιμοποιούμε – και μονιμοποιούμε- μian αλλοτρίωση τόσο ισχυρή που μας πείθει να αντιμετωπίζουμε σαν «αγώνα ζωής ή θανάτου» μian ασήμαντη συνάντηση που θα επαναληφθεί δεκάδες φορές, ή να μετράμε σαν απόδειξη φυλετικής υπεροχής μια πρωτιά ή μια νίκη που τίποτα δεν μπορεί να αποδείξει ως προς την ποιότητα των γονιδίων μας ή το ύψος του πολιτισμού μας.

ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ-ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ- Το «εθνικόμετρο» ξανάρχεται

της Χριστίνας Κουλούρη (Καθηγήτρια Νεότερης Ιστορίας στο Τμήμα Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου), 28/12/2009
<http://www.protagon.gr>

Ευτυχώς δεν έχουμε τις σκοτούρες των Γάλλων. Εδώ και μήνες διεξάγουν τον λεγόμενο «διάλογο για την εθνική ταυτότητα» και μέχρι τις 4 Φεβρουαρίου θα πρέπει να έχουν αποφασίσει τι σημαίνει να είσαι Γάλλος. Πρέπει να μιλάς τα γαλλικά χωρίς προφορά υποβαθμισμένου παρισινού προαστίου; Πρέπει να έχεις όχι μόνο γονείς αλλά και παππούδες γεννημένους στη Γαλλία; Τι γίνεται με όσους κατάγονται από τις πρώην γαλλικές αποικίες, μερικοί εκ των οποίων έχουν καταλάβει και υψηλά κρατικά αξιώματα; Υπάρχει κάτι ιδιαίτερο, η «γαλλικότητα», που τη νιώθεις κι επομένως μπορείς με βεβαιότητα να πεις ότι είσαι Γάλλος; Είναι πράγματι δυνατό, μέσα από δημόσιο διάλογο, να γράψεις έναν «δεκάλογο» της εθνικής ταυτότητας, γαλλικής ή άλλης;

Στην Ελλάδα, βεβαίως, τα πράγματα είναι διαφορετικά. Το τι σημαίνει Έλληνας προσδιορίζεται με βάση τον «ανθέλληνα». Παλιά ιστορία. Στην Ελλάδα, υπήρχαν πάντα οι «πατριώτες», οι γνήσιοι Έλληνες, και οι «προδότες», οι ανθέλληνες. Κάτι διαφορετικό από τη διάκριση ανάμεσα σε Έλληνες και ξένους. Γιατί με βάση κλασικά κριτήρια εθνικού προσδιορισμού – γλώσσα, καταγωγή, ιστορία, κουλτούρα – δεν ήταν ορατή ούτε αυτονόητη αυτή η διάκριση ανάμεσα σε Έλληνες-Έλληνες και Έλληνες-μη Έλληνες. Κληρονομιά του Εμφυλίου, οι εθνόφρονες μπορούσαν να εξοβελίζουν εκτός κρατικών αξιωμάτων όσους, σύμφωνα με το «εθνικόμετρο» που κρατούσαν, δεν έκριναν ως επαρκώς «Έλληνες». Ποιο ήταν το κριτήριο; Μα φυσικά, οι ιδέες, οι πολιτικές θέσεις, η κομματική ένταξη. Ήταν αριστεροί; Δεν ήταν Έλληνες! Η θέση τους ήταν στις φυλακές και τα ξερονήσια.

Κάτι ανάλογο συμβαίνει και σήμερα, με άλλους όρους. Εμφανίζεται κάποιος να υποστηρίζει αιτήματα των μεταναστών; Κάποιος άλλος να προτείνει μια διαφορετική αντιμετώπιση των μειονοτικών ζητημάτων; Είναι ύποπτος ότι στην εξωτερική πολιτική προτείνει προσέγγιση με την Τουρκία; Έχει αμφισβητούμενες απόψεις για τον Μεγαλέξανδρο; Τότε, είναι σαφές ότι ανήκει σ' αυτή την κατηγορία των Ελλήνων-μη Ελλήνων. Αμέσως ενεργοποιούνται τα αντανάκλαστικά όσων έχουν αυτό-οριστεί θεματοφύλακες της ελληνικής εθνικής ταυτότητας, καταρτίζονται μαύρες λίστες, στοχοποιούνται και δαιμονοποιούνται πρόσωπα με δημόσια δράση. (...)

Ίσως τελικά δεν θα έβλαπτε να γίνει μια δημόσια συζήτηση όχι μόνο για το ποιο είμαστε αλλά και για το ποιος κρατά απειλητικά το «εθνικόμετρο». Ξανά.

- A.** Να συντάξεις περίληψη του κειμένου σε εκατό (100) περίπου λέξεις. **25 μον.**
- B.1.** Ποια είναι η νοηματική σχέση της πρώτης με τη δεύτερη παράγραφο; Γιατί η συγγραφέας αρχίζει το κείμενο με αναφορά στη Γαλλία; **03 μον.**
- B.2.** Πώς αντιλαμβάνεστε τη σημασία της λέξης «εθνικόμετρο»; Γιατί η συγγραφέας το βάζει σε εισαγωγικά; **03 μον.**
- B.3.** Εξηγήστε τη χρήση των εισαγωγικών σε κάθε περίπτωση της δεύτερης παραγράφου. **03 μον.**
- B.4.** Ποια είναι η διαφορά στον τρόπο που προσδιορίζουν οι Γάλλοι την εθνική ταυτότητά τους σε σχέση με τον τρόπο που προσδιορίζεται στην Ελλάδα; Να αναπτύξετε την απάντησή σας σε μια παράγραφο 80-90 λέξεων. **11 μον.**
- B.5.** Να βρείτε τα δομικά στοιχεία και τον τρόπο ανάπτυξης της τρίτης παραγράφου. **05 μον.**
- B.6** Οι παρακάτω προτάσεις να μετατραπούν σε αντίστοιχες με παθητική σύνταξη:
- α) Εδώ και μήνες διεξάγουν τον λεγόμενο «διάλογο για την εθνική ταυτότητα»
- β) κάποιος υποστηρίζει αιτήματα των μεταναστών **05 μον.**
- B.7.** Ποιος τρόπος πειθούς επικρατεί στο κείμενο; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας. **05 μον.**
- Γ.** «Είναι πράγματι δυνατό, μέσα από δημόσιο διάλογο, να γράψεις έναν «δεκάλογο» της εθνικής ταυτότητας, γαλλικής ή άλλης;» Έχοντας αυτή τη φράση του κειμένου σαν αφετηρία να συζητήσετε τους παράγοντες που προσδιορίζουν την εθνική ταυτότητα. Ποιοι από αυτούς είναι περισσότερο σημαντικοί; Μπορεί να υπάρξει απόλυτο κριτήριο; **40 μον.**

ΕΠΙΣΤΗΜΗ-Επιστήμη και τεχνολογία στην κοινωνία μας

Για ποιον δουλεύει η τεχνο-επιστήμη σήμερα;

ΠΑΥΛΟΣ ΦΡΑΓΚΟΣ I Περιεκτική Δημοκρατία, τεύχος 2 (Ιούνιος 2001)

Με αφορμή το σκάνδαλο των βλημάτων απεμπλουτισμένου ουρανίου, που χρησιμοποιήθηκαν κατά τους βομβαρδισμούς του ΝΑΤΟ εναντίον της Γιουγκοσλαβίας, επανήλθε στο προσκήνιο το πρόβλημα της επιστημονικής ακαδημαϊκής κοινότητας, δίνοντάς μας την ευκαιρία να παρακολουθήσουμε την επιστημονική αυθεντία ακόμη μία φορά σε ρόλο καθησυχαστικό της κοινής γνώμης. Μέσα από διάτρητα επιστημονικά πορίσματα «κατά παραγγελία» πολλοί ερευνητές διεθνών επιστημονικών κέντρων αποδεικνύονται τουλάχιστον συνένοχοι μιας πολιτικής ηγεσίας υπόλογης, ως μέλος του ΝΑΤΟ, του μαζικού εγκλήματος που αυτό διέπραξε κατά των λαών της Γιουγκοσλαβίας, της Βαλκανικής συνολικά, αλλά ακόμη και των στρατιωτών του.

Η ανάπτυξη των επιστημών από την εποχή της Αναγέννησης συμβάδισε με την ανάπτυξη της οικονομίας της αγοράς. Για πρώτη φορά στην ιστορία, οι φυσικές επιστήμες έτειναν να γίνουν άμεση παραγωγική δύναμη και την ίδια στιγμή εμπόρευμα, μέσω των τεχνολογικών εφαρμογών. Οι απολογητές της οικονομικής ελίτ της οικονομίας της αγοράς που τότε αναδύθηκε είχαν συνείδηση της δύναμης της αναδυόμενης επιστήμης. Η οποία θα μπορούσε να τεθεί στην υπηρεσία του στόχου για την αέναη οικονομική ανάπτυξη που επέβαλε το σύστημα της οικονομίας της αγοράς. Η αισιόδοξη προοπτική των αστών ιδεολόγων, η ουτοπία για την κοινωνία της αφθονίας, συνολικά η ιδεολογία της προόδου αλλά και αυτή της ανάπτυξης τράφηκαν και από την αντίληψη για τις δυνατότητες που δημιουργούσε η ανάπτυξη των επιστημών. Η εξουσιαστική ιδεολογία της προόδου επηρέασε και τους κλασικούς του μαρξισμού. Πολύ περισσότερο, τους επίγονους με φανερά έκδηλες τις συνέπειες στην εποχή μας.

Η ανάπτυξη των επιστημών συνδέθηκε εγγενώς με την ανάπτυξη του οικονομίας της αγοράς. Αλλά η ανάπτυξη της οικονομίας της αγοράς έδειξε από την αρχή το συγκρουσιακό και βάρβαρο χαρακτήρα της υπό διαμόρφωση κοινωνίας: ανάπτυξη της επιστήμης και της τεχνολογίας στην υπηρεσία της οικονομίας της αγοράς/ανάπτυξης, που πέρα από οποιεσδήποτε θετικές επιπτώσεις βασικά συνεπαγόταν τη συνεχή συγκέντρωση οικονομικής δύναμης και πλούτου και τη καταστροφή του περιβάλλοντος.

Η αντίληψη η οποία επικράτησε στη Δύση από τον καιρό του Διαφωτισμού ότι η επιστήμη και η τεχνολογία επιτρέπουν τον ανθρώπινο έλεγχο της φύσης σε μια αέναη διαδικασία προόδου και χειραφέτησης έχει όμως τεθεί σε σοβαρή δοκιμασία τα τελευταία χρόνια. Αντικείμενο αμφισβήτησης έγινε όχι μόνο η αντικειμενικότητα και ουδετερότητα της επιστήμης αλλά, επίσης, η αυτονομία της τεχνολογίας. Επιπλέον, ένα σοβαρότερο θέμα που έχει τεθεί αφορά το δημοκρατικό χαρακτήρα της σημερινής επιστήμης και τεχνολογίας. Η κρίση της τεχνοεπιστήμης ήρθε στην επιφάνεια περίπου 30 χρόνια πριν όταν, από τη μια μεριά, αμφισβητήθηκε η επιστημονική διαδικασία δημιουργίας «αντικειμενικών αληθειών» και, από την άλλη, επισημάνθηκαν οι αρνητικές κοινωνικές και οικολογικές επιπτώσεις της σημερινής τεχνολογίας. Η κρίση της επιστήμης είχε ιδιαίτερα καταστροφικές συνέπειες σε σχέση με την αληθοφάνεια των ερμηνειών που αφορούσαν κοινωνικά και οικονομικά φαινόμενα.

Η επιστήμη παίζει διπλό ρόλο σε σχέση με την αναπαραγωγή της οικονομίας ανάπτυξης. Πρώτα απ' όλα ένα σημαντικό ιδεολογικό ρόλο σε σχέση με την δικαίωση της οικονομίας ανάπτυξης. Όπως η θρησκεία έπαιξε ένα σημαντικό ρόλο στην δικαίωση της φεουδαρχικής ιεραρχίας, αντίστοιχα, η επιστήμη παίζει ένα κρίσιμο ρόλο στη δικαίωση της σύγχρονης ιεραρχικής κοινωνίας. Από τη στιγμή που η επιστήμη αντικατέστησε τη θρησκεία ως η κυρίαρχη κοσμοαντίληψη δεν έπαψε να δικαιώνει την οικονομία ανάπτυξης, τόσο στην καπιταλιστική όσο και στην σοσιαλιστική εκδοχή της.

Ο δεύτερος σημαντικός λειτουργικός ρόλος της επιστήμης εστιάζεται στην υλική αναπαραγωγή της οικονομίας ανάπτυξης, μέσω της καθοριστικής συμβολής της στη προσπάθεια κυριάρχησης του φυσικού κόσμου και μεγιστοποίησης της ανάπτυξης. Τα αποτελέσματα της οικονομικής ανάπτυξης πάνω στη φύση και κατά συνέπεια στην ποιότητα της ζωής έθεσαν σε αμφισβήτηση το λειτουργικό ρόλο της επιστήμης στη προώθηση της προόδου.

Η τεχνολογία και συνακόλουθα οι φυσικές επιστήμες παίζουν σημαντικό ρόλο στην ατομική και κοινωνική ελευθερία. Με αφετηρία τη διαπίστωση ότι η οικονομία της αγοράς είναι ένα οικονομικό και κοινωνικό σύστημα βασισμένο στην άνιση κατανομή εξουσίας, είναι γεγονός ότι η τεχνολογία αντικατοπτρίζει αυτές τις ανισότητες, επειδή ακριβώς η τεχνοεπιστήμη δεν εξελίσσεται σ' ένα κοινωνικό κενό. Επομένως η σύγχρονη τεχνοεπιστήμη δεν είναι ούτε «ουδέτερη», ούτε αυτόνομη, αντίθετα καθορίζεται από τις σχέσεις εξουσίας που συνεπάγεται το συγκεκριμένο σύμπλεγμα κοινωνικών, πολιτικών και οικονομικών θεσμών που χαρακτηρίζει την οικονομία αγοράς/ανάπτυξης και το κυρίαρχο κοινωνικό παράδειγμα, δηλ. το σύστημα πεποιθήσεων, ιδεών και των αντίστοιχων αξιών που συνδέεται μ' αυτούς τους θεσμούς.

Η εφαρμοσμένη επιστήμη και η τεχνολογία δεν είναι ουδέτερη ως προς τη λογική και τη δυναμική της οικονομίας της αγοράς. Παρ' όλα αυτά, η επιστήμη θα μπορούσε να ειπωθεί ότι ανήκει στη παράδοση της αυτονομίας τόσο από την άποψη των μεθόδων που χρησιμοποιεί, όσο και από την άποψη του περιεχομένου της (απομυθοποίηση δοξασιών κ.λπ.). Αυτό λοιπόν, που χρειάζεται σήμερα δεν είναι η απόρριψη της επιστήμης ή του ίδιου του ορθολογισμού στην ερμηνεία των κοινωνικών φαινομένων, αλλά η υπέρβαση του αντικειμενικού ορθολογισμού και η ανάπτυξη ενός νέου είδους δημοκρατικού ορθολογισμού ο οποίος θα μας οδηγήσει σε μια δημοκρατική, απελευθερωτική τεχνοεπιστήμη.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

A. Να συντάξετε την περίληψη του κειμένου σε 120-130 λέξεις.

B.1. Να αναπτύξετε σε μια παράγραφο τη φράση του κειμένου: «*Η τεχνολογία και συνακόλουθα οι φυσικές επιστήμες παίζουν σημαντικό ρόλο στην ατομική και κοινωνική ελευθερία.*».

B.2. Να βρείτε τα συνώνυμα των υπογραμμισμένων λέξεων του κειμένου.

B.3. Να βρείτε τη δομή και τον τρόπο ανάπτυξης της πέμπτης παραγράφου.

B.4. Να βρείτε τον τρόπο πειθούς που επικρατεί στο παραπάνω κείμενο.

B.5. Να βρείτε τρεις φράσεις με αναφορική και δύο με ποιητική λειτουργία της γλώσσας.

Γ. Στο κείμενο επισημαίνεται ότι η επιστήμη πρέπει να τίθεται στην υπηρεσία της κοινωνίας. Πώς μπορεί να επιτευχθεί αυτό και ποιους κινδύνους εγκυμονεί το δόγμα «Η Επιστήμη για την Επιστήμη»; Να αναπτύξετε την άποψή σας θεωρώντας ότι πρόκειται να μιλήσετε σε μια ημερίδα με θέμα «Επιστήμη και Κοινωνία», σε 500-600 λέξεις.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Ο ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

Καθηγητής Γιώργος Χατζηκωνσταντίνου, Αντιπρύτανης του Δ.Π.Θ., Μέλος της Συνέλευσης των Αντιπροσώπων του Ο.Ε.Ε.

Το θέμα του Κοινωνικού ρόλου της Επιστήμης είναι ένα μεγάλο, πολυσυζητημένο και ιδιαίτερο ενδιαφέρον θέμα το οποίο είναι δύσκολο να εκτεθεί σε λίγες σειρές. Το ζήτημα μιας Επιστήμης για την Κοινωνία ή μιας Επιστήμης για την Επιστήμη, απασχόλησε τους διανοητές και προκάλεσε ενδιαφέρουσες συζητήσεις και συγκρούσεις. Μετά από αρκετά χρόνια προβληματισμών, συζητήσεων και ανταλλαγής απόψεων, αδίστακτα πλέον υιοθετώ την άποψη μιας Επιστήμης στην υπηρεσία όχι μόνο της Κοινωνίας, αλλά και αυτής καθ' εαυτής της πολύτιμης υπόθεσης της ζωής που διακυβεύεται πάνω σ' αυτόν τον πλανήτη της ανθρώπινης υπερβολής. Μ' άλλα λόγια διατηρώ και υποστηρίζω την άποψη μιας σαφούς και **συνειδητής** αντίθεσης σ' αυτό το οποίο αποκαλείται <ουδετερότητα της επιστήμης>.

[...] Κοινωνικός ο ρόλος της Επιστήμης; Χάρη της Κοινωνίας η επιστημονική γνώση; Και τι σημαίνει επιστήμονας **τρομοκρατημένος** από **ιδιοτελείς** δυνάμεις; Τέλος πώς οι καινούργιες μας μηχανές μπορούν να σημάνουν καινούργιες δυστυχίες; Ενδιαφέροντα τα ερωτηματικά, όταν κανείς τα σκεφθεί να αναδύονται στο πλαίσιο της Νέας λεγόμενης Εποχής, το ουσιαστικό περιεχόμενο της οποίας μας απασχόλησε προηγουμένως.

Καθώς ως φαίνεται, και στο μέτρο που το προηγούμενο σκεπτικό δεν είναι λανθασμένο, το έργο έχει ξαναπαιχθεί στο παρελθόν και ξαναπαιίζεται σήμερα με άλλο σκηνικό και διαφορετική ενδυματολογία. Ας μη ξεχνούμε ότι επιστήμονας είναι ο άνθρωπος που κατέχει τη μέθοδο και τα πνευματικά εργαλεία που είναι δυνατόν να οδηγήσουν στην παραγωγή νέας γνώσης για το καλό ή το κακό. Η εξουδετέρωση της συνείδησης του είναι δυνατόν να οδηγήσει σε μια άνευ προβληματισμού προσφορά εργασίας τα αποτελέσματα της οποίας μπορούν να χρησιμοποιηθούν από ιδιοτελείς δυνάμεις για ιδιοτελείς σκοπούς. Η δυσβάσταχτη συνειδησιακή κριτική και αυτοκριτική, ο κουραστικός όσο και επιβεβλημένος αυτός προβληματισμός για το καλό ή το κακό, το δύσκολο αυτό πήγαινε – έλα μεταξύ του κοινωνικά επικίνδυνου και του ιδιοτελώς προσοδοφόρου, κάτω από συνθήκες πρόσφορες και επιμελώς διαμορφωμένες, είναι δυνατό να οδηγήσουν στην **αποδοχή** μιας δήθεν επιστημονικής ουδετερότητας που ξεκουράζει.

Τα τεράστια οικονομικά συμφέροντα που συνδέονται με την υπόθεση των νέων τεχνολογιών και των νέων επιστημονικών κατακτήσεων, **συσκοτίζουν** την πραγματικότητα που ενώ μπροστά σε νέα σταυροδρόμια βρίσκεται είναι εντούτοις και παραμένει αδιευκρίνιστη και συγκεχυμένη καθώς εμποδίζεται να ξεπεράσει τις αγκυλώσεις της βιομηχανικής εποχής και των ιδεολογημάτων της. Ο μηχανικισμός της Νευτώνιας και Κοπερνίκιας λογικής εξακολουθεί να κυριαρχεί στην οικονομική θεωρία και πρακτική τη στιγμή που ο κόσμος μας **αναζητά** τη στοχαστική ερμηνεία του, την ερμηνεία του πιθανού, του αβέβαιου και του πολύπλοκου.

Αναμφίβολα ο κοινωνικός ρόλος της επιστήμης απαιτεί την ύπαρξη ενός συμβατού συστήματος αξιών. Είναι δύσκολο π.χ. να σκεφθεί κανείς μια επιστήμη στην υπηρεσία της κοινωνίας όταν η τελευταία **διέπεται** από την αξία ενός άκρατου ατομικισμού και από την έλλειψη συλλογικής συνείδησης.

Η επικράτηση μιας τέτοιας μορφής ατομικισμού οδηγεί σε ακραίες ανταγωνιστικές καταστάσεις που στερούνται του πνεύματος της άμιλλας και οδηγούν στην καταξίωση του ισχυρού, συχνά δε στην παραγνώριση των δικαιωμάτων του αδύνατου, του μη – ανταγωνιστικού, του λιγότερο επ' αυτού προικισμένο.

Παράλληλα είναι δυνατό να υποστηριχθεί ότι ο κοινωνικός ρόλος της επιστήμης μπορεί να ευδοκιμήσει υπό καθεστώς υιοθέτησης μιας μακροχρόνιας αποτελεσματικότητας και προοπτικής, καθώς στο πλαίσιο αυτής οι κοινωνίες αντιλαμβάνονται την εκπλήρωση των στόχων και των αναζητήσεών τους για ευτυχία και ευημερία. Η βραχυχρόνια αποτελεσματικότητα κυριαρχούσα

οδηγεί στην προσπάθεια εκπλήρωσης μονομερών ιδιοτελών επιδιώξεων που συνήθως στερούν από το κοινωνικό σύνολο το αίσθημα της κοινής πορείας και της κοινότητας των συμφερόντων.

Μια επιστήμη για την κοινωνία προϋποθέτει κοινωνική ευαισθησία και παραδοχή του γεγονότος ότι ο άνθρωπος δε βρίσκει την τελείωση του στην οικονομική επιτυχία, στο κέρδος και στο οικονομικό όφελος. Την τελείωση αυτή τη βρίσκει στο σύστημα ηθικών αξιών, στην ανθρώπινη συντροφιά, στο έθιμο, στην παράδοση και στην κοινή μοίρα, στην αγάπη και στον έρωτα που σχέση στενή διατηρούν με τη συνειδητοποίηση του αναπόφευκτο τέλους.

Και ο κοινωνικός ρόλος της επιστήμης προϋποθέτει, πέραν της υψηλής πνευματικής καλλιέργειας και της αυτοσυνειδησίας του επιστήμονα, την ύπαρξη θεσμών και κανόνων που στοχεύουν στη βελτίωση και προστασία της ύπαρξης, αλλά και στην υιοθέτηση σχημάτων εξουσίας που σέβονται την ανθρώπινη αξιοπρέπεια, την ελευθερία, τον αυτοπροσδιορισμό και την δικαιοσύνη εν ισοτιμία. Ο κοινωνικός ρόλος του επιστήμονα πηγάζει απ' την αυθεντική συμπεριφορά του πολιτισμένου, αποτέλεσμα, αυτή, της γνώσης και της σοφίας, του μέτρου και της μετριοφροσύνης. Μια τέτοια μορφή συμπεριφοράς δεν έχει σχέση με την αλαζονεία ούτε με συμπλέγματα ποικίλης μορφής που σχετίζονται με τη στρέβλωση της προσωπικότητας. Απαιτείται κατάκτηση ωριμότητας κι αυτοσεβασμού φυσικό επακόλουθο των οποίων είναι ο σεβασμός της αξιοπρέπειας και της προσωπικότητας του συνανθρώπου. Τέλος απαιτείται Δημοκρατική συνείδηση που πάνω απ' όλα σημαίνει σεβασμός στη δημοκρατικότητα του άλλου.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ:

A. Να συντάξετε την περίληψη του παραπάνω κειμένου σε 120-130 λέξεις. **25 μον.**

B.1. Να αναπτύξετε σε μια παράγραφο την παρακάτω φράση του κειμένου: «Μια επιστήμη για την κοινωνία προϋποθέτει κοινωνική ευαισθησία και παραδοχή του γεγονότος ότι ο άνθρωπος δε βρίσκει την τελείωση του στην οικονομική επιτυχία, στο κέρδος και στο οικονομικό όφελος». **12 μον.**

B.2. Να βρείτε 3 διαρθρωτικές λέξεις και να πείτε με ποιο τρόπο συμβάλουν στη συνοχή του κειμένου. **03 μον.**

B.3. Ποιος τρόπος πειθούς κυριαρχεί στο κείμενο; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας. **05 μον.**

B.4. Να βρείτε τα συνώνυμα των υπογραμμισμένων λέξεων του κειμένου. **05 μον.**

B.5. Να βρείτε τα αντώνυμα των μαυρισμένων λέξεων του κειμένου. **05 μον.**

B.6. Σε ποιο γραμματειακό είδος ανήκει το παραπάνω κείμενο; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας. **05 μον.**

ΚΛΩΝΟΠΟΙΗΣΗ-Γενετική μηχανική και κλωνοποίηση

Εφημερίδα Μακεδονία, 02/06/2002 I Τάσος Κουράκης

Η εποχή που διανύουμε δεν είναι η εποχή μόνο της κλωνοποίησης, αλλά θα είναι και η εποχή της συνάντησης της γενετικής μηχανικής με την κλωνοποίηση, δηλαδή η δυνατότητα για αλλαγή του γενετικού υλικού και η δυνατότητα παραγωγής αντιγράφων, όχι μόνον αυτών που υπάρχουν στη φύση αλλά και αυτών που θα κατασκευάσουμε...

Ήδη εδώ και λίγα χρόνια μπορούμε, σε ορισμένες γενετικές ασθένειες να αλλάζουμε τα παθολογικά γονίδια με φυσιολογικά (gene therapy). Αυτό σημαίνει ότι σε λίγα χρόνια, ίσως θα μπορούμε να αλλάζουμε κατά το δοκούν, όχι μόνον τα γονίδια που σχετίζονται με τις "οργανικές" ασθένειες, αλλά και με τον ψυχισμό, τη διάθεση, την συμπεριφορά, την ευφυΐα κ.λπ.

Ποιος λοιπόν μπορεί να αποκλείσει ότι στο άμεσο ή απώτερο μέλλον, τα τρομακτικά αυτά επιστημονικά και τεχνολογικά εργαλεία, δηλαδή η κλωνοποίηση, σε συνδυασμό με την γενετική μηχανική δεν θα χρησιμοποιηθούν για την κατασκευή και κλωνοποίηση ανθρώπων με "ειδικά" αμετάβλητα χαρακτηριστικά και προδιαγραφές; Μερικοί φαντασιώνονται ότι με την βοήθεια της τεχνοεπιστήμης και όχι με τη δυναμική της κοινωνίας θα μπορούσαν να καταργηθούν οι κοινωνικές τάξεις, και αυτό γιατί ο "γονιδιακός άνθρωπος" θα επέτρεπε την εμφάνιση μιας κοινωνίας όπου οι ταξικές και κοινωνικές διαφορές θα ήταν πλέον όχι πολιτικά αλλά γενετικά καθορισμένες και κατά συνέπεια μη αναστρέψιμες. Πρόκειται για μια μορφή "επιστημονικού ρατσισμού", όπου αντιμετωπίζει τον άνθρωπο όχι ως κοινωνικό ον, ως σύνολο δηλαδή των κοινωνικών του σχέσεων που τον διαμορφώνουν και τον χαρακτηρίζουν στη δράση του, αλλά αποκλειστικά ως γονιδιακή κατασκευή.

Όπως συμβαίνει όμως σχεδόν με το σύνολο της γνώσης, η γενετική μηχανική και η κλωνοποίηση δεν μπορούν παρά στο δοσμένο κοινωνικοοικονομικό σύστημα να καθυποταχθούν στους νόμους της κοινωνίας της αγοράς. Οι νέες τεχνολογίες δημιουργούν νέες ανάγκες για να απορροφηθούν τα προϊόντα. Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο φθάσαμε στην δημιουργία νέων οργανισμών που δεν υπήρχαν στην φύση και στην συνέχεια στην κλωνοποίησή τους. Όσο δε η κλωνοποίηση, όπως και κάθε νέα γενετική πρόοδος, θα καθίσταται στο μέλλον εμπορικά εκμεταλλεύσιμη, τόσο μια νέα αγορά για την τεχνολογία θα δημιουργείται και μαζί μ' αυτήν σαν δίδυμο αδελφάκι και η κατασκευή καταναλωτικών αναγκών στους ανθρώπους που στην συνέχεια θα ικανοποιούνται.

Υποστηρίζεται βάσιμα πως αν δεν υπάρξει αλλαγή της πλανητικής ανθρώπινης συνείδησης, τα κριτήρια που θα πρυτανεύσουν και στην περίπτωση της μελλοντικής κλωνοποίησης στον άνθρωπο, θα είναι καθαρά οικονομικά.

Κάποιοι επιστήμονες προτείνουν ως λύση σ' αυτό το ζοφερό πράγματι τοπίο, τη σύσταση επιτροπών δεοντολογίας και βιοηθικής για να καθοριστούν τα όρια μέσα στα οποία θα κινηθεί η έρευνα. Χωρίς κανείς να παραγνωρίζει τη χρησιμότητα τέτοιων επιτροπών, οφείλουμε να βλέπουμε όλοι μας ότι η επιστήμη σήμερα και ιδιαίτερα η βιοτεχνολογία είναι κλεισμένη στα εργαστήρια των πολυεθνικών

εταιρειών και των απρόσιτων ερευνητικών κέντρων, δηλαδή έχει αποσπαστεί από τη συνείδηση, τα όρια ανοχής και την εποπτεία της κοινωνίας.

Το πρόβλημα βέβαια δεν είναι η επιστήμη αυτή καθαυτή, αλλά η σχέση των ανθρώπων μαζί της.

Τέλος, για να κατανοήσουμε την προοπτική εξέλιξης του σύγχρονου ανθρώπου, που εύστοχα χαρακτηρίστηκε ως Homo Xerox, δηλαδή ως άνθρωπος αντίγραφο (που θα πραγματοποιείται με την κλωνοποίηση), σε αντίθεση με τον Homo Sapiens, δηλαδή τον Σοφό Άνθρωπο, που επιβιώνει ακόμα και σήμερα, απαιτείται μια άλλη κοινωνική και πολιτική διαπαιδαγώγηση των ανθρώπων. Μια διαπαιδαγώγηση, που θα διαμορφώσει μια Ηθική της τρίτης χιλιετίας που θα βάζει τον άνθρωπο όχι πάνω από τη φύση, αλλά μέσα στη φύση. Και αυτό θα γίνει στο πλαίσιο μιας άλλης κοινωνίας και ενός άλλου σχολείου. Όταν λ.χ θα εφαρμοστεί ένα νέο ωρολόγιο πρόγραμμα, όπου στη θέση των πρωτευόντων μαθημάτων θα τοποθετηθούν ισότιμα με τα άλλα μαθήματα, οι κοινωνικές επιστήμες, η οικολογία, το θέατρο, η μουσική η ποίηση, οι εικαστικές τέχνες, οι κοινωνικές επιστήμες. Τότε ίσως αναδυθεί ο άνθρωπος με ολιστική προσέγγιση της ζωής που θα μπορεί να χειρίζεται τα ζητήματα της γενετικής μηχανικής, της κλωνοποίησης και των άλλων επιστημών, με μέτρο, με φρόνηση και κυρίως με το αίσθημα του αυτοπεριορισμού.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ:

A. Να συντάξετε την περίληψη του παραπάνω κειμένου σε 100-120 λέξεις. **25 μον.**

B.1. Να αναπτύξετε σε μια παράγραφο με σύγκριση-αντίθεση την παρακάτω φράση του κειμένου: «*Το πρόβλημα βέβαια δεν είναι η επιστήμη αυτή καθαυτή, αλλά η σχέση των ανθρώπων μαζί της.*» **10 μον.**

B.2. Στην τέταρτη παράγραφο του κειμένου («Όπως συμβαίνει... στην συνέχεια θα ικανοποιούνται».) παραθέτει ο αρθρογράφος ένα συλλογισμό. Να βρείτε το είδος του συλλογισμού και να αιτιολογήσετε την απάντησή σας. **06 μον.**

B.3. Να βρείτε τα αντώνυμα των υπογραμμισμένων λέξεων του κειμένου. **05 μον.**

B.4. α. Να βρείτε δύο λέξεις ή φράσεις που κυριαρχεί η ποιητική λειτουργία της γλώσσας.

β. Να βρείτε δύο λέξεις ή φράσεις που κυριαρχεί η αναφορική λειτουργία της γλώσσας. **04 μον.**

B.5. Να βρείτε τη δομή και τον τρόπο ανάπτυξης της τελευταίας παραγράφου του κειμένου και να αιτιολογήσετε την απάντησή σας. **05 μον.**

B.6. Να βρείτε 5 διαρθρωτικές λέξεις και να πείτε με ποιο τρόπο συμβάλουν στη συνοχή του κειμένου. **05 μον.**

Γ. Σε ένα δοκιμιακό κείμενο 500-600 λέξεων αναπτύξτε την άποψή σας σχετικά με τα θετικά και τα αρνητικά της κλωνοποίησης (και της γενετικής μηχανικής). **40 μον.**

Κλωνοποίηση: όνειρο ή εφιάλτης;

γράφει ο Κωνσταντίνος Σπυριδόπουλος, Χρυσή Πένα, περιοδικό των μαθητών του 2^{ου} Ενιαίου Λυκείου Αγίας Βαρβάρας

Η κλωνοποίηση είναι μια πολλά υποσχόμενη τεχνική που ανοίγει νέους ορίζοντες στην ιατρική επιστήμη. Θα μπορούσε όμως να μετατρέψει τη ζωή μας σε εφιάλτη. Μια σειρά από σκέψεις για ένα από τα πιο αμφιλεγόμενα επιτεύγματα της σύγχρονης βιοτεχνολογίας.

Η ολοκλήρωση της χαρτογράφησης της αλυσίδας του ανθρώπινου DNA είναι ένα από τα πιο πολυσυζητημένα επιστημονικά επιτεύγματα της εποχής μας. Ακούστηκε ότι χάρις σε αυτή δεν θα υπάρχει πια θάνατος, πράγμα αδιανόητο και παράλληλα τραγικό, αλλά χάρη στην πρόοδο της τεχνολογίας και της γενετικής ο άνθρωπος πιστεύει ότι θα τα καταφέρει. Ακόμα, ο άνθρωπος θα μπορούσε να προλαμβάνει κάποιες από τις πιο επικίνδυνες ασθένειες όπως για παράδειγμα τον καρκίνο, την λευχαιμία και άλλες νόσους οι οποίες δεν μπορούν εύκολα να καταπολεμηθούν. Επιπλέον, θα μπορούσαμε να δημιουργήσουμε ανθρώπους όμοιους από ένα μόνο κύτταρο, με την επονομαζόμενη διαδικασία της "Κλωνοποίησης".

Μόλις πρωτοακούστηκε ότι οι επιστήμονες βρήκαν ένα τρόπο με τον οποίο θα μπορούσαμε να "κλωνοποιήσουμε" θηλαστικά ή και ανθρώπους από ένα μόνο κύτταρο, πολλοί πίστεψαν ότι αυτό είναι ένα από τα κόλπα των ΜΜΕ για να ανέβει η ακροαματικότητα. Λίγες μέρες αργότερα επιβεβαιώθηκε ότι οι επιστήμονες κατάφεραν να δημιουργήσουν κλώνους-γενετικά αντίγραφα. Μετά από ρεπορτάζ που έγιναν πάνω στην κλωνοποίηση οι πολίτες είναι απαισιόδοξοι για τα αποτελέσματά της, σε αντίθεση με τους γιατρούς οι οποίοι είναι αισιόδοξοι. Η κλωνοποίηση φέρνει στο μυαλό των ανθρώπων τερατογενέσεις και άλλα φρικιαστικά σενάρια που έχουν δει σε ταινίες θρίλερ.

Ενα όνειρο του Χίτλερ ήταν να δημιουργήσει την επονομαζόμενη Αρία φυλή, μια φυλή ανθρώπων, όμοιων μεταξύ τους που τα χαρακτηριστικά τους θα ήταν τα ίδια που θα είχε ένας κλαστικός τύπος Γερμανού δηλαδή ψιλοί, ξανθοί, οι οποίοι θα υπάκουαν στις εντολές του με σκοπό την κατάκτηση του κόσμου. Αλλά αυτό ήταν ένα απλό όνειρο το οποίο δεν έγινε πραγματικότητα.

Η πρώτη απόπειρα κλωνοποίησης ενός ζωντανού οργανισμού έγινε το 1996, με επιτυχία, σε ένα προβατάκι που το ονόμασαν Dolly . Πραγματοποιήθηκε από τον Ian Wilmut και την ερευνητική του ομάδα στο Ινστιτούτο Roslin της Σκωτίας. Η ζωή τις Dolly κυλούσε καλά, υπό την εποπτεία επιστημόνων, αλλά σύντομα παρουσίασε πρόβλήματα υγείας και πέθανε σε ηλικία έξι ετών. Ο πρόωρος θάνατός της προβλημάτισε την επιστημονική κοινότητα. Σημειώνουμε εδώ ότι ο μέσος όρος ζωής ενός προβάτου είναι τα 12 χρόνια

Η κλωνοποίηση χωρίζεται σε δύο κατηγορίες την αναπαραγωγική κλωνοποίηση και την θεραπευτική κλωνοποίηση.

Η θεραπευτική κλωνοποίηση είναι ένας νέος κλάδος της κλωνοποίησης, ο οποίος έχει στόχο να δημιουργήσει αντίγραφα οργάνων, που θα μεταμοσχευτούν σε ανθρώπους που

πάσχουν από ανιάτες αρρώστιες. Παραδείγματος χάρη στο πάγκρεας ή στο συκώτι. Αυτό ακούγεται κάπως παράλογο διότι έτσι τίθεται το εξής ερώτημα "πώς θα κλωνοποιήσουμε όργανα αφού δεν καταφέραμε να κλωνοποιήσουμε άνθρωπο;". Οι επιστήμονες ανακάλυψαν ότι τα γουρούνια έχουν πολλές γενετικές ομοιότητες και όργανα που μπορούν να γίνουν συμβατά με τον ανθρώπινο οργανισμό, έτσι διαμέσου της κλωνοποίησης των γουρουνιών θα έχουμε κλωνοποιημένα όργανα. Αλλά υπάρχει ένα σημαντικό πρόβλημα με τα γουρούνια. Έχουν πολύ σάκχαρο και έτσι τα όργανα που θα ληφθούν θα έχουν υψηλά επίπεδα σακχάρου και αυτό είναι ένα σημαντικό πρόβλημα, γιατί ένα μεγάλο ποσοστό ανθρώπων πάσχει από σάκχαροδιαβήτη.

Οι επιστήμονες δεν έρχονται αντιμέτωποι με τις μεγάλες δυσκολίες των πειραμάτων τους μόνο, αλλά και με τις διάφορες θρησκείες οι οποίες είναι κάθετα αντίθετες με την ιδέα της κλωνοποίησης. Οι θρησκευτικές δοξασίες είναι αντίθετες με τους επιστήμονες διότι υποστηρίζουν ότι ο άνθρωπος δημιουργήθηκε από τον Ύψιστο και Παντοδύναμο Θεό, με την Θεία Του πνοή. Έδηξαν την έντονη αντίθεση τους κάνοντας διαμαρτυρίες με αποτέλεσμα να επέμβουν οι Ανώτατες Αρχές σε πολλές περιπτώσεις διότι είχε δημιουργηθεί σάλος. Ορισμένες θρησκείες, όπως ο Βουδισμός και ο Κομφουκιανισμός, λένε πως αν ο άνθρωπος θα κλωνοποιήσει όμοιο του, θα έλθει το τέλος του κόσμου, επειδή ο άνθρωπος μπόρεσε να γίνει όμοιος του Θεού και Εκείνος θα καταστρέψει τον κόσμο. Αυτό είναι λάθος. Ήδη τα ΜΜΕ ανέφεραν ότι οι Κορεάτες έκαναν μια επιτυχή κλωνοποίηση και απ' ότι βλέπουμε δεν έγινε τίποτα από αυτά που φοβόταν.

Το μόνο που είναι σίγουρο είναι ότι τώρα πια τίποτα δεν μπορεί να σταματήσει τον άνθρωπο στο να επιτύχει τον στόχο του. Όλοι όμως ελπίζουμε προς όφελός του. Γι' αυτό πρέπει να υπάρχει εργαστηριακός έλεγχος και κοινή αποδοχή βασικών κανόνων βιοηθικής που σύντομα θα πρέπει να θεσπίσουμε.

ΒΙΑ-Η έκρηξη βίας στις μέρες μας

Γκούμας Σταμ., 18/06/2012

Το τελευταίο διάστημα είναι πιο ορατό από ποτέ πως αυξάνονται με γεωμετρική πρόοδο τα φαινόμενα βίας τα οποία έχουν διάφορες εκφάνσεις και ποικίλα αποτελέσματα(τραυματισμοί, θάνατοι κτλ).Είναι κοινά παραδεκτό πως κάθε μορφή βίας από όπου και αν προέρχεται συμβάλλει στην αποσταθεροποίηση της κοινωνικής συνοχής η οποία στις μέρες μας είναι αναγκαίο να διασφαλιστεί.

Ως έκφραση της ανθρώπινης φύσης, η βία είναι το ατελέσφορο μέσο που χρησιμοποιείται από άτομα που είτε δεν διαθέτουν το απαραίτητο γνωστικό επίπεδο ώστε να αντιμετωπίσουν τις όποιες δυσκολίες με το διάλογο, είτε ως αντίδραση μιας άσχημα δομημένης προσωπικότητας που προέρχεται από περιβαλλοντικά ερεθίσματα, οπότε μιλάμε για μία διαφορετική περίπτωση. Στην πρώτη περίπτωση αναπόφευκτα η βία είναι το μέσο έκφρασης των ορμών της φύσης του ανθρώπου, μία φύση όμως που διαπλάθεται στην πορεία της ζωής από τις εκπαιδευτικές δραστηριότητες στις οποίες συμμετέχει ο άνθρωπος. Επομένως μία πρώτη προκείμενη είναι ότι η βία είναι στοιχείο μιας προσωπικότητας με ελλειμματική παιδεία. Ελλειμματική παιδεία από την άλλη είναι το ανελλιπές σύνολο αξιών,ιδανικών,απόψεων,γνώσεων και αυτογνωσίας.

Επιπρόσθετα η δαρβινική πορεία της ανθρώπινης ζωής που είναι αποτέλεσμα της εξέλιξης των γνώσεων,της προόδου του ανθρώπου αποδεικνύει του λόγου το αληθές. Στις αρχέγονες κοινωνίες επικρατούσε ο νόμος του ισχυρότερου, όπως ακριβώς στις τροφικές αλυσίδες(μόνο που εκεί ανήκουν τα ζώα),εν συνεχεία ακολούθησαν πορείες κατακτητικών πολέμων είτε για επέκταση εδαφικής κυριαρχίας είτε για πολιτισμική εξάπλωση. Πάντως ο ιμπεριαλισμός αυτός πίσω από τα όποια αίτια, είχε σαν κίνητρο την οικονομική υποτέλεια και εκμετάλλευση του άλλου και πάνω από όλα θύματα και νεκρούς. Έτσι στην μακραίωνη πορεία της ζωής με μία σύντομη ανασκόπηση παρατηρούνται τέτοια φαινόμενα όπως την περίοδο των ανακαλύψεων, την περίοδο της οθωμανικής κυριαρχίας,την επέκταση των φεουδαρχιών,την επικράτηση τόσο του σταλινικού όσο και ναζιστικού καθεστώτος.

Στις μέρες μας αυτό το έλλειμμα παιδείας πιστώνεται κυρίως στις ομάδες εκείνες που είναι στη βάση της κοινωνικής πυραμίδας και αποτελούν κατά κάποιο τρόπο τους αποδιοπομπαίους τράγους της σημερινής κοινωνίας. Πρόκειται συνήθως για τις ομάδες που είναι θύματα του κρατικού δυσλειτουργισμού και της αδιαφορίας του όπως οι αθίγγανοι,τα άτομα από χαμηλά οικονομικά στρώματα και οι αλλοδαποί. Οι τελευταίοι ,πιο επίκαιροι από ποτέ μάλιστα λόγω των επερχόμενων εκλογών,έχουν την κακή τύχη να τίθενται πάντα στο επίκεντρο όποτε είναι θύτες σε επεισόδια βίας κάτι ωστόσο που οφείλεται στην ανεπαρκή παιδεία τους και πολύ περισσότερο στο δεύτερο παράγοντα που είναι οι περιβαλλοντικές συνθήκες, η κοινωνικοοικονομική κατάσταση δηλαδή. Για παράδειγμα κάποιος που έρχεται στη χώρα μας , πρόσφυγας ή οικονομικός μετανάστης δεν έχει ως αυτοσκοπό να κλέψει,να βιάσει ή να σκοτώσει εκτός και αν μιλάμε για ψυχικά διαταραγμένη προσωπικότητα, περίπτωση που συναντάται σε όλες τις χώρες. Προφανέστατα έρχεται για να διεκδικήσει ένα καλύτερο επίπεδο ζωής τόσο για τον ίδιο όσο και για την οικογένειά του, όμως ερχόμενος σε ένα ξένο περιβάλλον όπου πιθανότατα δε γνωρίζει τη γλώσσα και ο

ίδιος δεν έχει τις κατάλληλες γνώσεις καλείται να ανταπεξέλθει σε μία de facto δυσμενή θέση.

Παράλληλα αν αναλογιστούμε πως η χώρα στην οποία πηγαίνει δεν έχει κατάλληλες συνθήκες βιοτικού επιπέδου(βλέπε Ελλάδα)όπως θέσεις εργασίας και οικονομικές απολαβές αναγκαστικά θα στραφεί σε πράξεις βίας ώστε να αποσπάσει ένα ποσό χρημάτων.Για να καταστεί ακόμα πιο σαφές με ένα πολύ απλό παράδειγμα. Έχουμε ένα μικρό δείγμα κοινωνικού συνόλου 10 ατόμων δίχως να ληφθεί υπόψη η καταγωγή. Αυτή λοιπόν η ομάδα 10 ατόμων μοιράζεται 240.000 ευρώ κάθε έτος, ο καθένας παίρνει κάτι λιγότερο ή κάτι περισσότερο ανάλογα με τη δουλειά που έχει αλλά πάντως όλοι εργάζονται.Όταν οι συνθήκες αλλάζουν έχουν να μοιραστούν πλέον 150.000 ευρώ κάτι που με απλή μαθηματική λογική σημαίνει πως είτε όλοι θα καρπωθούν αυτό το ποσό ζώντας με αισθητά μειωμένες απολαβές είτε κάποιιοι θα αποκλειστούν για να ζήσουν ικανοποιητικά κατά κάποιο τρόπο οι υπόλοιποι. Οι 3-4 που θα αποκλειστούν το πρώτο διάστημα πιθανότατα θα ελπίσουν στην εύρεση μίας ευκαιρίας.Σε ένα δεύτερο επίπεδο θα προσμένουν στην αλληλεγγύη των άλλων.Όταν οι ανάγκες(πεινά,στέγαση) θα αυξηθούν και τα προβλήματα τους θα απαιτούν επίλυση στην καλύτερη περίπτωση θα <<χτυπήσουν πόρτες κλειστές>>, ή στη χειρότερη περίπτωση θα τις ανοίξουν οι ίδιοι για να αποκτήσουν το μέσο για την επίλυση των προβλημάτων τους δηλαδή κάποιο υλικό αγαθό που παράνομα στερείται από κάποιον που το διαθέτει.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

A. Να συντάξετε την περίληψη του κειμένου σε 100-120 λέξεις.

B.1. Να αναπτύξετε σε μια παράγραφο τη φράση του κειμένου: *«Είναι κοινά παραδεκτό πως κάθε μορφή βίας από όπου και αν προέρχεται συμβάλλει στην αποσταθεροποίηση της κοινωνικής συνοχής η οποία στις μέρες μας είναι αναγκαίο να διασφαλιστεί».*

B.2. Να βρείτε τον τρόπο πειθούς που επικρατεί στην τελευταία παράγραφο.

B.3. Να βρείτε τον τρόπο ανάπτυξης της τρίτης παραγράφου.

B.4. Να βρείτε τα συνώνυμα των υπογραμμισμένων λέξεων του κειμένου.

B.5. Να βρείτε τέσσερις διαρθρωτικές λέξεις στο κείμενο και να γράψετε τι φανερώνουν.

Γ. Το τελευταίο διάστημα αυξάνονται συνεχώς κρούσματα κάθε μορφής βίας. Να γράψετε τους λόγους που οδηγούν στην έκρηξη βίαιων φαινομένων και τις συνέπειες αυτών κατά την άποψή σας, σε ένα άρθρο στην τοπική εφημερίδα. (500-600 λέξεις)

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

...και τι δεν ήταν

Στάθης Ν. Καλύβας | Κυριακή 6 Δεκεμβρίου 2009 –εφημερίδα ΤΟ ΒΗΜΑ

Επειδή η **αναζήτηση** του τι ήταν η λεγόμενη «εξέγερση» του περασμένου Δεκεμβρίου είναι σύμφυτη με θεωρητικολογίες που έχουν μεγαλύτερη σχέση με τις επιθυμίες (ή και φαντασιώσεις) του κάθε σχολιαστή και λιγότερη με την πραγματικότητα, είναι ίσως πιο χρήσιμο να αντιστραφεί το ερώτημα: Τι *δεν ήταν* η «εξέγερση του Δεκέμβρη»;

Εδώ είναι απαραίτητη μια προκαταρκτική διευκρίνιση: ο λόγος που αποκαλούμε τα γεγονότα του περυσινού Δεκεμβρίου «εξέγερση» (και που ασχολούμαστε με αυτά) είναι επειδή ήταν βίαια. Αν οι διαμαρτυρίες για τον φόνο του Αλέξανδρου Γρηγορόπουλου ήταν ειρηνικές, αν **περιορίζονταν** στις ρουτινιάρικες και μίζερες καταλήψεις σχολείων και σε αποχές από μαθήματα, δεν θα είχαν προκαλέσει τη διεθνή προσοχή και δεν θα γράφαμε γι' αυτές σήμερα. Επομένως, όταν αναφερόμαστε στην «εξέγερση» και στους «εξεγερμένους», αναφερόμαστε πρωταρχικά στα γεγονότα και στα άτομα που συμμετείχαν στα βίαια επεισόδια.

Τι *δεν ήταν*, λοιπόν, η «εξέγερση του Δεκέμβρη»;

Δεν ήταν μια «εξέγερση» της νεολαίας. Το σοκ που προκάλεσε ο φόνος του μαθητή ήταν ισχυρό αλλά η συντριπτική **πλειονότητα** των νέων δεν συμμετείχε στις διαδηλώσεις ούτε άλλωστε ταυτίστηκε με τις καταστροφές και με την ιδεολογία των ομάδων που πρωτοστάτησαν σε αυτές, όπως προκύπτει από τις σχετικές δημοσκοπήσεις. Η συμμετοχή άλλων ομάδων του πληθυσμού ήταν ακόμη πιο περιορισμένη και οι εύκολες γενικεύσεις περί «ασφυξίας» και «οργής» των Ελλήνων ως αιτίων της «εξέγερσης» είναι το λιγότερο υπερβολικές.

Δεν ήταν μαζική. Η συμμετοχή στις διαδηλώσεις δεν φαίνεται να ξεπέρασε τις 8.000 ενώ τα άτομα που συμμετείχαν στις καταστροφές δεν ήταν παραπάνω από μερικές εκατοντάδες, δυσανάλογα μικρός αριθμός σε σχέση με το μέγεθος των καταστροφών και το επικοινωνιακό τους αποτέλεσμα. Η έκταση των καταστροφών γίνεται κατανοητή μόνο αν ληφθεί υπόψη η «κατάσταση παθητικής άμυνας» στην οποία η τότε κυβέρνηση έθεσε την Αστυνομία, η απόφασή της, δηλαδή, να παραδώσει την πόλη στους εχθρούς της (μία από τις αποφάσεις για τις οποίες, άλλωστε, τιμωρήθηκε στις εκλογές).

Δεν ήταν αυθόρμητη. Αν και η προσέλευση στις διαδηλώσεις πολλών νέων, ιδιαίτερα μαθητών, ήταν αυθόρμητη, ο σκληρός πυρήνας που **πρωτοστάτησε** στις καταστροφές κάθε άλλο παρά αυθόρμητα έδρασε. Γνωρίζουμε πως ο συντονισμός μέσω Διαδικτύου και κινητών έπαιξε κρίσιμο ρόλο στην κλιμάκωση της βίας. Ταυτόχρονα η οργανωμένη βία λειτούργησε ως παράδειγμα για όσους είχαν πρωταρχικό τους κίνητρο το μπάχαλο και την καταστροφή.

Δεν εμπειρείχε ίχνος ρίσκου, αυτοθυσίας ή γενναιότητας. Η συμμετοχή στις καταστροφές ήταν ανέξοδη και εκ του ασφαλούς, μια κλασική περίπτωση «τζάμπα μαγκιάς» που ανθεί σε καθεστώς ανομίας.

Δεν ήταν αποτέλεσμα της διεθνούς οικονομικής κρίσης. Αντίθετα απ' ό,τι υποστήριξαν ξένοι κυρίως δημοσιογράφοι, τα **αποτελέσματα** της οικονομικής κρίσης δεν είχαν φθάσει ακόμη στην Ελλάδα. Τώρα που έφθασαν με καθυστέρηση δεν φαίνεται, παραδόξως, να παράγουν εξεγέρσεις.

Δεν ήταν προοίμιο ενός διεθνούς κύματος εξεγέρσεων, όπως φαντασιώθηκαν ορισμένοι που είδαν στην επανάσταση το νέο εξαγωγίμο προϊόν της χώρας. Κάποιες προσπάθειες μίμησης σε ορισμένες χώρες έπεσαν γρήγορα στο κενό. Η άποψη ότι η ελληνική εξαίρεση οφείλεται στο γεγονός πως η ελληνική νεολαία είναι η πιο δυστυχημένη στον κόσμο (ναι, γράφτηκε κι αυτό!) είναι κάτι παραπάνω από ανόητη.

Δεν ήταν και τόσο πρωτόγνωρη. Η έκταση των καταστροφών ήταν πρωτοφανής και ο αριθμός των ατόμων που συμμετείχαν σε αυτές μεγαλύτερος απ' ό,τι συνήθως, αλλά το μοντέλο κινητοποίησης παρέπεμπε στις χρόνιες και επαναλαμβανόμενες κινητοποιήσεις που ταλανίζουν τη χώρα και που διακρίνονται από την ανεμπόδιστη δράση των διάφορων «αντιεξουσιαστικών» ομάδων, τη σχετική συμπάθεια με την οποία αντιμετωπίζονται από μερίδα των ΜΜΕ, του πολιτικού κόσμου αλλά και των λεγόμενων «ενοχικών μεσηλίκων», την πάγια βεντέτα τους με την Αστυνομία και την εκμετάλλευση του πανεπιστημιακού ασύλου. Το μοντέλο αυτό έχει ως συμβολικό θεμέλιο την τοτεμική λειτουργία της εξέγερσης του Πολυτεχνείου το 1973, που λειτουργεί ως ένα πρότυπο το οποίο η κάθε γενιά θα πρέπει να αναπαράγει αν θέλει να ενηλικιωθεί: κάθε γενιά και το Πολυτεχνείο της. Η Άννα Δαμανιδή, η οποία συμμετείχε στην πραγματική εξέγερση του 1973, επεσήμανε τον παραλογισμό αυτόν: «Τρελαίνομαι όταν ακούω νέους να λένε πως είχαμε το προνόμιο της εξέγερσης. Θέλαμε να ζήσουμε, να χαρούμε τα νιάτα μας, τις ευρωπαϊκές κατακτήσεις. Να ζούμε όπως εσείς οι νέοι τώρα».

Δεν αμφισβήτησε τις κυρίαρχες νεοελληνικές αξίες. Αντίθετα, υπήρξε μια γνήσια έκφρασή τους: της αδιαφορίας, αν όχι του μίσους, για την περιουσία των άλλων και τη δημόσια ιδιοκτησία, της διεκδίκησης δικαιωμάτων δίχως υποχρεώσεις, της ταυτόχρονης απαίτησης για καλοπληρωμένες δουλειές και της αντίδρασης στις μεταρρυθμίσεις που θα τις παραγάγουν, της διαμαρτυρίας ενάντια στο κράτος αλλά και του ονείρου μιας κρατικοδίαιτης ζωής, της ημιμάθειας που εκφράζεται με έναν λόγο κούφιο, κοινότοπο και απόλυτο.

Δεν άφησε κάποιο ίχνος πίσω της. Οι εξεγέρσεις των μαύρων στις αμερικανικές πόλεις το 1968 ή των φοιτητών στο Παρίσι τον Μάη της ίδιας χρονιάς είχαν καταλυτικές συνέπειες. Η «εξέγερση» της Αθήνας δεν είχε καμία απολύτως πολιτική προέκταση, με εξαίρεση την εμφάνιση μιας νέας γενιάς τρομοκρατικών οργανώσεων και τη σχεδόν καθημερινή πρακτική του προπηλακισμού πνευματικών ανθρώπων. Θα αποκτήσει ενδεχομένως ιστορική σημασία αν αποδειχθεί ότι κατάφερε να αφυπνίσει την κοινωνία και να την κάνει να αντιληφθεί το κόστος που ενέχει η συντήρηση και

αναπαραγωγή μιας ξεπερασμένης κουλτούρας στον κόρφο της οποίας παράγονται φαινόμενα όπως η «εξέγερση του Δεκέμβρη».

Ο κ. Στάθης Ν. Καλόβας είναι καθηγητής Πολιτικής Επιστήμης στο Πανεπιστήμιο Yale.

Προπηλακισμός = εξύβριση

A. Να γράψετε την περίληψη του παραπάνω αποσπάσματος υποθέτοντας ότι ενημερώνετε την τάξη σας σε 110-130 λέξεις. (μον.25)

B1. «όταν αναφερόμαστε στην «εξέγερση» και στους «εξεγερμένους», αναφερόμαστε πρωταρχικά στα γεγονότα και στα άτομα που συμμετείχαν στα βίαια επεισόδια.» Να αναπτύξετε την παραπάνω φράση σε μια παράγραφο (70-80 λέξεις) με παραδείγματα. (μον.10)

B2. Να βρείτε τα συνώνυμα των παρακάτω λέξεων: **αναζήτηση, περιορίζονταν, πλειονότητα, πρωτοστάτησε, αποτελέσματα** και να σχηματίσετε μια πρόταση με καθένα από αυτά. (μον.10)

B3. Στη δεύτερη παράγραφο να βρείτε τη συλλογιστική πορεία που ακολουθεί ο κειμενογράφος και να χαρακτηρίσετε το συλλογισμό ως προς τη μορφή του. (μον.10)

B4. Σε ποιο κειμενικό είδος ανήκει το παραπάνω κείμενο; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας. (μον.5)

Γ. Το σχολείο σας διοργανώνει μια ημερίδα με αφορμή τα γεγονότα του περασμένου, αλλά και το φετινού Δεκέμβρη και καλείστε να πάρετε μέρος ως εκπρόσωπος της τάξης σας. Στην εισήγησή σας θα μιλήσετε για τις εξεγέρσεις και την άσκηση βίας σε διάφορες κοινωνικές εκδηλώσεις και θα προτείνετε τρόπους άμβλυνσης της βίας στη σύγχρονη κοινωνία. (μον.40)

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Σχολική βία: Φαινόμενο της εποχής

Ημερομηνία δημοσίευσης: 19 Σεπτεμβρίου 2008

Γράφει ο Ευστράτιος Παπάνης, Επίκουρος Καθηγητής Πανεπιστημίου Αιγαίου

Η σχολική βία αποτελεί παθογένεια της εποχής και συνδυαζόμενη με την εμπορία και χρήση εξαρτησιογόνων ουσιών μέσα στα σχολεία καθιστά το περιβάλλον του μαθητή ιδιαιζόντως επικίνδυνο. Παράλληλα, η εξάρτηση από το διαδίκτυο και τα ηλεκτρονικά παιχνίδια αυξάνουν τα ποσοστά της παιδικής και εφηβικής κατάθλιψης, ενώ παράλληλα αυξάνεται η συνειδητοποίηση κινδύνων, όπως η κακή διαίτα των μαθητών και τα ατυχήματα μέσα και έξω από το σχολείο.

Η βία λαμβάνει ποικίλες μορφές και δεν υπάρχει ένας καθολικός ορισμός της. Συνήθως ως βία ορίζεται η χρήση της φυσικής δύναμης ή της πίεσης - απειλής εναντίον ενός μεμονωμένου ατόμου ή κατά μιας ομάδας που μπορεί να οδηγήσει στο θάνατο, στον τραυματισμό ή στη γένεση ψυχολογικών διαταραχών (World Health Organization, 1999, p.2).

Οι λόγοι που οδηγούν στην άσκηση βίας είναι πολλοί και διαφέρουν ανάλογα με την κοινωνικοοικονομική κατάσταση των ατόμων, την ιστορική συγκυρία, την κουλτούρα και τον πολιτισμό. Στους εκλυτικούς παράγοντες περιλαμβάνονται τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας, η ελλιπής καλλιέργεια, οι καθ' έξιν βίαιες συμπεριφορές που ενισχύονται από το περιβάλλον, η φαντασίωση της βίας, οι ελλιπώς αναπτυγμένες επικοινωνιακές ικανότητες, η ανεπαρκής γονική υποστήριξη και επιρροή, οι άδικες τιμωρίες και η κακοποίηση των παιδιών, η φτώχεια, ο υπερπληθυσμός και ο συνωστισμός, η επιρροή των μέσων μαζικής ενημέρωσης και οι κοινωνικές νόρμες.

Η βία είναι μια μορφή έκφρασης του θυμού ή του φόβου, και αποτελεί μια φυσιολογική ανθρώπινη αντίδραση (Harvard – EDC, 1996). Μαθαίνεται σε μικρή ηλικία, συνεπώς μπορεί να αποφευχθεί μέσα από πρώιμες θετικές εμπειρίες (American Psychological association, 1993).

Η σχολική βία εμφανίζεται κυρίως, με τη μορφή του σχολικού εκφοβισμού (bullying), ο οποίος περιλαμβάνει τη λεκτική, τη σωματική, την ψυχολογική, τη σεξουαλική παρενόχληση, καθώς και το βανδαλισμό. Αποτελεί εσκεμμένη πράξη, που αποσκοπεί στην πρόκληση σωματικού ή ψυχικού πόνου και στην υποταγή του θύματος. Ο εκφοβισμός είναι σύνθετο φαινόμενο και μπορεί να αναφέρεται σε σωματική (σπρωξίματα, κλωτσιές, μπουνιές), συναισθηματική, ή λεκτική επίθεση (κοροϊδία, βρισιές, σαρκασμό, χειρονομίες, συκοφαντίες, γελοιοποίηση, απειλές), σεξουαλικό (ανεπιθύμητο άγγιγμα, προσβλητικά μηνύματα, λεκτική παρενόχληση) και ηλεκτρονικό εκφοβισμό (κακόβουλα sms, κλήσεις, e-mail, chat με απειλητικό περιεχόμενο).

Η σχολική βία είναι μια μορφή κοινωνικού ελλείμματος που _ την κοινωνική ανισότητα, τον αποκλεισμό και τη ματαίωση των ατομικών προσδοκιών. Η σχολική

βία συσχετίζεται άμεσα με την εγκληματικότητα στην ευρύτερη κοινωνία και είναι δείκτης της ανοχής της. Για το λόγο αυτό, η εξάλειψή της συνδέεται με την προστασία των θεσμών και των αξιών του κοινωνικού πλαισίου.

Η στάση και η συμπεριφορά των παραβατικών μαθητών αποτελεί μικρογραφία του οικογενειακού, σχολικού και κοινωνικού περιβάλλοντος. Συνεπώς, η πρόληψη πρέπει να στηρίζεται στην ολιστική αναπλαισίωση και στην υιοθέτηση διδακτικών μεθόδων που προάγουν την πειθαρχία, παράλληλα με την αίσθηση της δικαιοσύνης. Οι πειθαναγκαστικοί μέθοδοι, οι άδικες τιμωρίες, η πριμοδότηση ορισμένων μαθητών δημιουργούν αρνητικά πρότυπα, που αναπαράγουν τη βία.

Στοιχεία, όπως η ενίσχυση της αυτοεκτίμησης μέσω της επιβράβευσης και της αναγνώρισης, η συνεργασία και η παρόθηση ενισχύουν την απόκτηση νέων δεξιοτήτων και διδάσκουν στους μαθητές την ορθή διεκδίκηση των επιδιώξεών τους. Η συμμετοχή και η ενεργός δράση των μαθητών σε κοινωνικά επιθυμητές δραστηριότητες, εκτονώνει την ενέργεια και παράλληλα τους εξοπλίζει με δεξιότητες που θα αποδειχθούν χρήσιμες στην κοινωνική τους προσαρμογή.

Τα προγράμματα αγωγής υγείας επιδιώκουν την ανάπτυξη στρατηγικών για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής, την πρόληψη και τη φροντίδα, την ασφάλεια, την απουσία του φόβου και τη μάθηση μεθόδων αντιμετώπισης απειλητικών καταστάσεων. Ενθαρρύνουν την ειρηνική διευθέτηση των συγκρούσεων, τις τεχνικές διαπραγμάτευσης, τονίζοντας τη σημασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της αλληλεγγύης και της ισότητας. Ένα αποτελεσματικό πρόγραμμα πρόληψης του εκφοβισμού είναι το Olweaus Bulling Prevention Program, (Olweaus, 1993).

Πρόκειται για ένα σύνθετο πρόγραμμα που εφαρμόζεται στο χώρο του σχολείου και περιλαμβάνει τρία στάδια:

- Το στάδιο της γενικής διαμεσολάβησης, κατά το οποίο υπογράφεται ένα γενικό συμβόλαιο μη βίας από τους μαθητές, δημιουργείται μία συντονιστική επιτροπή παρακολούθησης του σχολικού πλαισίου και εκπαιδεύεται το διδακτικό προσωπικό. Με βάση τα παραπάνω θεσπίζονται γενικοί κανόνες για την πρόληψη του εκφοβισμού και ενεργοποιείται ένα σύστημα επίβλεψης κατά τη διάρκεια των διαλειμμάτων
- Το στάδιο διαμεσολάβησης σε επίπεδο τάξης, κατά το οποίο, μέσα από την ανάπτυξη διαλεκτικής σχέσης, τη διεξαγωγή διαλόγου με γονείς και μαθητές, θεσπίζονται κανόνες κατά του εκφοβισμού, και
- Το στάδιο διαμεσολάβησης σε ατομικό επίπεδο, κατά το οποίο αναλύονται προσωπικά βιώματα και εμπειρίες βίας από τους μαθητές θύτες/θύματα.

Το εκπαιδευτικό σύστημα καλείται μέσω της κατάλληλης χρήσης μεθόδων και τεχνικών να μειώσει ή ακόμη και να εξαλείψει φαινόμενα, όπως η σχολική βία. Οι μέθοδοι και οι τεχνικές που χρησιμοποιούν τα προγράμματα αγωγής υγείας είναι κυρίως, βιωματικές και ενεργητικές, που καλλιεργούν χαρακτηριστικά, όπως η ομαδικότητα, η συνεργασία και η ανάδειξη της προσωπικότητας. Οι βιωματικές μέθοδοι αποβλέπουν στην ενίσχυση του αυτοσυναίσθηματος, στην ενίσχυση της αυτοεκτίμησης του μαθητή και στην ανάπτυξη κοινωνικών και προσωπικών δεξιοτήτων προσαρμογής.

Τέτοιου είδους εκπαιδευτικές τεχνικές είναι η δραματοποίηση, το θεατρικό παιχνίδι, οι σχηματικές αναπαραστάσεις, η προσομοίωση ρόλων, η γνωστική ασυμφωνία, η επίλυση προβλημάτων και η χρήση μεταφορών. Το δραματικό παιχνίδι εμπεριέχει στοιχεία ελεύθερης έκφρασης, αυθορμητισμού, δημιουργίας, αλλά ταυτόχρονα πρόκειται για ένα παιχνίδι που πηγάζει από την πραγματική ζωή. Μέσα από το παιχνίδι το παιδί μαθαίνει εύκολα, γρήγορα αλλά και ευχάριστα.

Παράλληλα με τη χρήση των προαναφερθέντων διδακτικών προσεγγίσεων είναι αναγκαία η δημιουργία κοινωνικών, συμβουλευτικών και ψυχολογικών υπηρεσιών με σκοπό την πρόληψη της βίας. Σημαντική είναι η συνεργασία με τους γονείς και την τοπική κοινότητα, για την οργάνωση ομάδων αυτοβοήθειας και τη διεξαγωγή ενημερωτικών συναντήσεων. Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να ενημερωθούν στη διαχείριση συναισθηματικών, ψυχικών και κοινωνικών συγκρούσεων, που λαμβάνουν χώρα στη σχολική αίθουσα και στην ευρύτερη κοινωνία, ώστε να μπορούν να εφαρμόσουν προγράμματα για την κοινωνική ένταξη των μαθητών και την πρόληψη της σχολικής βίας (Σώκου, 2002). Οι εκπαιδευτικές επισκέψεις, οι πολιτιστικές ανταλλαγές, οι συνεργασίες, αναπτύσσουν την επικοινωνία και την αυτοεκτίμηση.

ΜΑΖΟΠΟΙΗΣΗ- Όταν το πλήθος γίνεται όχλος

Της Τασούλας Καραϊσκάκη

Οι σύγχρονες κοινωνίες ταλαντεύονται ανάμεσα στην απόγνωση και την παθητικότητα, την αδράνεια και τη διαμαρτυρία. Από τι κινδυνεύει περισσότερο η δημοκρατία, από την εγρήγορση ή την ακινησία; Στις ζωνιές συζητήσεις των ημερών για τη συμπεριφορά του πλήθους, για το πώς το άτομο σκέπτεται και δρα μέσα στην αναβράζουσα κοινωνία, συχνότερα επιλέγεται η πρώτη, ενώ πιο αληθινή μοιάζει η δεύτερη.

Ο Φρόντ έλεγε πως η μάζα «οικοδομείται» από τις νευρώσεις του ατόμου. Ενώ ο Αμερικανός κοινωνιολόγος Ντέιβιντ Ρίσμαν πρέσβευε («Το μοναχικό πλήθος») ότι το άτομο αντλεί τον προσανατολισμό του από τον συγκαιρινό του· ανταποκρίνεται αλλά δεν επιλέγει, όλο και περισσότερο σκλάβος της κοινής γνώμης. Πώς σκέφτονται, πώς αντιδρούν όσοι σήμερα αναμειγνύονται και αγκομαχούν στο πήγαιν' έλα της μυρμηγκιάς του Συντάγματος; Άγνωστο.

Το βέβαιο είναι πως δεν αποτελούν ένα ομοιογενές σύνολο. Αλλά πολλά σώματα με διαφορετική κινητικότητα και αντιδράσεις. Αν κάτι τα ενώνει, είναι η ανάγκη να εκφράσουν τη δυσανεξικία τους. Μιλιούνια συγκεντρώνονται σε κάθε κάλεσμα. Μια ισχυρή συντριπτική αλήθεια που δεν μπορεί να υποτιμηθεί. Και όπως ένα καζάνι που βράζει, έτσι και οι καθημερινές συγκεντρώσεις δεν είναι ολότελα ειρηνικές.

Στόχος της οργής γίνονται όχι μόνον όσοι έχουν αναμειχθεί στα πιο βρώμικα σκάνδαλα, έχουν νομιμοποιήσει τις πιο ανήθικες συμπεριφορές, έχουν αποδεχθεί τη συναλλαγή ως επικρατούσα τακτική, αλλά όλοι οι πολιτικοί. Πληρώνουν, χωρίς πολλές εξαιρέσεις, τις συνέπειες της διαφθοράς, της πολύχρονης ασυλίας τους, της αδιάλειπτης μέτρησης του πολιτικού κόστους (με βάση κυρίως τις αντιδράσεις των εταίρων της εξουσίας, των ομάδων συμφερόντων, των συντεχνιών, των κρατικοδίαιτων συνδικαλιστών), το γεγονός ότι ακόμη και στην κορύφωση της κρίσης, αποφάσεις λαμβάνονται πίσω από κλειστές πόρτες και ο κόσμος δεν γνωρίζει όλη την αλήθεια.

Έτσι το πάθος που ωθεί τους πολίτες να δρουν για το κοινό καλό, να αντιστέκονται στις επιθέσεις των εχθρών της πολιτείας, να κινητοποιούνται κι όταν παραβιάζονται τα δικαιώματα μόνον ενός, δεν είναι ενεργό απ' άκρη σ' άκρη της συνωστισμένης πλατείας. Άλλοτε αναβλύζει το εγώ της ηπιότητας κι άλλοτε το εγώ της επιθετικότητας, των ενστίκτων. Και το πλήθος, ενίοτε, γίνεται όχλος.

Οι πράξεις του όχλου δεν κατευθύνονται ούτε και ελέγχονται από τη λογική. Επηρεάζονται από τα αισθήματα που προκαλούν οι αναλαμπές της συγκυρίας. Ο όχλος μεταμορφώνει την προσωπικότητα όσων τον αποτελούν. Ο ήπιος και ο βίαιος, ο άξεστος και ο ευγενής, αποκτούν όμοια κριτήρια, ίδιες αντιδράσεις. Ο όχλος δεν σκέφτεται, αισθάνεται. Δεν προσχεδιάζει, κι αψηφά τις συνέπειες. Ο όχλος στερείται μέτρου. Καταρρίπτει κάθε φραγμό, ξεσπώντας επί δικαίων και αδίκων.

Όμως η έξοδος από την κρίση δεν μπορεί να προέλθει από μια οργισμένη και κατακερματισμένη κοινωνία. Από τη ρίψη στον Καιάδα όλων των αρχών κι όλων των θεσμών. Η γενίκευση μιας τέτοιας στάσης ίσως έστρεφε τμήματα της κοινωνίας σε

επικίνδυνες κατευθύνσεις, ίσως οδηγούσε σε ακραίες εξελίξεις. Θα πρέπει η οργή να γίνει ορμή και έρμα μιας νέας οργάνωσης με κοινωνική διαφάνεια και κοινωνική δικαιοσύνη. Μιας κοινής γλώσσας. Μιας νέας ευπρέπειας.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

A. Να συντάξετε την περίληψη του παραπάνω κειμένου σε 100-110 λέξεις. **25 μον.**

B.1. Να αναπτύξετε σε μια παράγραφο την παρακάτω φράση του κειμένου: «*Από τι κινδυνεύει περισσότερο η δημοκρατία, από την εγρήγορση ή την ακινησία;*» Ποια είναι η άποψη της συγγραφέως; **13 μον.**

B.2. Να βρείτε τα αντώνυμα των υπογραμμισμένων λέξεων του κειμένου. **07 μον.**

B.3. Να βρείτε τη δομή και τον τρόπο ανάπτυξης της δεύτερης παραγράφου. **05 μον.**

B.4. Σε τι αποσκοπούν τα ερωτήματα στην πρώτη και δεύτερη παράγραφο; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας. **05 μον.**

B.5. Να βρείτε 5 διαρθρωτικές λέξεις και να πείτε με ποιο τρόπο συμβάλουν στη συνοχή του κειμένου. **05 μον.**

Γ. Στην εποχή μας παρατηρείται έντονα το φαινόμενο της μαζοποίησης. Να αναφέρετε σε ένα άρθρο που θα γράψετε στη σχολική εφημερίδα τα αίτια της και τρόπους αντιμετώπισης. (500-600 λέξεις)

ΤΕΧΝΗ- Κάλπικη πολιτιστική ευδαιμονία

Της Μαρίας Κατσουνάκη

Στην ηλεκτρονική πύλη του υπουργείου Πολιτισμού, υπάρχει ειδική παραπομπή στα μουσεία της χώρας. Αντιγράφουμε από την ιστοσελίδα του Εθνικού Αρχαιολογικού: «Το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο είναι το μεγαλύτερο της Ελλάδας και ένα από τα σημαντικότερα του κόσμου (...). Οι πλούσιες συλλογές του, που απαριθμούν περισσότερα από 11.000 εκθέματα, προσφέρουν στον επισκέπτη ένα πανόραμα του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού από τις αρχές της προϊστορίας έως την ύστερη αρχαιότητα. Οι εκθεσιακοί χώροι του, δεκάδες αίθουσες σε κάθε όροφο, καλύπτουν έκταση 8.000 τ.μ. και στεγάζουν τις πέντε μεγάλες μόνιμες συλλογές».

Την περασμένη Τετάρτη η «Κ» δημοσίευσε ρεπορτάζ για το Αρχαιολογικό Μουσείο καταγράφοντας τα εξής: 64 αίθουσες είναι κλειστές και μόνον 8 ανοικτές! Το παλητήριο κλειστό, χιλιάδες τουρίστες κόβουν εισιτήριο ανυποψίαστοι γι' αυτό που ακολουθεί. Ο Μάνος Ι. Ελευθερίου αυτόπτης μάρτυς της ψυχρολουσίας των επισκεπτών μεταφέρει: «Πολλοί ξένοι (πρεσβευτές μας στο εξωτερικό!) ήρθαν σε ρήξη και παρά λίγο στα χέρια με τους υπαλλήλους, αφού βρήκαν ανοιχτό το ένα έκτο του...».

Πριν από λίγες ημέρες σε ραδιοφωνική του συνέντευξη ο υπουργός Πολιτισμού είπε μεταξύ άλλων: «Ο τουρισμός από την κρίση βγήκε πάρα πολύ δυναμωμένος, είναι ένα καλό πρότυπο για το πώς θα έπρεπε να κοιτάμε την ανάπτυξη στην Ελλάδα. Ο πολιτισμός, παρά τις δυσκολίες, έχει καταφέρει να αντεπεξέλθει, πέρα από τις όποιες προσδοκίες... (...) Το πρώτο δίμηνο, φέτος, είχαμε μια αύξηση της τάξεως του 5% - 6%, το οποίο δείχνει ότι από πέρυσι φέρνουμε μια δυναμική φέτος, που αν συνεχιστεί, θα είναι μια καλή χρονιά για τον Τουρισμό...».

Σήμερα, το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο έχει 30 φύλακες, ενώ χρειάζεται τουλάχιστον 130 για να λειτουργήσει. Ο διευθυντής του Ν. Καλτσάς δηλώνει στην «Κ» (1/6) ότι η προκήρυξη για την πρόσληψη 115 νέων συμβασιούχων έχει γίνει, η επιλογή ολοκληρώθηκε, αλλά εκκρεμεί η τελική έγκριση από το ΥΠΠΟΤ την οποία περιμένουν «από ώρα σε ώρα, από μέρα σε μέρα».

Συνθέτοντας τα στοιχεία, το τοπίο που αναδύεται περιέχει όλες τις παθογένειες, οι οποίες χαρακτηρίζουν τη σχέση κράτους - πολιτιστικής κληρονομιάς, εδώ και δεκαετίες. Το μόνο καινούργιο που έχει προστεθεί είναι η κρίση που πολλαπλασιάζει τις αδράνειες και οδηγεί με ταχύτητα στην παρακμή. Μπορεί ο κ. Γερούλανος να αισιοδοξεί για τον τουρισμό και να είναι πράγματι έτσι η κατάσταση όπως την περιγράφει, όμως η εποχή που ζούμε είναι της Λερναίας Ύδρας. Προσπαθείς να κόψεις το ένα κεφάλι του κακού και στη θέση του φυτρώνουν άλλα δυο. Συσσωρευμένες εκκρεμότητες χρόνων που «διορθώνονταν» εμβλασματικά την τελευταία στιγμή, καλλιεργώντας την αυταπάτη της προσωρινής λύσης, βρίσκονται πλέον γυμνές και εκτεθειμένες στον τυφώνα της οικονομικής κρίσης.

«Τα μουσεία δεν μπορούν να λειτουργήσουν άλλο ως απλές δημόσιες υπηρεσίες που υπάγονται στο ΥΠΠΟΤ. Οφείλουν να είναι σχήματα ευέλικτα και αυτοδιοικούμενα. Να εκσυγχρονιστούν. Σήμερα είναι οργανισμοί απολύτως αναχρονιστικοί», σχολίαζε, σε προ τριετίας άρθρο μας, αρχαιολόγος.

Τι έγινε στο ενδιάμεσο διάστημα; Πόσο η διοικητική οργάνωση των αρχαιολογικών μουσείων ανταποκρίνεται στις σύγχρονες αντιλήψεις και ανάγκες; Όταν για οποιαδήποτε απόφαση, από το απλούστερο, την περισυλλογή των σκουπιδιών στον περιβάλλοντα χώρο (που προς το παρόν έχουν αναλάβει με δικά τους έξοδα οι Φίλοι του Μουσείου), μέχρι το πιο σύνθετο, τον προϋπολογισμό, χρειάζεται ένας μαραθώνιος υπογραφών, εγκυκλίων και εγκρίσεων;

Το πώς μας βλέπουν οι ξένοι, ειδικά στον προνομιακό τομέα του αρχαιολογικού πλούτου, είναι η μια πτυχή του προβλήματος. Βασική, αν προσδοκούμε έσοδα και καλή μαρτυρία. Η άλλη, όμως, πτυχή είναι η πιο βασανιστική: πώς βλέπουμε εμείς τους εαυτούς μας ως πολίτες αυτής της πλούσιας σε κοιτάσματα πολιτισμού χώρας; Πώς «βλέπει» το κράτος τις ευθύνες του; Καμία εικόνα δεν είναι ανεξάρτητη από την άλλη. Ο καιρός των προσωρινών λύσεων παρήλθε, ως κάλπικο μέρος κι αυτός της, μεγάλης, πλασματικής ευδαιμονίας.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

A. Να συντάξετε την περίληψη του παραπάνω κειμένου σε 100-110 λέξεις. **25 μον.**

B.1. Ποιους τρόπους πειθούς και ποια μέσα πειθούς χρησιμοποιεί η αρθρογράφος στην πρώτη και δεύτερη παράγραφο του κειμένου; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας. **08 μον.**

B.2. «πώς βλέπουμε εμείς τους εαυτούς μας ως πολίτες αυτής της πλούσιας σε κοιτάσματα πολιτισμού χώρας;» Να αναπτύξετε τη δική σας άποψη σε μια παράγραφο 80-100 λέξεων. **12 μον.**

B.3. Να βρείτε τη δομή και τον τρόπο ανάπτυξης της τελευταίας παραγράφου.

05 μον.

B.4. Να βρείτε τα συνώνυμα των υπογραμμισμένων λέξεων του κειμένου. **05 μον.**

B.5. Να βρείτε τρεις λέξεις ή φράσεις με μεταφορική σημασία και δύο λέξεις-φράσεις με κυριολεκτική σημασία στο κείμενο. **05 μον.**

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

«Η Τέχνη ως η Βάση της Παιδείας» της Πολυζένης Ματέυ

Έχει επανειλημμένα τονιστεί από κορυφαίους παιδαγωγούς ότι ο σύγχρονος προσανατολισμός της γενικής Παιδείας αφήνει χωρίς δυνατότητα εξέλιξης ορισμένες πλευρές του αναπτυσσόμενου ανθρώπου που ανήκουν η φαντασία, η δημιουργικότητα, η ευαισθησία.

Για να συμπληρωθεί το κενό αυτό και να έρχονται τα παιδιά σε επαφή με τις καλλιτεχνικές μορφές, διάφορα κράτη εφαρμόζουν ένα πρόγραμμα που περιλαμβάνει επισκέψεις σε μουσεία, ανάλυση έργων της παγκόσμιας λογοτεχνίας, παρακολούθηση θεατρικών παραστάσεων και συναυλιών. Τα παιδιά όμως τις περισσότερες φορές δεν είναι κατάλληλα προετοιμασμένα για να αφομοιώσουν τα ερεθίσματα, ώστε να μένει τελικά όλη η προσπάθεια άκαρπη.

Στην Ελλάδα πριν από τριάντα ακριβώς χρόνια ψηφίστηκε Νόμος που αναφέρεται ότι στο αναλυτικό πρόγραμμα των Γυμνασίων πρέπει να περιλαμβάνονται και πολιτιστικές εκδηλώσεις. Από τότε υπάρχουν ενδείξεις τέτοιων προσπαθειών, αλλά το πρόβλημα δεν έχει αντιμετωπιστεί σαν βασικό. Για να το επιτύχουμε αυτό, θα πρέπει από τις πρώτες τάξεις του δημοτικού να δώσουμε σε ό,τι έχει σχέση με τις Μούσες την ίδια βαρύτητα με τα μαθήματα γνώσης με πυξίδα την καλλιέργεια της φαντασίας του παιδιού.

Πολλοί αναγνώστες θα σκεφτούν **τι ουτοπίες είναι αυτές**. Σε μια εποχή που η τεχνολογία προχωρεί τόσο ταχύρρυθμα και κάθε χώρα έχει ανάγκη από στρατιές επιστημόνων για να συμβαδίσει με τα διεθνή δεδομένα, αυτά φαίνονται περιττά. Ακριβώς, απαντώ, **επειδή η τεχνολογία εξελίσσεται ιλιγγιωδώς**. Ενώπιον του κινδύνου της πλήρους αλλοτρίωσης πρέπει να **βρούμε ένα αντίδοτο**. Εξαιρετικά σημαντικό για την αντιμετώπιση του προβλήματος είναι το έργο του H.Rend “Education through Art” («η Εκπαίδευση μέσω της Τέχνης») που αρχίζει με τις εξής φράσεις « Η θέση που υποστηρίζω στο βιβλίο μου δεν είναι καινούργια. Την πρωτοδιατύπωσε πριν δύομισι χιλιάδες χρόνια ο Πλάτων. Η θέση αυτή είναι ότι «η τέχνη θα έπρεπε να είναι η βάση της Παιδείας».

Ας μου επιτραπεί τελειώνοντας να φέρω ένα παράδειγμα από τη φύση. Αν ένα αρχικά γόνιμο έδαφος δεν καλλιεργηθεί και μείνει εκτεθειμένο στους ανέμους, παρασύρεται το χώμα και επέρχεται η διάβρωση. Έτσι θα συμβεί και με την ψυχή του μικρού παιδιού χωρίς καλλιέργεια. Είθε η τέχνη να διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην παιδεία . -

(Διασκευή, από τον ημερήσιο Τύπο)

Ας αγαπήσουμε τα μουσεία μας

Θωρακίστε τα μουσεία τώρα. Μετά τη ληστεία στην Αρχαία Ολυμπία, αρχαιολόγοι και απλοί πολίτες ανησυχούν για την ασφάλεια εκθεμάτων παγκόσμιας ακτινοβολίας

Ξυπνήσαμε, έστω και με οδυνηρό τρόπο. Όλα τα μουσεία, οι διευθυντές, οι αρχαιολόγοι και οι φύλακες, οι υπάλληλοι του υπουργείου είναι στο πόδι μετά την πρόσφατη κλοπή στο παλαιό μουσείο της Αρχαίας Ολυμπίας και την προηγούμενη της Πινακοθήκης.

Όμως αρκεί αυτό; Η κινητοποίηση των εργαζομένων και των ιθυνόντων είναι ένα βασικό βήμα, αλλά δεν σημαίνει τίποτα αν δεν βοηθήσουν όλοι. Στη Θεσσαλονίκη ο δήμος πήρε πρωτοβουλίες σε συνεργασία με τα πέντε μουσεία και τα παιδιά, ενώ στην υπόλοιπη Ελλάδα και την Αθήνα έχουν άλλες προτεραιότητες. Οι τοπικές κοινωνίες σε όλη την περιφέρεια, που εμφανίζεται ξεκρέμαστη όσον αφορά τα μουσεία της και λαβωμένη από τις καθημερινές λαθρανασκαφές, επιβάλλεται να βοηθήσουν ειδικά στον καιρό μας.

Πάνω απ' όλα πρέπει να ευαισθητοποιηθεί ο κόσμος. Να μάθουμε να αγαπάμε την πολιτιστική μας κληρονομιά, να παροτρύνουμε τα παιδιά μας να παρακολουθούν εκπαιδευτικά προγράμματα, να βάλουμε τις επισκέψεις των μουσείων στη ζωή μας, στα Σαββατοκύριακα μας. Να επιτρέπουμε στους εαυτούς μας σύντομες επισκέψεις για να θαυμάσουμε το εύρημα του μήνα -πολλά μουσεία έχουν- ή να ανακαλύψουμε την ιστορία ενός μόνο ευρήματος σ' αυτά.

Για να αγαπήσει ο Έλληνας τα μουσεία της χώρας του πρέπει να τα επισκέπτεται τακτικά. Με την ίδια διάθεση που όταν πηγαίνει στο Παρίσι ή το Λονδίνο θεωρεί υποχρέωσή του μια επίσκεψη στο Λούβρο και το Βρετανικό Μουσείο. Με τον ίδιο τρόπο πρέπει να ξαναδούμε τα μουσεία μας: Βυζαντινό, Εθνικό Αρχαιολογικό, Νομισματικό, το Επιγραφικό που οι περισσότεροι δεν γνωρίζουν την ύπαρξή του. Να φτιάξουμε προορισμούς, οι άνθρωποι της πόλης. Στην Ελευσίνα, τον Μαραθώνα, τον Ραμνούντα, το υπέροχο μουσείο της Βραυρώνας αλλά και πιο μακριά.

Ένα από τα εμπόδια στη συμμετοχή των επισκεπτών είναι η αμηχανία ότι δεν είναι ευπρόσδεκτοι. Ο «φόβος της εισόδου». Το αυστηρό περιβάλλον των παραδοσιακών μουσείων και η έλλειψη εξυπηρέτησης αποθαρρύνουν. Τα δημόσια μουσεία πρέπει να δώσουν μεγαλύτερη σημασία στον επισκέπτη για να διασφαλίσουν το κοινό τους. Να μας συστηθούν στο μετρό, στις στάσεις των λεωφορείων, σε μπάνερ και αφίσες.

Τότε και οι επισκέπτες δεν θα 'ναι παθητικοί δέκτες γνώσεων, αλλά θα συμμετέχουν. Σε μια κοινωνία που αγριεύει ακόμη και στα μουσεία της, πρέπει να ευαισθητοποιηθούμε όλοι. **Η απώλεια των πολιτιστικών θησαυρών είναι δική μας απώλεια.**

[ΠΗΓΗ: Γιώτα Συκκα, εφημερίδα ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ]

- Να αναπτύξετε σε μια παράγραφο 100-120 λέξεων την παρακάτω φράση του κειμένου: **«Η απώλεια των πολιτιστικών θησαυρών είναι δική μας απώλεια».**

Η ΤΕΧΝΗ ΣΤΗ ΖΩΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

 (12-06-09)

Η Τέχνη είναι κοινωνικό φαινόμενο, είναι μια ειδική δραστηριότητα της κοινωνικής ζωής, που άμεσος σκοπός της είναι η δημιουργία του ωραίου. Πηγάζει από τη βαθύτερη ανάγκη του ανθρώπου να γνωρίσει όχι μόνο τον εαυτό του και τον κόσμο του, αλλά και τον 'άλλο' κόσμο και τους άλλους ανθρώπους.

Σκοπός της Τέχνης δεν είναι άλλος από το φαινόμενο της ομορφιάς. Το κάλλος αυτό καθαυτό καλλιεργεί τον άνθρωπο, τον υψώνει, το μορφώνει. Ο πλουτισμός και η ένταση της συναισθηματικής μας ζωής, η προσφορά της ιδιότυπης εκείνης συγκίνησης και χαράς, της βαθύτερα ψυχικής ευφορίας που χαρίζει στον άνθρωπο το κάλλος είναι ο σκοπός της Τέχνης.

Όμως η Τέχνη δεν είναι αυτοσκοπός, αλλά και μια κοινωνική λειτουργία που έχει προορισμό να βοηθήσει τον άνθρωπο, ώστε να ξεπεράσει τα προβλήματά του και να τον ενισχύσει στον αγώνα του για πρόοδο.

Ένας άλλος σκοπός της Τέχνης είναι να εκφράζει ο καλλιτέχνης στο έργο του, συνειδητά ή ασυνειδητά, την κρίση του, να λέει τη γνώμη του για όσα παρατηρεί στη ζωή, να προβάλλει ή να λύνει τα προβλήματα που δημιουργεί η ζωή. Ο καλλιτέχνης έχει υποχρέωση και ανάγκη να παίρνει μέρος στη ζωή της κοινωνίας στην οποία ζει και να συμπαραστέκεται στους συμπολίτες του. Γιατί όποιος έχει πολιτογραφηθεί στον 'ιδεών την πόλη' (κατά την έκφραση του Καβάφη) έχει βαριές ευθύνες απέναντι στους συνανθρώπους του.

Δύσκολα μπορεί να απαριθμήσει κανείς τις υπηρεσίες που προσφέρει η Τέχνη στο κοινωνικό σώμα. Τραγουδάει τις εμπειρίες και τις προσδοκίες, τις χρείες και τις βλέψεις του ανθρώπου. Δίνει εορταστικό τόνο στις πιο επίπονες και θλιβερές, στις πιο πικρές και πεζές περιστάσεις της ζωής και έτσι μπορεί ο άνθρωπος να 'σηκώνεται', να μη συνθλίβεται από τις χαρές και τις λύπες του, από τις επιτυχίες και τα δεινά του. Ένα έργο τέχνης βοηθάει τον απλό άνθρωπο να νιώσει συγκινήσεις, το θέλγει και τον κάνει πλουσιότερο σε εμπειρία ζωής, τον ευγενίζει, εκτείνει και ανατείνει το συναισθηματικό του κόσμο. Γίνεται ένας άλλος άνθρωπος με ανακαινισμένη την εσωτερική του ζωή, αφού αξιώθηκε να γνωρίσει μια απροσδόκητη ψυχική ευφορία. Οι Έλληνες θεωρούσαν την Τέχνη, όχι απλή τέρψη, αλλά παιδεία έξοχη για τους πολίτες. Η απουσία της Τέχνης από τη ζωή ήταν αφόρητη γ'αυτούς, γιατί ισοδυναμεί όχι μόνο με άχαρη ζωή, αλλά με ζωή τυφλή, απαίδευτη, ακαλλιέργητη. Δικαιολογημένα, ο Μπρεχτ επιμένει στην ψυχαγωγική αλλά και διδακτική σπουδαιότητα της Τέχνης: Η επιστήμη και η Τέχνη συναντιούνται σε τούτο: ότι σκοπός και των δυο είναι να κάνουν πιο εύκολη τη ζωή των ανθρώπων.

Ιδιαίτερα στις μέρες μας, η ζωή είναι πιο δύσκολη από άλλες εποχές, επειδή επικρατεί μια 'σύγχυση' στόχων και μια κοινωνική αναταραχή. Η Τέχνη προστατεύει το σύγχρονο άνθρωπο από την ισοπέδωση που προκαλεί η κοινωνία της κατανάλωσης. Το βοηθά να αντιλαμβάνεται την ομορφιά και να νιώθει ευχαρίστηση πέρα από τη χρήση υλικών αντικειμένων και έτσι να αντιστέκεται στις πλαστές και ψευδώνυμες υλιστικές ομορφιές. Επομένως, είναι αναγκαίο ο σύγχρονος άνθρωπος και ιδιαίτερα ο νέος να είναι σε θέση να απολαμβάνει κάθε μορφή τέχνης. Είναι αναγκαίο να γίνεται 'δέκτης' των μηνυμάτων, των εντυπώσεων, των απόψεων, που εκφράζει ο καλλιτέχνης με ένα έργο τέχνης. Αυτό, βέβαια, θα επιτευχθεί, όταν θα πάψει να πιστεύει ότι η επαφή με την Τέχνη είναι μια 'ελιτίστικη' συνήθεια και ότι αφορά τους λίγους, τους εκλεκτούς του πνεύματος.

Το σχολείο, στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια βαθμίδα, έχει τη δυνατότητα να μυήσει το παιδί και τον έφηβο στη χαρά που προσφέρει η Τέχνη και να ευαισθητοποιήσει την ψυχή του στο άκουσμα μιας μουσικής σύνθεσης, τη θέα ενός γλυπτού ή ζωγραφικού έργου, την παρακολούθηση μιας θεατρικής παράστασης. Αυτό θα συντελεστεί όχι μόνο με τη διδασκαλία μαθημάτων που αφορούν τις 'καλές τέχνες', αλλά κυρίως με τη συνεχή επαφή

του μαθητή με τις καλλιτεχνικές δημιουργίες. Το σχολείο θα πρέπει να είναι ανοιχτό στα πολιτιστικά δρώμενα της κοινωνίας μέσα στην οποία βρίσκεται. Οργανωμένες επισκέψεις σε μουσεία, πινακοθήκες, εκθέσεις βιβλίων, παρακολούθηση θεατρικών παραστάσεων ή κινηματογραφικών ταινιών θα βοηθήσουν το μαθητή να βιώσει την ενασχόληση με την Τέχνη ως ψυχαγωγία, ως αληθινή τέρψη της ψυχής και να μην ασχολείται μόνο με τις σύγχρονες μορφές διασκέδασης (καφετέριες, μπαρ κ.τ.λ.). Αλλά και το ίδιο να οργανώνει πολιτιστικές και καλλιτεχνικές εκδηλώσεις, ώστε ο νέος να βρίσκει διέξοδο, να ξεφεύγει από τη ρουτίνα και την καθημερινότητα και να ζει παράλληλα με τη βιολογική και την πνευματική ζωή...

Συγγραφέας: **ΝΙΚΟΣ ΖΥΓΟΓΙΑΝΝΗΣ Καθηγητής**

ΠΑΡΑΔΟΣΗ- Η ελληνικότητα κινδυνεύει από εμάς

ΤΟΥ ΑΛΕΚΟΥ ΦΑΣΙΑΝΟΥ | Κυριακή 17 Ιανουαρίου 2010, ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ «ΤΟ ΒΗΜΑ»

Κάθε κάποια χρόνια, δεν μπορώ να **προσδιορίσω** πόσα ακριβώς, συμβαίνουν αλλαγές στην ταυτότητα ενός τόπου. Όμως, συνήθως, οι αλλαγές αυτές δεν επηρεάζουν σε βάθος την ουσία της ταυτότητας. Έτσι και οι αλλαγές που συμβαίνουν τα τελευταία χρόνια, είτε ενδογενώς στην Ελλάδα, είτε εκείνες που είναι αποτέλεσμα εξωτερικών μεταβολών, δεν επηρεάζουν την ουσία της ελληνικής ταυτότητας, όσο κι αν τώρα που τις βιώνουμε μπορεί να μας φαίνεται αλλιώς. Οι αρχαίοι Έλληνες φορούσαν χιτώνες, οι αγωνιστές του '21 φουστανέλες, εμείς, σήμερα, φοράμε παντελόνια ευρωπαϊκού τύπου, αλλά δεν αλλάζουμε. Και δεν αλλάζουμε, επειδή ζούμε κάτω από το ίδιο φως, στο ίδιο κλίμα, αναπνέουμε τον ίδιο αέρα, χαιρόμαστε την ίδια φύση, κάνουμε τις ίδιες χειρονομίες. Τελικά, η ελληνικότητα γεννιέται κυρίως από τον τόπο που ζούμε και **καθορίζεται** από αυτόν και από τη γλώσσα, και γ'αυτό αργά ή γρήγορα θα ενταχθούν σε αυτή την ελληνικότητα κι όσοι ξένοι έρχονται να ζήσουν σε αυτόν τον τόπο. Πολλοί, που αγνοούν εντελώς την καθοριστική σημασία όλων αυτών, πιστεύουν αντίθετα ότι η ελληνικότητα βρίσκεται στην παράδοση που απειλείται από τις αλλαγές. *Τους διαφεύγει ότι και η ίδια η παράδοση καθορίζεται από τον τόπο και από το φως του.* Αλλά, κυρίως, κάνουν το μεγάλο λάθος να ταυτίζουν τη διατήρηση της ελληνικότητας με τη μίμηση του παρελθόντος. Κι αυτό είναι ένα έγκλημα, που γεννά τέρατα. Η μίμηση του παρελθόντος, του αρχαίου, του βυζαντινού ή όποιου άλλου, είναι κάτι κακό και επικίνδυνο που κλείνει τη σκέψη μας, μας στερεί κάθε **δυνατότητα** να ανανεώσουμε κι εμείς την ελληνική ταυτότητα και να την παραδώσουμε **ανανεωμένη** στους επόμενους. Το παρελθόν μάς βοηθά όταν μαθαίνουμε από αυτό, όχι όταν το αντιγράφουμε.

Το ίδιο κακό γίνεται κι όταν αντιγράφουμε ξένα στοιχεία, όπως έκαναν οι έλληνες ζωγράφοι του 19ου αιώνα που πήγαν στο Μόναχο. Ζωγράφιζαν ελληνικά θέματα, αλλά σαν Γερμανοί. Αλλά το γερμανικό φως, ή μάλλον η γερμανική καταχνιά, που έμαθε τους Γερμανούς να φτιάχνουν αριστουργήματα, δεν έχει καμιά σχέση με το φως της Ελλάδας. Το ίδιο κι οι σκιές. Και, ξαφνικά, ανάμεσα στους γερμανοσπουδαγμένους «λόγιους» έλληνες ζωγράφους, από το πουθενά, **ξεπετάχτηκε** ένας Θεόφιλος, ένας ξυπόλυτος με μια λερή φουστανέλα, που εξέφρασε την αληθινή ελληνικότητα όσο κανένας άλλος... Εγώ, δουλεύοντας πάνω στη σκληρή αντίθεση της σκιάς και του φωτός του ελληνικού, συνεχίζω ακριβώς αυτή την παράδοση με νέο τρόπο. Κι έτσι σε όλον τον κόσμο άνθρωποι μου λένε ότι νιώθουν μέσα από τα έργα μου τη συνέχεια με τον αρχαίο ελληνικό κόσμο, χωρίς να ξέρουν γιατί...

Σήμερα, την ελληνικότητα τη βλέπω ακόμα και στα αυθαίρετα. Στα σπίτια που χτίζονταν μέσα σε ένα βράδυ όπως όπως, με ό,τι ταπεινά υλικά υπήρχαν διαθέσιμα εκείνη τη στιγμή. Αντίθετα, δεν τη βλέπω καθόλου σε τερατώδη κτίρια στη Μύκονο ή σε άλλα νησιά, που μπορεί να κρατούν το λευκό χρώμα ή την πέτρα, αλλά που οι

διαστάσεις, οι αναλογίες και οι όγκοι τους δεν έχουν καμιά σχέση με την αληθινή αρχιτεκτονική εκείνης της γης και την προσβάλλουν. Το Αιγαίο, που τώρα όλοι μιλούν γι' αυτό, δεν το ξέραμε, ο Ελύτης μάς το 'μαθε, αλλά δεν το καταλάβαμε.

Ελληνικότητα δεν είναι να πηγαίνεις και να αντιγράφεις το παρελθόν σου. Ελληνικότητα είναι να μαθαίνεις από όλα αυτά, να τα κουβαλάς μέσα σου και να τα ξέρεις, αλλά, όπως ο Οδυσσέας, να κάνεις αυτό που αυτός εδώ ο τόπος σου ζητά. Να παίρνεις το ελληνικό και να το κάνεις παγκόσμιο. Εγώ τουλάχιστον αυτό προσπάθησα να κάνω όλα αυτά τα χρόνια. Και το είδα να γίνεται. Η αρχή της Οδύσσειας είναι η ελληνικότητα. Και γι' αυτό δεν κινδυνεύει από όλες τις αλλαγές. Αν κινδυνεύει η ελληνικότητα, κινδυνεύει μόνο από εμάς τους ίδιους...

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

A. Να συντάξετε την περίληψη του παραπάνω κειμένου σε 90-100 λέξεις, υποθέτοντας ότι ενημερώνετε την τάξη σας. **25 μονάδες**

B.1. «Οι αρχαίοι Έλληνες φορούσαν χιτώνες, οι αγωνιστές του '21 φουστάνελες, εμείς, σήμερα, φοράμε παντελόνια ευρωπαϊκού τύπου, αλλά δεν αλλάζουμε. Και δεν αλλάζουμε, επειδή ζούμε κάτω από το ίδιο φως, στο ίδιο κλίμα, αναπνέουμε τον ίδιο αέρα, χαιρόμαστε την ίδια φύση, κάνουμε τις ίδιες χειρονομίες. Τελικά, η ελληνικότητα γεννιέται κυρίως από τον τόπο που ζούμε και καθορίζεται από αυτόν και από τη γλώσσα, και γι' αυτό αργά ή γρήγορα θα ενταχθούν σε αυτή την ελληνικότητα κι όσοι ξένοι έρχονται να ζήσουν σε αυτόν τον τόπο.»

Να βρείτε το είδος και τη μορφή του παραπάνω συλλογισμού και να τα αιτιολογήσετε. **6 μονάδες**

B.2. «Σήμερα, την ελληνικότητα...το καταλάβαμε.» Να βρείτε τον τρόπο ανάπτυξης της παραπάνω παραγράφου. **5 μονάδες**

B.3. Να βρείτε τέσσερις (4) διαρθρωτικές λέξεις του κειμένου και να πείτε τι δηλώνουν. **4 μονάδες**

B.4. Να βρείτε από ένα συνώνυμο για κάθε μία μαυρισμένη λέξη του κειμένου και γράψετε μια πρόταση με αυτό. **10 μονάδες**

B.5. «Τους διαφεύγει ότι και η ίδια η παράδοση καθορίζεται από τον τόπο και από το φως του». Να αναπτύξετε την παραπάνω πρόταση σε μια παράγραφο 90-100 λέξεων με παραδείγματα. **10 μονάδες**

Γ. Ως μέλος του δεκαπενταμελούς συμβουλίου του Λυκείου σου εκπροσωπείς τους συμμαθητές σου σε μια εκδήλωση της περιοχής σου που έχει ως θέμα τη σχέση των νέων με την παράδοση. Να διαμορφώσεις μια εισήγηση με την οποία θα παρουσιάσεις την οπτική γωνία από την οποία κρίνουν οι νέοι την ιστορική και πολιτισμική κληρονομιά. Ποια στοιχεία είναι αυτά που αποδέχονται και αξιοποιούν και ποια απορρίπτουν. (500-600 λέξεις). **40 μονάδες**

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ-Ο πνευματικός άνθρωπος στην Ελλάδα της κρίσης

Πέμπτη, 28 Απρίλιος 2011 07:55 Μαρία Κρέτση

Ο πνευματικός άνθρωπος αλλοτινών εποχών-είτε πολύ μακρινών είτε πιο πρόσφατων-στην ιστορική και πολιτισμική διαδρομή της Ελλάδας βρισκόταν σε μια συνεχή και άμεση επικοινωνία λόγω και έργω με τους απλούς πολίτες.

Γι' αυτό άλλωστε ήταν και ιδιαίτερα ενοχλητικός για το πολιτικό, κοινωνικό και οικονομικό κατεστημένο της εποχής του. Βασανιστήρια, θάνατος, εξορία, αυτοεξορία, κοινωνικός αποκλεισμός ήταν μερικές από τις μορφές της «γενναϊόδωρης αμοιβής» που εισέπρατταν οι πνευματικοί άνθρωποι του τόπου μας, όταν τα έβαζαν με την καθεστηκυία τάξη ή όταν επικρατούσαν συνθήκες πολιτικού μεσαίωνα. Προς επίρρωση των παραπάνω δύο χαρακτηριστικά παραδείγματα.

Ο Σωκράτης έστρεψε όλο το ενδιαφέρον και τους στοχασμούς του στον άνθρωπο και τα προβλήματά του. Ήταν τακτικός θαμώνας της Αγοράς, όπου συζητούσε με τους πολίτες ποικίλα θέματα. Σύχναζε επίσης στα γυμναστήρια του καιρού του και συνομιλούσε με τους νέους κυρίως που σύχναζαν εκεί. Γενικότερα δεν άφηνε ευκαιρία ανεκμετάλλευτη για να καλλιεργήσει στους Αθηναίους φιλοσοφικές ανησυχίες και μάλιστα αμισθί. Γι' αυτό δικαίως λέγεται ότι ήταν ο φιλόσοφος που κατέβασε τη Φιλοσοφία από τον ουρανό στη γη. Το τίμημα για την προσφορά του στην πνευματική εγρήγορση των συμπολιτών του ήταν μια αισχρή δίκη που οδήγησε στη θανατική του καταδίκη.

Ο Γιάννης Ρίτσος ήταν κοντά στους συγκρατούμενούς του στα ξερονήσια της εξορίας και τους έδινε δύναμη. «Το στρατόπεδο των αναξίων, το στρατόπεδο της προδοσίας, το στρατόπεδο του μίσους, το στρατόπεδο της ασκήμιας μέσα σε μια ώρα είχε ομορφύνει, είχε ανέβει ψηλά, πολύ ψηλά, εκεί που φτερούγιζε το περιστέρι του ποιητή κι έκανε τα αδύνατα δυνατά για να τον σώσει. Εκείνο το βράδυ, η αγάπη του μας είχε ξεσκεπάσει και είδαμε πως δεν είμαστε προδότες, δεν είμαστε άσκημοι. Μέσα στα στήθια μας χτυπούσε μια καρδιά, η καρδιά της αγάπης»(μαρτυρία ζωγράφου Μάνθου Κέτση από Μακρόνησο).

Σήμερα οι πνευματικοί άνθρωποι δεν εξορίζονται, δεν θανατώνονται. Τους παρέχεται βήμα στα Μ.Μ.Ε., δεν διώκονται για τα πολιτικά τους φρονήματα, τα βιβλία τους ούτε απαγορεύονται ούτε ρίχνονται στην πυρά, κάθε πνευματική τους εργασία προβάλλεται και διακινείται ελεύθερα και «λογοκρίνεται» από το ευρύ κοινό στα πλαίσια μιας κριτικής που παίρνει τη μορφή της αποδοχής ή της απόρριψης, της συμφωνίας ή της διαφωνίας, και πολύ σπάνια της ακραίας αποδοκιμασίας των αναρθρων φωνών και των σφυριγμάτων(π.χ. θεατρικές παραστάσεις που δίχασαν το

κοινό), η ακαδημαϊκή τους καριέρα εξελίσσεται απρόσκοπτα, όσο μπορεί βέβαια αυτό να το επιτρέπει η ενδημούσα στη χώρα μας αναξιοκρατία. Ο λόγος του ποιητή, του δασκάλου, του καλλιτέχνη, του επιστήμονα, του ακαδημαϊκού αρθρώνεται ελεύθερος. (Του ακαδημαϊκού ενίοτε πλήττεται από τη «βία του ασύλου»).

Εκφέρεται ελεύθερος, αλλά δεν έχει δύναμη. Δεν φτάνει στ' αυτιά των πολιτών, καθώς-ειδικά σήμερα- καλύπτεται από την τύρβη της παραπολιτικής φλυαρίας και της οικονομίστικης και τεχνοκρατικής προσέγγισης και ανάλυσης, θάβεται κάτω από τον βόρβορο της τηλεόρασης που χειραγωγεί τη σκέψη τις ώρες της υψηλής τηλεθέασης, παραλύει από το αναισθησιογόνο της απαιδευσίας και της πνευματικής νωθρότητας, ασφυκτιά από τις αναθυμιάσεις του ατομικισμού ως στάσης ζωής. Και στις περιπτώσεις που καταφέρνει να φτάσει, αληθινός, απελευθερωτικός, λυτρωτικός, παρηγορητικός, αιρετικός, ανατρεπτικός και επαναστατικός, απουσιάζει ο δημιουργός του από τη ζωντανή πραγματικότητα. Σαν να παρακολουθεί ως απλός θεατής όσα δυσβάσταχτα συμβαίνουν στους ανθρώπους, στους οποίους «μιλάει» και συντροφεύει με το πνευματικό του έργο.

Γιατί ο σημερινός πολίτης στην Ελλάδα της τρόικας θέλει τον πνευματικό άνθρωπο ενεργό συμπαραστάτη του στον αγώνα του για ελευθερία, δικαιοσύνη, δημοκρατία, εθνική κυριαρχία και αυτοδιάθεση. Τον θέλει στο πλευρό του, στο δρόμο, στα σχολεία, στους τόπους της υποαμειβόμενης εργασίας, στη λαϊκή γειτονιά, στη διαδήλωση, στην απεργιακή κινητοποίηση, στην «αντίσταση». Να αγωνίζεται όχι από τη θέση «ισχύος» που κατέχει και την ασφάλεια που του εξασφαλίζουν οι στήλες μιας επιφυλλίδας σε μια έγκριτη εφημερίδα ή το ακαδημαϊκό βήμα, αλλά να αγωνίζεται δίπλα στον άνθρωπο της βιοπάλης, τον μικροεπιχειρηματία, τον χαμηλοσυνταξιούχο, τον απολυμένο μεσήλικα, τον άνεργο, τον μετανάστη, την πολύτεκνη μητέρα, τον φτωχό, τον άστεγο, τον εξαθλιωμένο, δίπλα σε κάθε ευάλωτη και αδύναμη κοινωνική ομάδα. Στις μέρες μας η εσωστρέφεια του πνευματικού ανθρώπου είναι πολυτέλεια, πνευματικός ναρκισσισμός, ηθικό ατόπημα, επικίνδυνη ολιγωρία για την εθνική υπόσταση της χώρας μας.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

A. Να συντάξετε την περίληψη του κειμένου σε 110-130 λέξεις.

B.1. Να αναπτύξετε σε μια παράγραφο τη φράση του κειμένου: « Ο πνευματικός άνθρωπος αλλοτινών εποχών-είτε πολύ μακρινών είτε πιο πρόσφατων-στην ιστορική και πολιτισμική διαδρομή της Ελλάδας βρισκόταν σε μια συνεχή και άμεση επικοινωνία λόγω και έργω με τους απλούς πολίτες».

B.2. Να βρείτε τα αντώνυμα των υπογραμμισμένων λέξεων του κειμένου.

B.3. Να βρείτε τον τρόπο και τα μέσα πειθούς στην τέταρτη παράγραφο.

B.4. Να βρείτε τη δομή της τελευταίας παραγράφου.

Γ. «Γιατί ο σημερινός πολίτης στην Ελλάδα της τρόικας θέλει τον πνευματικό άνθρωπο ενεργό συμπαραστάτη του στον αγώνα του για ελευθερία, δικαιοσύνη, δημοκρατία, εθνική κυριαρχία και αυτοδιάθεση» γράφει η αρθρογράφος. Για ποιους λόγους είναι απαραίτητη η ενεργή παρουσία των πνευματικών ανθρώπων στην εποχή μας και πώς μπορεί αυτό να πραγματοποιηθεί; Να εκφράσετε τις απόψεις σας στην ομιλία που θα εκφωνήσετε στη Βουλή των Εφήβων. (500-600 λέξεις)

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Το έλλειμμα

Μαρωνίτης, Δημήτρης Ν.

Μετά το σοκ (κοινωνικό, πολιτικό, κομματικό) που έχουν προκαλέσει τα δεύτερα κυβερνητικά μέτρα (σίγουρα βαριά, αν όχι ασήκωτα), για την αντιμετώπιση της οριακής δημοσιονομικής μας κρίσης, επιβαρυνμένης και από την εξωτερική χλεύη περί εθνικής αναξιοπιστίας, βιάζομαι να ξεπληρώσω την υπόσχεση, με την οποία έκλεινε το μονοτονικό της περασμένης Κυριακής: μιλώ για εκείνο το απερίσκεπτο «προσεχώς και ευθαρσώς». Αφορμή το εναγώνιο άρθρο του Αντώνη Καρακούση στο καθημερινό «Βήμα» (27.2), όπου, μεταξύ άλλων, εξισώνονται οι «διανοητές» και οι «επιχειρηματίες» μέσα στον γενικότερο έλεγχο όσων αποφεύγουν να πουν τον υπεύθυνο λόγο τους για το επίμαχο θέμα, που περιληπτικώς, μάλλον ανώδυνα, ονομάστηκε «πρόγραμμα σταθερότητας». Επειδή στο μεταξύ οι αυθόρμητες και εντεταλμένες αντιδράσεις πολλαπλασιάζονται και παροξύνονται, με απρόβλεπτες ίσως συνέπειες, δηλώνω σήμερα την προσωπική μου γνώμη, επιμένοντας σε διλήμματα κυρίως μεθόδου. Θεωρώ καταρχήν αδόκιμη την εξίσωση «διανοητών» και «επιχειρηματιών» στην προκειμένη περίπτωση, όχι βέβαια επειδή φαντάζομαι ότι οι πρώτοι δικαιούνται αξιολογικό προβάδισμα έναντι των δεύτερων. Υπάρχουν όμως κάποιες άλλες διαφορές, οι οποίες, για το συζητούμενο θέμα, αποδειχνονται καθοριστικές, με βασικό κριτήριο την οικονομική σκόπευση. Δηλαδή: στην περίπτωση των επιχειρηματιών και της επιχειρήσης η αξίωση του κέρδους παραμένει όρος αυτονόητος και ομολογημένος· δεν συμβαίνει όμως το ίδιο με τους «διανοητές», αν μάλιστα δεχτούμε τη συμβατική τους εξειδίκευση, όπως την ορίζει και ο Αντώνης Καρακούσης, μοιράζοντας τους φορείς της διάνοησης στους «πνευματικούς ανθρώπους, καλλιτέχνες, συγγραφείς, και πανεπιστημιακούς». Όπου, τουλάχιστον σε επίπεδο ρητορικής ηθικής, η άμεση επιδίωξη κέρδους θεωρείται διαβλητή ή και παντελώς απαράδεκτη.

Τίποτε βέβαια δεν απαγορεύει την κερδοφορία ως παρεπόμενο και της διανοητικής άσκησης· το κέρδος μπορεί να κυκλοφορεί και εδώ ανενόχλητο, δεν επιτρέπεται όμως να προβάλλεται ως επιδιωκόμενος στόχος· αντ' αυτού γίνεται σεμνοπρεπώς λόγος περί αμοιβής ή και αποζημίωσης. Από την άποψη αυτή θα πρέπει να διακριθεί η συμβατή περί κέρδους ειλικρίνεια των επιχειρηματιών από την ασύμβατη υπόκριση των «διανοητών». Εκκρεμεί βέβαια το ουσιαστικό ερώτημα πού τελικώς πέφτουν τα πολλά λεφτά, οπότε ενδέχεται να αναγνωριστούν, φανερές ή λανθάνουσες, εκλεκτικές συγγένειες μεταξύ των δύο κατηγοριών.

Προσωπικά πάντως, θέλοντας και μη, κατατάσσομαι, ως πανεπιστημιακός και συγγραφέας, στην τάξη των διανοουμένων, η οποία ωστόσο από τις αρχές της δεκαετίας του ογδόντα συνεχώς και πολλαπλώς υποβαθμίζεται. Στην αύξουσα αυτή υποβάθμιση ενέχονται τόσο τα υποκείμενα της φθίνουσας διάνοησης όσο και το αντικειμενικό περιβάλλον (κοινωνικό, πολιτικό, οικονομικό, πολιτισμικό, ιδεολογικό). Με τους όρους αυτούς, η σημερινή διάνοηση δεν έχει πλέον υπολογίσιμο έρεισμα στην Ελλάδα, οπότε η απαίτηση της κοινωνίας για δραστική παρέμβαση των διανοουμένων στα κρίσιμα γεγονότα των ημερών ελέγχεται λίγο πολύ ανυπόστατη.

Το έλλειμμα ωστόσο δραστήριας και αναγνωρισμένης διανόησης στις μέρες μας ενδέχεται να έχει ανάλογη σημασία με το απειλητικό οικονομικό μας έλλειμμα. Επ' αυτού ένα, υποθετικό προφανώς, σχήμα, που μπορεί να συμβάλει κάπως στην περιγραφή και στην εξήγηση του συγκεκριμένου φαινομένου. Προηγουμένως όμως προτείνω: α) την οριστική απόρριψη του περιληπτικού όρου «πνευματικοί άνθρωποι», που εξογκώνει τη διάχυτη υποκρισία τόσο της πολιτείας όσο και της πλειονότητας των πολιτών στο κεφάλαιο αυτό· β) τη μελαγχολική διαγραφή της, σπανιότατης έτσι κι αλλιώς, κατηγορίας των, εκτός εισαγωγικών τώρα, διανοητών, αφού η παρ' ολίγον ολική έκλειψή τους στον τόπο μας φαίνεται οριστική.

Προχωρώ τώρα στην αμήχανη χάραξη του σχήματος που υποσχέθηκα, ελπίζοντας πως δεν θα απορριφθεί ασυζητητί ως αφελής παραχάραξη. Αισθάνομαι ότι η δημοσιονομική μας κρίση, με τα προηγούμενα και τα παρεπόμενα της, μπορεί να οριστεί και να εκτιμηθεί με τρεις συμβαλλόμενους συντελεστές: ως εμπειρία, ως γνώση και ως έκφραση. Η εμπειρία αναλογεί στον τρόπο και στον βαθμό που βιώνεται η οικονομική ασφυξία σε προσωπικό και συλλογικό, ταξικό και διαταξικό επίπεδο. Η γνώση αναφέρεται στην επίπονη νόηση και αναγνώριση του προβληματικού φαινομένου, με ιστορικά και παιδευτικά κριτήρια. Η έκφραση, τέλος, καλύπτει τόσο τις κυβερνητικές δράσεις, που επιγράφονται συνολικά «πρόγραμμα σταθερότητας», όσο και τις αντικυβερνητικές αντιδράσεις (κοινωνικές και κομματικές, ηπιότερες και βίαιες). Σ' αυτό το τριγωνικό πλαίσιο εντάσσεται η αμήχανη πρότασή μου.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

A. Να συντάξετε την περίληψη του παραπάνω κειμένου σε 100-120 λέξεις. **25 μον.**

B.1. «Το έλλειμμα ωστόσο δραστήριας και αναγνωρισμένης διανόησης στις μέρες μας ενδέχεται να έχει ανάλογη σημασία με το απειλητικό οικονομικό μας έλλειμμα». Να αναπτύξετε την παραπάνω πρόταση του κειμένου σε μια παράγραφο 80-90 λέξεων.

12 μον.

B.2. Το κείμενο αυτό είναι δοκίμιο. Να πείτε αν πρόκειται για αποδεικτικό ή στοχαστικό δοκίμιο και να αναφέρετε τρία χαρακτηριστικά που το κατατάσσουν στο γραμματειακό είδος του δοκιμίου.

05 μον.

B.3. Ποια συλλογιστική πορεία ακολουθείται στη δεύτερη παράγραφο; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

05 μον.

B.4. Να βρείτε τον τρόπο ανάπτυξης της τρίτης παραγράφου.

03 μον.

B.5. Να βρείτε με ποιο τρόπο εξασφαλίζεται η συνοχή μεταξύ των παραγράφων του κειμένου.

05 μον.

Γ. Σας δίνεται η ευκαιρία, με αφορμή μια πολιτιστική εκδήλωση του σχολείου σας, να συναντήσετε έναν διανοούμενο. Ποιες σκέψεις θα του εκθέτατε σχετικά με το πώς πρέπει να συμβάλλει στην αντιμετώπιση των προβλημάτων που αντιμετωπίζει η νεολαία σήμερα; (Να καταγράψετε τις σκέψεις σας σε ένα δοκίμιο πειθούς 500-600 λέξεων που θα του δώσετε). (πανελλήνιες 2001)

40 μον.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Πνευματικός άνθρωπος: Κορυφαία ύλη της ζωής

Ίσως, στους σηµαδιακούς καιρούς που ζούµε, συστήµατα κοινωνικά, ιδεολογίες, άτοµα µεµονωµένα λογής-λογής κοσµοθεωρίες και βιοθεωρίες, πολιτικά γεγονότα, πολεµικές συγκρούσεις, ποικιλία επαναστατικών κινήµατων, να µην κάνουν τίποτε άλλο, από το να αγωνίζονται απεγνωσµένα να συσκοτίσουν, µέσα και έξω από τον άνθρωπο, τα αποµεινάρια του παραδεισιακού φωτός, που συνεχίζουν έστω και αµυδρά, να φωτίζουν την αγωνιώδη πορεία του, πάνω στον πλανήτη µας.

Ίσως, οι αξίες, τα ιδανικά, ό,τι έµαθε να σέβεται και σε ό,τι προωθείται από µια ακατανίκητη εσωτερική ορµή ο άνθρωπος, να µην είχαν ατονήσει τόσο πολύ, αν ο κάθε σκεπτόµενος άνθρωπος προσπαθούσε να ξεδιαλύνει την ομίχλη που περιβάλλει τις λέξεις και εµβάθυνε πιο πολύ στην ουσία των πραγµάτων.

Η σειρά των σκέψεων που θα ακολουθήσουν, ξεκινώντας απ' αυτήν ακριβώς την αρχή, έχει σαν σκοπό να διαλύσει, όσο είναι δυνατό, τη σύγχυση, που επικρατεί γύρω από την έννοια του πνευµατικού ανθρώπου και που οδηγεί, πολλές φορές, σε παρεξηγήσεις ή λανθασµένες εντυπώσεις.

Αν και ο όρος "Πνευµατικός άνθρωπος" έχει, στην εποχή µας, υποστεί κάποια αισθητή µείωση της βαρύτητάς του, συνεχίζει πάντα να αποτελεί έναν χαρακτηρισµό µε ουσία και επιβολή. Γι' αυτό, πιστεύω, πως αξίζει τον κόπο να τον αναλύσουµε.

Πολλές φορές διαβάζω σε στήλες περιοδικών ή εφηµερίδων συζητήσεις γύρω από τον καθορισµό της έννοιας του Πνευµατικού ανθρώπου. Από την ποικιλία των γνώµων προκύπτει αβίαστα το συµπέρασµα. Παρά τη συχνή-πυκνή χρήση του όρου "Πνευµατικός άνθρωπος", δεν γνωρίζουµε το αληθινό νόηµά του, δεν έχουµε τη δυνατότητα να προσδιορίσουµε την αληθινή του σηµασία.

Στην εποχή µας, µια εποχή άκρατου πρακτικού υλισµού και ευδαιµονοθηρίας, το αίτηµα του πνευµατικού ανθρώπου, παρουσιάζεται ιδιαίτερα επιτακτικό και επείγον. Σε στιγµές που τα έθνη απειλούνται µε αφανισµό, από εσωτερικούς και εξωτερικούς εχθρούς, αισθάνονται έντονη ανάγκη ανθρώπων, που θα ξεπεταχτούν, πολλές φορές από το ανώνυµο πλήθος, για να σώσουν την ύπαρξή του και να του χαρίσουν την ιστορική συνέχεια. Το ίδιο ακριβώς συµβαίνει και µε την πνευµατική ζωή της ανθρωπότητας. Σε καιρούς σαν τους δικούς µας, που η υπόστασή της κινδυνεύει, γιατί ο άνθρωπος οδηγείται µοιραία από τον ίδιο τον µεγαλοφυή εαυτό του στην αυτοκτονία, παρουσιάζεται µε ιδιαίτερη οξύτητα το πρόβληµα του πνευµατικού ανθρώπου. Ίσως αυτό το πρόβληµα να είναι και ο Γόρδιος δεσµός της ζωής. Αν λυθεί αυτό, πιθανόν η ζωή µας να γίνει πιο αληθινή, πιο αυθεντική.

Ο κόσµος βέβαια, αλλάζει και η µεταβολή αυτή είναι, καθώς φαίνεται, ριζική. Ζούµε σε µια σκληρή και άχαρη εποχή, που αρνείται και αντιµάχεται το πνεύµα, ενώ λατρεύει την ύλη, αποθεώνει τον αριθµό, παραδίδεται άνευ όρων, στη µηχανή. Ζούµε σε µια ψυχρή, αγχώδη, πυρετική και νευρωτική εποχή, τελείως ξένη προς το ρυθµό της πνευµατικής ζωής.

Τα πάντα δείχνουν αφηνιασμένα. Οι θεσμοί, οι ρυθμοί, οι νέοι, οι γέροι, όλοι έχουν πάρει έναν κατήφορο, που οδηγεί σε μια αναπότρεπτη καταστροφή ή εκβαρβάρωση. Κατά τον καθηγητή Αλεξ. Τσιριντόνη, διερχόμαστε μια περίοδο παλμβοβαρδισμού.

Και ας μη νομίσει κανείς πως πρόκειται για πνευματική ελευθερία, γιατί και στην ελευθερία ισχύουν κάποιοι νόμοι. Εδώ πρόκειται για μια δαιμονική αναρχία, που συντρίβει αδίστακτα κάθε τι πνευματικό. Και στη θέση του ανασταίνει είδωλα ή το μηδέν. Ο πνευματικός άνθρωπος αισθάνεται έντονα πως βρίσκεται σε δυσαρμονία με τη νοοτροπία και το ύφος της σημερινής ζωής.

Η εποχή που περνάμε είναι σαφέστατα αντιπνευματική. Και όχι μόνον αυτό. Απλά με την υλοφροσύνη της απλώνει πάνω από τους πνευματικούς ανθρώπους, ένα ζοφερό πέπλο απαισιοδοξίας, που αχρηστεύει το δυναμισμό, σβήνει το φως και στραγγαλίζει τις απαιτήσεις του πνεύματος.

Είπαν: Ο άνθρωπος είναι η πρώτη ύλη της ζωής. Θα συμπλήρωνα: Ο πνευματικός άνθρωπος είναι η κορυφαία ύλη της ζωής.

Γι' αυτό είναι απαραίτητος. Χωρίς αυτόν δεν μπορεί να υπάρξει αληθινή ζωή. Ανυπαρξία πνευματικών ανθρώπων, σημαίνει απουσία αληθινής, γεμάτης νόημα, ζωής.

Αυτός είναι το αλάτι της ζωής. Την προστατεύει από τη σαπίλα. Είναι ένα διαρκές κέντρισμα, που κάποτε-κάποτε φτάνει στην αναγκαία σκληρότητα του αυτομαστιγώματος, απομακρύνοντας κάθε στοιχείο μακαριότητας, αφού η πνευματικότητα δεν είναι μια ιδιότητα ανακουφιστική.

Αυτός αποτελεί το πιο ισχυρό αντίδοτο για την απελπισία, τη θανατηφόρο αυτή αρρώστια, όπως την αποκαλεί ο Κίρκεγκωφ.

Σε εποχές σύγχυσης ο πνευματικός άνθρωπος είναι η ελπίδα μας. Η μοίρα του τον θέλει φρουρό στις επάλξεις της γνήσιας ζωής, υπερασπιστή αυτού που έχει απομείνει από τη χαμένη πατρίδα.

Πρωτοπρ. Παναγ. Σ. Χαλκιάς

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ-Χάσμα στις αμοιβές γυναικών

Η ψαλίδα με τους μισθούς των ανδρών εξακολουθεί να είναι ακόμη μεγάλη

Η Ημέρα της Γυναίκας εορτάστηκε χθες, όπως κάθε χρόνο στις 8 Μαρτίου, όμως τα στοιχεία για την κατάσταση των γυναικών ανά τον κόσμο καταδεικνύουν ότι θα πρέπει να γίνουν ακόμη πολλά για τη βελτίωσή της.

Στο πλαίσιο των προσπαθειών για την εξίσωση των αμοιβών μεταξύ ανδρών και γυναικών εργαζομένων, η Βίβιαν Ρέντινγκ, επίτροπος για τα Θεμελιώδη Δικαιώματα, δήλωσε ότι θα προτείνει συγκεκριμένα μέτρα προς αυτή την κατεύθυνση, καθώς εξέφρασε έντονη ανησυχία για το ότι το χάσμα στις αμοιβές των εργαζομένων ελάχιστα έχει μειωθεί 15 χρόνια μετά τη Διάσκεψη του ΟΗΕ για τις Γυναίκες στο Πεκίνο, το 1995, η οποία είχε εντάξει στους στόχους της την ισότητα στις αμοιβές ανδρών και γυναικών.

Σύμφωνα επίσης με έκθεση του Συμβουλίου της Ευρώπης, η οποία εδόθη στη δημοσιότητα την περασμένη Παρασκευή, το χάσμα στην εκπροσώπηση των γυναικών και των ανδρών στις χώρες-μέλη του οργανισμού παραμένει σημαντικό. Στην πρώτη θέση του καταλόγου των χωρών με το υψηλότερο ποσοστό εκπροσώπησης των γυναικών στο εθνικό κοινοβούλιο βρίσκεται η Σουηδία, με ποσοστό 46,4%, ενώ στην τελευταία η Σλοβενία, με 11,1%. Σημειωτέον ότι η Ελλάδα, με ποσοστό 16%, βρίσκεται και αυτή στις τελευταίες θέσεις.

Ενδιαφέρον επίσης παρουσιάζει και σχετική έκθεση του ΟΟΣΑ που δημοσιεύτηκε επίσης με αφορμή την Ημέρα της Γυναίκας, στην οποία τονίζεται ότι το μισθολογικό χάσμα μεταξύ ανδρών και των γυναικών εξακολουθεί να υφίσταται, καθώς και στις πλούσιες χώρες οι αμοιβές των γυναικών είναι, κατά μέσο όρο, κατά ένα πέμπτο χαμηλότερες από αυτές των ανδρών. Και παρότι τα ποσοστά απασχόλησης των γυναικών έχουν αυξηθεί σε όλες τις χώρες-μέλη του ΟΟΣΑ, οι γυναίκες εξακολουθούν να φέρουν το βάρος της φροντίδας των παιδιών, γεγονός που αντανακλάται και στις προοπτικές βελτίωσης των αμοιβών τους.

«Όσο οι γυναίκες εξακολουθούν να παίρνουν άδειες από την εργασία τους για να αφιερώνουν χρόνο στη φροντίδα των παιδιών τους, θα υπάρχουν εργοδότες που θα θεωρούν ότι οι γυναίκες ενδιαφέρονται για τη δουλειά τους λιγότερο από ό, τι οι άνδρες» επεσήμανε η Μόνικα Κείσερ, επικεφαλής του τομέα Κοινωνικής Πολιτικής του ΟΟΣΑ. Οι μεγαλύτερες αποκλίσεις στις αμοιβές ανδρών και γυναικών παρατηρούνται στην Κορέα και την Ιαπωνία, όπου οι άνδρες αμείβονται κατά 30% περισσότερο από τις γυναίκες συναδέλφους τους. Στη Γερμανία, τον Καναδά και τη Βρετανία το αντίστοιχο ποσοστό είναι 20%.

Επίσης, η διεθνής οικονομική κρίση αναμένεται να βυθίσει 22 εκατομμύρια γυναίκες στην ανεργία, γεγονός που εκτιμάται ότι θα έχει ως αποτέλεσμα να αυξηθεί η ανεργία των γυναικών στο 7,4%, σε σχέση με το 7% των ανδρών.

Μερική απασχόληση

Ενθαρρυντικό ωστόσο είναι το γεγονός ότι το ποσοστό των γυναικών που εργάζονται, σύμφωνα πάντα με τους συντάκτες της έκθεσης, έχει αυξηθεί από 45%

που ήταν το 1970 σε 62% το 2008. Ωστόσο, σχεδόν σε όλες τις χώρες του κόσμου οι γυναίκες αφιερώνουν διπλάσιο χρόνο από ό, τι οι άνδρες στη φροντίδα και την ανατροφή των παιδιών, γεγονός που έχει ως συνέπεια να αναζητούν θέσεις εργασίας μερικής απασχόλησης και να περιορίζονται σε δουλειές που αμείβονται λιγότερο καλά σε σχέση με τους άνδρες.

Μήνυμα για την Ημέρα της Γυναίκας απηύθυνε και ο γ. γ. του ΟΗΕ, Μπαν Κι Μουν, ο οποίος τόνισε ότι η ισότητα των δύο φύλων και η χειραφέτηση των γυναικών αποτελούν βασικά στοιχεία της αποστολής του ΟΗΕ, ενώ πρόσθεσε ότι η ισότητα για τις γυναίκες και τα κορίτσια αποτελεί οικονομική και κοινωνική επιταγή.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- A.** Να γράψετε την περίληψη του κειμένου σε 100-120 λέξεις. **25 μον.**
- B.1.** Σε τι χρησιμεύουν τα στατιστικά στοιχεία στο κείμενο; Ποιος τρόπος πειθούς επιτυγχάνεται με αυτόν τον τρόπο;
- B.2.** Να βρείτε τον τρόπο ανάπτυξης της προτελευταίας παραγράφου.
- B.3.** Να βρείτε τα συνώνυμα των υπογραμμισμένων λέξεων του κειμένου.

Ποιος θα πλύνει σήμερα τα πιάτα;

Οι αρσενικοί ας πάψουν να ονειρεύονται τη γλυκιά τηλεοπτική αποχαύνωση. Επιστρέφοντας στο σπίτι, θα πλύνουν τα πιάτα και θα βάλουν πλυντήριο. Ο νόμος πρέπει να υποχρεώνει τους συζύγους να μοιράζονται εξίσου τις δουλειές του σπιτιού, εφόσον εργάζονται και οι δύο. Αυτό απαιτεί το κόμμα των Πρασίνων στη Γερμανία, υποστηρίζοντας ότι έτσι συμβάλλει στην ενίσχυση της ισότητας ανάμεσα στα δύο φύλα.

Ωστόσο, η προσπάθεια να ρυθμιστούν οι ιδιωτικές σχέσεις δια νόμου συνιστά αναδρομή σε μεσαιωνικές πρακτικές. Ανεξάρτητα όμως από αυτό, αν οι Πράσινοι ήθελαν πράγματι να απελευθερώσουν τη γυναίκα από την εθιμική προσδοκία να φροντίζει το σπίτι, θα έπρεπε να νομοθετήσουν πως σε καμιά περίπτωση οι παντρεμένες γυναίκες -και όχι μόνο οι εργαζόμενες- δεν είναι υποχρεωμένες να κάνουν τις δουλειές του σπιτιού. Όσοι αρσενικοί έχουν αντίρρηση ας ... βρωμίσουν.

Αυτό που επαγγέλλονται οι βουλευτές των Πρασίνων αποκαθιστά φαινομενικά η δικαιοσύνη, περιορίζει όμως την ελευθερία των συζύγων. Φαινομενικά, γιατί αφορά μόνο τις εργαζόμενες -κάτι που αντιτίθεται στον οικουμενισμό του διαφωτισμού- και θεσμοθετεί έμμεσα την υποχρέωση των μη εργαζομένων γυναικών να κάνουν τις δουλειές του σπιτιού, διαωνίζοντας την υποτέλειά τους. Άρα, οι Πράσινοι ενδιαφέρονται να αποκαταστήσουν την ισότητα μεταξύ των συζύγων μόνο στον επαγγελματικό στίβο. Αν τα καθήκοντα των γυναικών στο σπίτι περιοριστούν, αυτές θα αποδίδουν καλύτερα στην επιχείρηση. Αυτό μπορεί να ευνοήσει την καριέρα τους, ευνοεί όμως και την απόδοση του κεφαλαίου –για όσους θυμούνται τους κλασικούς οικονομολόγους. Μήπως τα λεγόμενα “προοδευτικά” κόμματα της Ευρώπης τελούν σε πλήρη σύγχυση;

(Άρθρο, ελαφρά συντομευμένο και διασκευασμένο, του Π. Γαλιατσάτου, σε μόνιμη στήλη με τίτλο “Μια ιστορία”, στην εφημερίδα “Τα Νέα” 29.5.99- Κείμενα από το ΚΕΕ)

ΟΙ Η/Υ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ-Οι νέες τεχνολογίες στη διδασκαλία

Του ΓΙΩΡΓΟΥ Φ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΤΟΥ*

Παράλληλα με τη ραγδαία εξέλιξη των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (ΤΠΕ), στον χώρο της εκπαίδευσης επικρατεί μια διεθνής τάση για στροφή από το παραδοσιακό μοντέλο διδασκαλίας και μάθησης, το οποίο ανταποκρινόταν στις συνθήκες της βιομηχανικής εποχής και στη λογική του επιστημολογικού αντικειμενισμού, προς ένα περισσότερο μαθητοκεντρικό, ενεργητικό, εποικοδομιστικό και χειραφετικό διδακτικό μοντέλο, με έμφαση στις διερευνητικές/ανακαλυπτικές, αυτόνομες, βιωματικές, συνεργατικές, και ενιαιοποιητικές στρατηγικές και μεθόδους διδασκαλίας.

Μεθόδους, οι οποίες εμπλέκουν τους μαθητές σε ανώτερα επίπεδα μάθησης εξοικειώνοντάς τους συγχρόνως με τη δηλωτική και με τη διαδικαστική γνώση αλλά και με τη μεταγνώση**, καθιστώντας τους ικανούς να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις της σύγχρονης, μεταμοντέρνας παιδαγωγικής και συνακόλουθα της μεταμοντέρνας κοινωνίας.

Με την εφαρμογή κατάλληλων εκπαιδευτικών λογισμικών στη διδακτικομαθησιακή διαδικασία, στο πλαίσιο ενός κατάλληλου παιδαγωγικού σχεδιασμού, είναι δυνατόν να δημιουργηθούν αναβαθμισμένα, δυναμικά περιβάλλοντα μάθησης, τα οποία χαρακτηρίζονται από μαθητοκεντρική και κοινωνιοκεντρική προσέγγιση. Ευνοείται η οικοδόμηση της γνώσης, προωθείται η ενεργός συμμετοχή των μαθητών, ενώ συγχρόνως αναγνωρίζεται η σημασία του κοινωνικού πλαισίου της μαθησιακής διαδικασίας και συντελείται η καλλιέργεια της επικοινωνίας και της συνεργασίας των μαθητών.

Οι δημιουργικές μαθησιακές δραστηριότητες, που απορρέουν από τις δυνατότητες των ΤΠΕ:

*Διευκολύνουν την ανάπτυξη της ικανότητας του μαθητή να σκέπτεται και να δημιουργεί, ενεργοποιώντας μαθησιακά μοντέλα και αναπαραστάσεις της γνώσης (συμβολικές, πολυαισθητηριακές, διαισθητικές/πραξιακές).

*Παρέχουν ευκαιρίες και κίνητρα μάθησης μέσα από ποικίλες στρατηγικές και ελκυστικές διαδικασίες αναζήτησης - επεξεργασίας - διαχείρισης και κοινωνικής διαπραγμάτευσης - αξιολόγησης - σύνθεσης και παρουσίασης των πληροφοριών και των ιδεών.

*Ενθαρρύνουν την αναλυτική και τη συνθετική σκέψη, τις μεταγνωστικές διαδικασίες, την ανάπτυξη της αυτοπεποίθησης, την καλλιέργεια αξιών και την ανάληψη κοινωνικής δράσης.

*Δημιουργούν περιβάλλον διερεύνησης και πειραματισμού και ευνοούν την ανάπτυξη δεξιοτήτων μοντελοποίησης και επίλυσης ποικίλων προβλημάτων.

*Ευνοούν την ενίσχυση του συμμετοχικού, συνεργατικού και συλλογικού χαρακτήρα της μάθησης παρέχοντας χώρο, χρόνο και σχέδιο δράσης για τον σκοπό αυτόν.

*Αξιοποιούν τις δικτυακές τεχνολογίες ως εργαλείο επικοινωνίας, σκέψης και αναβάθμισης του κοινωνικού περιβάλλοντος της μάθησης.

*Παρέχουν ευχέρεια στη χρήση εργαλείων δημιουργικής έκφρασης και διαπλοκής του γραπτού, προφορικού και «πολυμεσικού» λόγου.

*Παρέχουν επίσης εργαλεία, διαδικασίες και ευκαιρίες μάθησης στους μαθητές με διαφορετική κοινωνική, εθνική και φυλετική προέλευση και με διαφορετικές ικανότητες μάθησης συμβάλλοντας αντισταθμιστικά στην άμβλυνση των κοινωνικών ανισοτήτων.

*Προσεγγίζουν τη μάθηση σφαιρικά, διεπιστημονικά, διαθεματικά και συμβάλλουν στην άμβλυνση της τεχνητής κατάτμησης της γνώσης από τα παραδοσιακά αναλυτικά προγράμματα.

*Προωθούν το παιδαγωγικό παιχνίδι.

Η ένταξή τους στη διδασκαλία, όμως, προϋποθέτει τη συμπίρευσή τους με τις εξελίξεις των θεωριών της μάθησης, της διδακτικής μεθοδολογίας, της σύγχρονης παιδαγωγικής, των εκπαιδευτικών συστημάτων σχεδιασμού μάθησης και διδασκαλίας. Σε αντίθετη περίπτωση, η παιδαγωγικά άκριτη χρήση τους είναι δυνατόν να ενισχύσει περισσότερο, αντί να αμβλύνει, τα ανεπιθύμητα χαρακτηριστικά της παραδοσιακής εκπαίδευσης, καθώς και τις παρενέργειες που ελλοχεύουν από την ανεξέλεγκτη ενασχόληση των μαθητών με αυτές.

Η αναβάθμιση του μαθησιακού περιβάλλοντος στο σχολείο, με την αξιοποίηση των δυνατοτήτων των ΤΠΕ, δεν είναι εύκολη ούτε απλή. Απαιτούνται προϋποθέσεις οι οποίες αφορούν -εκτός από την αυτονόητη ύπαρξη τεχνολογικής υποδομής- και την ανάλογη επένδυση σε ανθρώπινο δυναμικό. Για την υπέρβαση ορισμένων χαρακτηριστικών της σημερινής σχολικής πραγματικότητας -η οποία ίσως όχι άδικα υφίσταται κριτική- κρίνεται αναγκαία η ανάλογη παιδαγωγική κατάρτιση και διαρκής επιμόρφωση του εκπαιδευτικού, ο επαναπροσδιορισμός του ρόλου του σχολείου, του ρόλου του εκπαιδευτικού μέσα στο σχολείο και προφανώς η αλλαγή στάσεων, συμπεριφορών και αντιλήψεων των εκπαιδευτικών φορέων. Πρόκειται για μια προτεραιότητα που δυστυχώς δεν έχει τύχει της δέουσας προσοχής από τη μέχρι τώρα εκπαιδευτική πολιτική στη χώρα μας, παρ' όλο που έχει φανεί ότι η επένδυση στην τεχνολογική υποδομή δεν αρκεί από μόνη της να προκαλέσει ουσιαστική αλλαγή για την αναβάθμιση της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Για την αποτελεσματική χρήση των νέων τεχνολογιών από τους μαθητές απαιτείται η καλλιέργεια δυνατοτήτων και η ανάπτυξη ικανοτήτων τέτοιων, ώστε να καταστούν ικανοί να αξιοποιήσουν θετικά τις δυνατότητες που τους παρέχει η διαρκώς εξελισσόμενη τεχνολογία και να κατανοήσουν τις όποιες τυχόν αρνητικές ή και επικίνδυνες συνέπειες μπορεί να απορρέουν από τη χρήση τους.

Πιο συγκεκριμένα, οι μαθητές πρέπει να καταστούν ικανοί να διαχειρίζονται και να παράγουν τον «πολυμεσικό λόγο», να μαθαίνουν αυτόνομα, να επικοινωνούν και να αλληλεπιδρούν κριτικά, να γίνονται περισσότερο ενεργοί λύτες προβλημάτων και ανοιχτοί στις καινοτομίες. Οι δεξιότητες αυτές όμως έχουν νόημα και αξία εφόσον συντελούν στην ολόπλευρη προσωπική και κοινωνική ανάπτυξη των μαθητών και

στη δημιουργία μιας περισσότερο δημοκρατικής, ανθρωπιστικής, οικουμενικής και οικολογικά προσανατολισμένης κοινωνίας.

Ο ραγδαίος ρυθμός εξέλιξης της τεχνολογίας είναι δεδομένος, ενώ οι δυνατότητές της παραμένουν ακόμη σε μεγάλο βαθμό αναξιοποίητες. Ζητούμενο παραμένει η δυνατότητα ελέγχου, χειρισμού και αξιοποίησής της από τη θεσμοθετημένη εκπαίδευση και τους φορείς της.

* Ο δρ ΓΙΩΡΓΟΣ Φ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΤΟΣ είναι σχολικός σύμβουλος Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Ν. Κεφαλληνίας και διδάσκει στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Αθηνών, στο Μαράσλειο Διδασκαλείο Δημοτικής Εκπαίδευσης, στο ΤΕΙ Ιονίων

**μεταγνώση= Σύμφωνα με τον Flavell (1976) ο όρος "μεταγνώση" αναφέρεται στη γνώση που έχουμε για τη γνωστική διαδικασία (αντίληψη, προσοχή, μνήμη, σκέψη, γλώσσα, μάθηση), στο αποτέλεσμα της και σε οτιδήποτε σχετικό με αυτά.

A. Να συντάξετε την περίληψη του παραπάνω κειμένου σε 100-120 λέξεις. **25 μον.**

B.1. Να αναπτύξετε σε μια παράγραφο με παραδείγματα την παρακάτω φράση του κειμένου: «Με την εφαρμογή κατάλληλων εκπαιδευτικών λογισμικών στη διδακτικομαθησιακή διαδικασία, στο πλαίσιο ενός κατάλληλου παιδαγωγικού σχεδιασμού, είναι δυνατόν να δημιουργηθούν αναβαθμισμένα, δυναμικά περιβάλλοντα μάθησης, τα οποία χαρακτηρίζονται από μαθητοκεντρική και κοινωνιοκεντρική προσέγγιση». **10 μον.**

B.2. Να βρείτε τα αντώνυμα των υπογραμμισμένων λέξεων του κειμένου. **10 μον.**

B.3. Ποιος τρόπος πειθούς κυριαρχεί στο κείμενο; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας. **05 μον.**

B.4. Να βρείτε τα δομικά στοιχεία και τον τρόπο ανάπτυξης της παρακάτω παραγράφου του κειμένου και να αιτιολογήσετε την απάντησή σας : «Η ένταξή τους στη διδασκαλία... ενασχόληση των μαθητών με αυτές». **05 μον.**

B.5. Να βρείτε με ποιο τρόπο εξασφαλίζεται η συνοχή μεταξύ των τριών τελευταίων παραγράφων του κειμένου. **05 μον.**

Γ. Σε ένα κείμενο που θα δημοσιευτεί στη σχολική εφημερίδα αναπτύσσετε τον προβληματισμό σας για τη θέση που έχει η τεχνολογία και κυρίως η πληροφορική στο ελληνικό σχολείο. Επίσης παραθέτετε θετικές και αρνητικές πτυχές που μπορεί να έχει η αυξανόμενη χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών στην σχολική καθημερινότητα. (500-600 λέξεις) **40 μον.**

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Οι Υπολογιστές στην εκπαίδευση: Μύθοι και πραγματικότητες

του **ΕΥΤΥΧΗ ΠΑΠΑΔΟΠΕΤΡΑΚΗ ***

Μια ιστορία με σημασία

Ο κύριος Χ, καθηγητής της Πληροφορικής σήμερα σε Ελληνικό Πανεπιστήμιο, με σπουδές στη Νέα Υόρκη, επισκέφθηκε πρόσφατα την πόλη των φοιτητικών του χρόνων και θέλησε να δει από κοντά πώς είχαν εξελιχθεί τα σχολεία στις ΗΠΑ. Επισκέφθηκε πρώτα τις φτωχογειτονιές της Ν. Υ. και έμεινε έκπληκτος: Τα σχολεία είχαν αλλάξει δομή, ήταν πιο καθαρά και παντού υπήρχαν Η/Υ με τα παιδιά του κατώτερου θεού, κατά κανόνα μαύρων και ισπανόφωνων, μπροστά στις οθόνες ν' αυτομορφώνονται (;) με μανία.

Επισκέφτηκε μετά τα σχολεία στις συνοικίες των πλουσίων και έμεινε δύο φορές έκπληκτος: Τα σχολεία είχαν παραμείνει κλασικά, οι αίθουσες με το μαυροπίνακα, με τους χάρτες και τις εικόνες στους τοίχους, τα τμήματα ολιγάριθμα, τα εργαστήρια, οι βιβλιοθήκες, τα γυμναστήρια πλουσιοπάροχα, κλπ.

Ο υπολογιστής είναι φιλικός, έξυπνος, ομιλητικός...

Αναμφίβολα ο Η/Υ είναι μια μηχανή. Τι είδους όμως μηχανή είναι;

Όταν ο άγριος ακόμα πρόγονός μας έφτασε με ένα ραβδί το φρούτο που δεν έφτανε με το χέρι του, πραγματοποίησε μια καταπληκτική εφεύρεση: επιμήκυνε το χέρι του. Τη γνώση αυτή τη δίδαξε με το παράδειγμα (ο προφορικά αρθρωμένος λόγος άργησε να εμφανιστεί) στις επόμενες γενιές. Όταν το ραβδί χρησιμοποιήθηκε ως μοχλός, πολλαπλασίασε αφάνταστα τη μυϊκή του δύναμη. Εκατομμύρια χρόνια μετά όταν ο Αρχιμήδης ανακάλυψε το φυσικό νόμο που διέπει το φαινόμενο αυτό, αναφώνησε (σε πείσμα αντιλήψεων του Αριστοτέλη για την κινούσα δύναμη) πως θα μπορούσε να κινήσει και τη γη. Είναι η πρώτη φορά που ο άνθρωπος συνειδητοποιεί με τόση σαφήνεια τις τεράστιες δυνατότητες που του δίνει η απλή και μόνο γνώση των νόμων της φύσης. Η συντριπτική πλειοψηφία των μηχανών, που από τότε σκάρωσε ο άνθρωπος, ακολουθούν τη γραμμή αυτή της επέκτασης την μυϊκών και αισθητηριακών (μικροσκόπια, τηλεσκόπια) δυνατοτήτων του ανθρώπινου σώματος, μέχρι ολικής αντικατάστασής του.

Η άλλη κατηγορία μηχανών, αυτές που χειρίζονται γενικά πληροφορίες, άργησαν να έλθουν στο προσκήνιο της ιστορίας. Εμφανίστηκαν την κλασική αρχαιότητα ως αυτόματοι μετρητές αποστάσεων (οδόμετρα), ή και επεξεργαστές πληροφοριών με σταθερό αλγόριθμο, ενσωματωμένο σε πολύπλοκα συστήματα γραναζιών, όπως ο ημερολογιακός υπολογιστής των Αντικυθήρων. Εδώ για πρώτη φορά εμφανίζεται τμήμα εισόδου δεδομένων, τμήμα επεξεργασίας και τμήμα εξόδου. Οι αριθμομηχανές, τύπου Pascal, ή και πιο εξελιγμένες, κινούνται στην ίδια λογική. Το γενικό χαρακτηριστικό στις μηχανές αυτές είναι ότι η κίνηση πραγματοποιείται στο μακρόκοσμο, είναι ορατή, και καταναλώνουν μηχανική ενέργεια. Οι μηχανές αυτές, σ' αντίθεση με τις προηγούμενες, αναλαμβάνουν να εκτελέσουν ανθρώπινες λειτουργίες, όχι πλέον μυϊκές ή αισθητηριακές αλλά νοητικές.

Το γενικό χαρακτηριστικό στις σημερινές υπολογιστικές μηχανές είναι ότι η κίνηση πραγματοποιείται στο μικρόκοσμο, αφού κινούνται μόνο ηλεκτρόνια, είναι κατά συνέπεια άορατη, καταναλώνουν ηλεκτρική ενέργεια, υλοποιούν απεριόριστο αριθμό από αλγόριθμους με ασύλληπτες ταχύτητες και το αποτέλεσμα στην έξοδό τους μπορεί να είναι κείμενο, εικόνα, ήχος ή και συνδυασμός όλων αυτών. Τα χαρακτηριστικά αυτά αποτελούν μια αντικειμενική βάση για την ανθρωπομορφική ορολογία που έχουν καθιερώσει οι κατασκευάστριες εταιρείες, ωστόσο η ορολογία αυτή καλύπτει, για τον πολύ κόσμο και κύρια τα παιδιά, τις μηχανές αυτές με ένα

πέπλο μυστηρίου στα όρια του δέους. Και το δέος εξαφανίζει κάθε ενδιάθετο ψήγμα κριτικής θεώρησης.

Ο υπολογιστής μου είναι φιλικός! Μα η φιλία αποτελεί μια βαθιά κοινωνική αμοιβαία σχέση στη βάση της ισοτιμίας με πολύ έντονη την ψυχολογική φόρτιση, χαρακτηριστικά που δεν προσιδιάζουν σε μια μηχανή.

Ο υπολογιστής μου είναι έξυπνος! Μα η έξυπνάδα είναι δώρο της κοινωνίας στον άνθρωπο, προσιδιάζει μόνο σ' ένα κοινωνικό άτομο. *«Η έξυπνάδα δεν είναι άλλο, στην πραγματικότητα, γράφει ο Ε. Ιλένκοφ, από τη διανοητική κουλτούρα της ανθρωπότητας, μετασχηματισμένη σε προσωπική «ιδιοκτησία», σε αρχή δραστηριότητας του προσώπου. Είναι ο εξατομικευμένος διανοητικός πλούτος της κοινωνίας.»*

Είναι άλλο πράγμα μια έξυπνα κατασκευασμένη μηχανή - και οι Η/Υ είναι αναμφισβήτητα τέτοιοι - και άλλο μια έξυπνη μηχανή. Η ζωή είναι πάντα ασύγκριτα πιο έξυπνη από τον πιο έξυπνο προγραμματιστή, πόσο μάλλον από τη μηχανή που προγραμματίζει. Ναι, αλλά ο Η/Υ νίκησε τον πρωταθλητή του κόσμου στο σκάκι! Πράγματι, μόνο που ο πρωταθλητής δεν έπαιξε με τη συγκεκριμένη μηχανή αλλά με όλους τους μέχρι τότε πρωταθλητές κόσμου, συμπεριλαμβανομένου και του εαυτού του, αφού με αυτά τα δεδομένα είχε προγραμματιστεί.

Ο κατάλογος είναι μακρύς για να εξαντληθεί στο πλαίσιο ενός μικρού άρθρου, αλλά πρέπει να πούμε ακόμη για την εξομοίωση (ή και προσομοίωση) της πραγματικότητας και την εικονική πραγματικότητα ότι και εδώ η ορολογία εύκολα παραπλανεί. Δεν πρόκειται για την πραγματικότητα αλλά για αυτό που νομίζει (ή θέλει να νομίζει, ή ενδεχομένως να θέλει να περάσει) ότι είναι η πραγματικότητα, αυτός που έφτιαξε το αντίστοιχο πρόγραμμα. Ή, στην καλύτερη περίπτωση, αυτό που πιστεύει η επιστήμη τη στιγμή που φτιάχνεται το πρόγραμμα ότι είναι η πραγματικότητα. Και δεν μιλάμε βέβαια για το επίπεδο της έρευνας ή της εκπαίδευσης επιστημόνων, όπου οι δυνατότητες και η αξιοποίηση των Η/Υ είναι εκπληκτικές, ή για περιοχές της πραγματικότητας, όπου η μόνη δυνατότητα προσπέλασης είναι η εξομοίωση (π.χ. μικρόκοσμος ή μέγαςκοσμος κλπ), αλλά για τη χρήση τέτοιων προγραμμάτων ή εικονικής πραγματικότητας για τη διδασκαλία, και μάλιστα εισαγωγική, βασικών επιστημονικών εννοιών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση ή και το Γυμνάσιο. Για το Λύκειο και για ορισμένες έννοιες, όπως η έννοια του ορίου στα Μαθηματικά, ίσως υπάρχουν κάποιες δυνατότητες. Αλλά το να «διδάξεις» την έννοια του παραλληλεπίπεδου (το παράδειγμα δεν είναι ούτε φανταστικό ούτε υποθετικό) με χρήση εικονικής πραγματικότητας, με ηλεκτρόδια στα χέρια και κάσκα στο κεφάλι, σε παιδιά του δημοτικού, γιατί έτσι θα μάθουν λέει πιο γρήγορα τις ιδιότητες του παραλληλεπίπεδου, αυτό δεν είναι μόνο λάθος από γνωσιοθεωρητική άποψη είναι επικίνδυνο και για τη σωματική υγεία των παιδιών.

Ο ιμπεριαλισμός της εικόνας

Μια εικόνα αξίζει όσο χίλιες λέξεις, λέει μια παλιά Κινέζικη παροιμία. Την εποχή που διατυπώθηκε ήταν πράγματι σοφή, εικόνες προσέφερε μόνο η φύση και το καλλιτεχνικό χέρι του ζωγράφου. Σχεδόν αποκλειστικός φορέας της πληροφορίας ήταν ο λόγος, προφορικός ή γραπτός. Με την αφήγηση ο ακροατής αναπλάθει την εικόνα, την προσωπική του εικόνα, τη διαμεσολαβημένη δηλαδή από τη προσωπικότητά του και την ψυχολογική κατάσταση και φόρτιση της στιγμής. Και υπάρχει εδώ σημαντικό στοιχείο δημιουργικότητας, μια λειτουργία σημαντική της σκέψης, της οποίας η εκπαίδευση άρχιζε με της γιαγιάς τα παραμύθια από τη νηπιακή ηλικία.

Η εφεύρεση της φωτογραφικής μηχανής, του κινηματογράφου και η εξέλιξη των δυνατοτήτων της τυπογραφίας έβαλαν για τα καλά την εικόνα όχι μόνο στην καθημερινή μας ζωή αλλά και στην εκπαίδευση. Τα τελευταία τριάντα χρόνια, με την τηλεόραση και τους προσωπικούς υπολογιστές, η εικόνα έχει αντικαταστήσει το λόγο ίσως κατά την αναλογία της Κινέζικης παροιμίας, ίσως και περισσότερο. Η παρουσία της εικόνας εκεί που ο λόγος πρέπει να έχει τον πρώτο λόγο, μπορεί να εξοικονομεί σχολικό χρόνο, όμως στερεί από το μαθητή τη γόνιμη διαδικασία της ανάπτυξης από το λόγο της δικιάς του εικόνας. Έτσι, ατομικά ο κάθε μαθητής δεν αναπτύσσει τη δημιουργική του φαντασία, και το σύνολο φτωχαίνει σε συλλογική φαντασία, επέρχεται δηλαδή ένα είδος ομογενοποίησης, αφού όλοι την ίδια εικόνα θα έχουν στο μυαλό τους.

Σε ότι αφορά δε τις θετικές επιστήμες, μια εικόνα μπορεί να αξίζει όσο χίλιες λέξεις, αλλά χίλιες λέξεις που δεν περιέχουν κανένα στοιχείο συλλογισμού! Όμως ο συλλογισμός, ο λογικός δηλαδή συμπερασμός, αποτελεί αναπόσπαστο οργανικό στοιχείο των επιστημονικών γνώσεων, είτε πρόκειται για προεπιστημονικές εμπειρικές στο Δημοτικό και το Γυμνάσιο είτε πρόκειται για γνώσεις οργανωμένες σε αξιωματικό σύστημα, ανεξάρτητα από το βαθμό της αυστηρότητας του συστήματος αυτού, στο Λύκειο. Το να δει το παιδί και να πάρει πληθώρα πληροφοριών και εικόνων, αυτό δε συνιστά σοφία, αν και ο σοφός πρέπει να ξέρει πολλά. Και ο ρόλος του σχολείου δεν είναι να διδάξουμε τα παιδιά μια ολόκληρη επιστήμη αλλά προέχει να τα βοηθήσουμε να μάθουν να σκέφτονται, να μάθουν να μαθαίνουν. Στο βαθμό που αυτό δεν επιτυγχάνεται, η πληθώρα των μη οργανικών εν τέλει γνώσεων είναι άχρηστη.

Η χρυσή τελικά αναλογία εικόνας-λόγου δεν είναι δεδομένη και ο μόνος που μπορεί να έχει την πιο ολοκληρωμένη εκτίμηση γι' αυτήν είναι ο ζωντανός δάσκαλος, στα χέρια του οποίου ο Η/Υ μπορεί να είναι ένα πολύ σημαντικό εργαλείο.

Μπορεί ο υπολογιστής να αντικαταστήσει το Δάσκαλο;

Ας συζητήσουμε το θέμα για τις τρυφερές ηλικίες του Δημοτικού και του Γυμνασίου. Εδώ έχουμε να κάνουμε με παιδιά. Τί είναι όμως το παιδί;

Όπως πολύ εύστοχα παρατηρεί ο Vygotsky, το παιδί δεν μπορεί να κατανοηθεί ως μικρογραφία του ενήλικου ούτε η διάνοιά του αποτελεί σμίκρυνση της διάνοιας του ενήλικου. Το δρόμο της εξέλιξης του μπορούμε να τον κατανοήσουμε μόνο αν τον σκεφτούμε στους κοινωνικούς του όρους. Και ο δρόμος της εξέλιξης αυτής δεν είναι αυτός της σταδιακής κοινωνικοποίησης που μεταβιβάζεται στο παιδί απ' έξω, αλλά η σταδιακή εξατομίκευση, που γεννιέται στη βάση της κοινωνικής του υπόστασης. Το παιδί θα πάρει, θα οικειοποιηθεί, από το σύνολο της διανοητικής κουλτούρας της κοινωνίας των μεγάλων, ό,τι εξατομικεύσει ως οργανικό μεν μέλος της, αλλά διατηρώντας ακέραια όλα τα στοιχεία της αυτοτέλειάς του. Η εξατομίκευση δε αυτή πραγματοποιείται μέσα στα πλαίσια της ζωντανής βιωματικής αλληλεπίδρασης του παιδιού με το φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον στην ολότητά τους. Στο πλαίσιο της σχολικής πραγματικότητας δεσπόζουσα είναι η αλληλεπίδραση δασκάλου-μαθητή, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν υπάρχουν άλλες. Και ο δάσκαλος σ' αυτό το δίπολο δεν αντικαθίσταται. Η αλληλεπίδραση μηχανής-μαθητή, που πολλοί ισχυρίζονται ότι με κατάλληλα δομημένα προγράμματα επιτυγχάνουν, είναι άλλος ένας μύθος: Ο μαθητής δεν αλληλεπιδρά φυσικά με τη μηχανή αλλά μέσω της μηχανής με τη σκέψη του προγραμματιστή, σκέψη όμως αποστεωμένη και κλεισμένη σε κουτάκια, όσες εναλλακτικές δυνατότητες κι αν έχει προβλέψει. Αλήθεια, αν το παιδί έχει φάει στυφά δαμάσκηνα, είναι άκεφο και συμπεριφέρεται αλλόκοτα, πώς θα το «καταλάβει» ο υπολογιστής, για να αναπροσαρμόσει τη «συμπεριφορά» του; Τέτοιες «αλληλεπιδράσεις» μόνο στην τυποποίηση της σκέψης και του παιδιού, στον

ακρωτηριασμό δηλαδή της ευφύιας του, μπορούν να οδηγήσουν. Μόνο εκεί μπορεί να οδηγήσει η έστω και μερική αντικατάσταση του δασκάλου.

Τελικά όλα μύθος;

Φυσικά και όχι. Οι υπολογιστές και οι δυνατότητες που ανοίγουν (πολυμέσα, διαδίκτυο-επικοινωνία, πρόσβαση και χειρισμός τεράστιου όγκου πληροφοριών, κ.τ.λ.) στο δάσκαλο είναι κάτι το απόλυτα πραγματικό. Σε ό,τι αφορά δε το μαθητή υπάρχει κατά τη γνώμη μας μια προϋπόθεση, ένα κρίσιμο σημείο, μετά το οποίο ο υπολογιστής μπορεί να αποτελέσει ένα σημαντικό εργαλείο για τη εξατομίκευση της διανοητικής κουλτούρας της εποχής του. Και η προϋπόθεση αυτή δεν είναι άλλη από την κατάκτηση ενός ολοκληρωμένου και αυτόνομου τρόπου σκέψης και ότι το παιδί έχει μάθει να μαθαίνει.

ΛΑΪΚΙΣΜΟΣ- Το φάσμα του λαϊκισμού

Του Λουκα Τσουκαλη*

Την περασμένη βδομάδα έγιναν μεγάλες διαδηλώσεις κατά των μέτρων λιτότητας σε πολλές ευρωπαϊκές πόλεις. Οργανώθηκε και μια μεγάλη διαδήλωση στις Βρυξέλλες από τα ευρωπαϊκά συνδικάτα. Σίγουρα, θα ακολουθήσουν και άλλες όσο τα μέτρα περιστολής των δημοσιονομικών ελλειμμάτων, από τη Βρετανία και την Ιρλανδία μέχρι την Ισπανία και την Πορτογαλία μέσω Γαλλίας (στην Ελλάδα τα νιώθουμε ήδη έντονα στο πετσί μας), μεταφράζονται σε περικοπές μισθών, συντάξεων και θέσεων εργασίας.

Θα είναι μια δύσκολη περίοδος, ιδιαίτερα για το μαλακό υπογάστριο της Νότιας Ευρώπης. Οι πολιτικές και κοινωνικές συνέπειες της χρηματοπιστωτικής κρίσης έρχονται πάντοτε με κάποια καθυστέρηση. Η φύσκα έσκασε: τόσο η κρατική όσο και η ιδιωτική κατανάλωση θα πρέπει να προσαρμοστούν στις παραγωγικές δυνατότητες της οικονομίας. Ο διεθνής ανταγωνισμός ενισχύεται. Ταυτόχρονα, η γήρανση του πληθυσμού στην Ευρώπη επιβάλλει μια οδυνηρή προσαρμογή των εθνικών συστημάτων υγείας και κοινωνικών ασφαλίσεων.

Η περίφημη μαγεία της αγοράς, που προπαγάνδισαν με τόση επιτυχία Ρέιγκαν και Θάτσερ συνεπικουρούμενοι από τη μεγάλη πλειοψηφία του οικονομικού ιερατείου, δεν ασκεί πλέον την παλιά της έλξη. Αλλά όσοι ανακάλυψαν εκ των υστέρων τούς περιορισμούς και τις εγγενείς αδυναμίες του μηχανισμού της αγοράς, κυρίως όσον αφορά τη λειτουργία των χρηματοπιστωτικών αγορών, δεν στράφηκαν υποχρεωτικά σε κρατικιστικά μοντέλα που είχαν ήδη απαξιωθεί προ πολλού. Οσοι περίμεναν ότι η οικονομική κρίση θα έφερνε ένα πανίσχυρο κράτος στο προσκήνιο, μάλλον βιάστηκαν - μερικοί απλώς μπέρδεψαν τις επιθυμίες τους με την πραγματικότητα. Το κράτος χρειάστηκε να παρέμβει σε πολλές χώρες με τρόπο σαρωτικό για να σώσει τις τράπεζες από τον κακό εαυτό τους. Βγαίνει όμως το ίδιο αδύναμο στη συνέχεια, καταχρεωμένο και χωρίς μεγάλη αξιοπιστία στην ίδια την κοινωνία. Αυτό λένε τα περισσότερα εκλογικά αποτελέσματα μετά την κρίση σε διάφορες χώρες, καθώς και οι δημοσκοπήσεις.

Μετά το 1989 και την κατάρρευση της κομμουνιστικής ουτοπίας (ή δυστοπίας), έρχεται είκοσι χρόνια αργότερα και η αποδόμηση ενός άλλου μύθου, της τέλει αγοράς που βασίστηκε στην ορθολογική συμπεριφορά και τη σωστή πληροφόρηση. Το παλιό πεθαίνει, ενώ το καινούργιο δεν έχει προλάβει ακόμη να γεννηθεί, όπως έχει πει και ο μεγάλος Ιταλός στοχαστής της Αριστεράς, ο Αντόνιο Γκράμσι. Σε αυτήν την ενδιάμεση φάση, που ζούμε σήμερα, σε μια ιδεολογική ασάφεια και με τις κοινωνικές συγκρούσεις να εντείνονται με κύριο ζητούμενο το μοίρασμα μιας πίτας που συρρικνώνεται, δεν υπάρχουν ακόμη ούτε ξεκάθαρες ούτε και ευρύτερα αποδεκτές απαντήσεις.

Ο μεγάλος κίνδυνος σε μια τέτοια εποχή είναι η διόγκωση του λαϊκισμού στον οποίο τείνουν να προσφύγουν δημαγωγοί και πολιτικάντηδες με στόχο να χαϊδέψουν αυτιά, να αναζητήσουν αποδιοπομπαίους τράγους (άλλο πράγμα ο δίκαιος επιμερισμός ευθυνών που χρειάζεται όσο ποτέ άλλοτε), καθώς και εύκολες, όσο και ανώδυνες, λύσεις σε σύνθετα προβλήματα. Το βλέπουμε ήδη σε αρκετές ευρωπαϊκές χώρες - και πιθανόν δεν έχουμε δει ακόμη τίποτε.

Στη δική μας χώρα έχουμε μεγάλη και συσσωρευμένη γνώση ως προς την τέχνη του λαϊκισμού. Την ασκεί από παλιά μετ' ευτελείας ένα μεγάλο μέρος του πολιτικού μας κόσμου. Αυτός ο λαϊκισμός διάβρωσε τα θεμέλια του μεταπολιτευτικού συστήματος. Καιρός να το παραδεχτούμε ότι η πιο ουσιαστική δημοκρατία που έζησε αυτή η χώρα, από το 1974 και πέρα, στηρίχτηκε σε σημαντικό βαθμό σε έναν πλειστηριασμό παροχών και σε δανεικά. Οδυνηρή η διαπίστωση, αλλά δεν έχει πλέον νόημα να κρυβόμαστε πίσω από το δάκτυλό μας. Μας μάθανε, άλλωστε, και οι απέξω. Και τώρα που έφτασε ο λογαριασμός, με ένα κράτος διαλυμένο και μια κοινωνία σε κατάσταση σοκ, πολλοί συνεχίζουν να λαϊκίζουν χωρίς ίχνος ντροπής ή και ευθύνης. Ανοίξτε τις τηλεοράσεις σας και τα ραδιόφωνα και θα τους χαρείτε σε όλο το ξεδιάντροπο μεγαλείο τους. Προσφέρουν εύκολες λύσεις για τα πάντα, καταδικάζουν τους πολιτικούς αντιπάλους ως ανίκανους ή μειοδότες, και δίνουν συγχωροχάρτι στην πελατεία - εξ ορισμού, δεν φταίει ποτέ ο λαός, μας λένε. Αν υπερισχύσουν αυτοί και οι απόψεις τους, τα σημερινά δεινά δεν θα είναι τίποτα σε σύγκριση με αυτά που έρχονται.

* Ο κ. Λ. Τσούκαλης είναι καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και πρόεδρος του ΕΛΙΑΜΕΠ.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- A.** Να γράψετε την περίληψη του κειμένου σε 110-120 λέξεις. **25μον.**
- B.1.** Σε ποιο γραμματειακό είδος ανήκει το παραπάνω κείμενο; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.
- B.2.** Ποια συλλογιστική πορεία ακολουθείται στο κείμενο; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.
- B.3.** Ποιος τρόπος πειθούς επικρατεί στην τελευταία παράγραφο; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.
- B.4.** Να βρείτε τα αντώνυμα των υπογραμμισμένων λέξεων του κειμένου.
- B.5.** Να βρείτε 5 διαρθρωτικές λέξεις και να πείτε με ποιο τρόπο συμβάλουν στη συνοχή του κειμένου.

ΕΙΡΗΝΗ-ΠΟΛΕΜΟΣ-

ΕΙΡΗΝΗ

Ολυμπία Τσούμπρη, Βη1, 1^ο ΕΠΑΛ

Όσες φορές ο άνθρωπος στην ιστορία σκέφτηκε λογικά και υπεύθυνα, έφτασε στην πρόοδο. Όσες φορές όμως γινόταν το αντίθετο, δηλαδή δεν σκεφτόταν λογικά και υπεύθυνα παρά απερίσκεπτα και ανεύθυνα, κατέφυγε στην αγριότητα και στην βία. Η λέξη ειρήνη αναπαύει τις καρδιές όλων των ανθρώπων και εκείνων ακόμη που διέπρεψαν στα πολεμικά μέτωπα και απέσπασαν την παγκόσμια δόξα. Η ειρήνη σημαίνει όχι μόνο την ανυπαρξία των ένοπλων συγκρούσεων αλλά και την ενεργό φιλία που προϋποθέτει την συνεργασία των κρατών και κοινή προσπάθεια για δίκαιη διευθέτηση των διαφορών. Όσοι δεν γεύτηκαν τον πόλεμο είναι σε θέση να φρίττουν καθώς διαβάζουν την ιστορία ή ακούν τα όσα συμβαίνουν σε πολέμους που σπαράζουν ακόμη και αυτή εδώ την στιγμή αρκετά έθνη. Η ειρήνη είναι η αρμονική και φιλική σχέση μεταξύ των ατόμων και λαών. Αποτελεί πανανθρώπινο αίτημα, προσφέρει πλήθος αγαθών και συμβάλλει αποφασιστικά στην πρόοδο των ατόμων και κοινωνιών. Συντελεί στην αλληλογνωριμία και την αλληλοκατανόηση των λαών.

Με την ειρήνη δεν υπάρχουν δεσμά που να εμποδίζουν τον άνθρωπο να αξιοποιήσει τις έμφυτες κλίσεις του. Στον επαγγελματικό τομέα βοηθάει τον άνθρωπο να πετύχει, αποφεύγοντας τον φόβο του πολέμου. Ζώντας ειρηνικά ο άνθρωπος μπορεί να καταξιωθεί μέσα στο κοινωνικό σύνολο. Το άτομο είναι ελεύθερο να δημιουργήσει, να ανοίξει δρόμους για μια καλύτερη ζωή. Ακόμη μπορεί να ολοκληρωθεί πνευματικά με ψυχαγωγικά ταξίδια, βιβλία και το κυριότερο σπουδάζοντας. Σε μια ειρηνική κοινωνία καρποφορούν όλα τα πνευματικά και υλικά αγαθά. Η συνεργασία προάγεται τόσο στην επιστημονική έρευνα όσο και στην κοινή βιοτική προσπάθεια, με συνέπεια την καλλιέργεια των επιστημών, την ηθική συγκρότηση την προσωπικότητας του ατόμου, την προαγωγή του ειλικρινούς διαλόγου, την αμοιβαία βελτίωση των συνθηκών ζωής όλων των κοινωνικών τάξεων, την πιο δίκαιη κατανομή του εθνικού πλούτου. Οι ειρηνικές κοινωνίες γνωρίζουν οπωσδήποτε πνευματική και υλική ευημερία που συντελεί στην πρόοδό τους. Όλα αυτά προϋποθέτουν βέβαια και την ειρηνική διαβίωση των ατόμων που ζουν μέσα στην κοινωνία γιατί εάν δεν υπάρχει αλληλοσεβασμός, αγάπη και κατανόηση μεταξύ τους τότε η ειρηνική διαβίωση θα είναι στα πρόθυρα της έκρηξης. Στην ζωή των λαών, η ειρήνη αντιπροσωπεύει τη φυσική κατάσταση της διαβίωσης μεταξύ τους.

Η ειρήνη δημιουργεί προϋποθέσεις ευνοϊκές για την επικοινωνία των λαών. Αναγνωρίζεται η αξία του ανθρώπου, άρα εξασφαλίζεται ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Διασφαλίζεται η ομαλότητα στη λειτουργία των πολιτειακών και κοινωνικών θεσμών. Το άτομο ξεπερνά τον ατομοκεντρισμό του, συνδιαλέγεται και συνεργάζεται με τα άλλα άτομα για το κοινό καλό. Το άτομο είναι ελεύθερο να σκεφτεί, να δημιουργήσει, να εκφραστεί, να

πιστεύει σε προσωπικά ιδεώδη. Ανθούν τα γράμματα και οι τέχνες και γενικά προάγεται ο πολιτισμός.

Το όραμα της ειρήνης απειλείται από πολλούς παράγοντες που σχετίζονται με την φυσιογνωμία της εποχής μας. Στις μέρες μας η ειρήνη του κόσμου διέρχεται μεγάλη κρίση, κι αυτό προέρχεται ουσιαστικά από την πλαστή ειρήνη που υπάρχει στην εθνική ζωή των κυριότερων κρατών που επηρεάζουν την ανθρώπινη ισορροπία. Πολλές ηγεσίες δεν εκτιμούν σωστά, ορθά τις καταστροφικές συνέπειες που μπορεί να έχει ένας επεκτατικός πόλεμος. Μεταξύ των ηγεσιών αυτών δεν υπάρχει εποικοδομητικός διάλογος. Προσπαθούν να λύσουν τις διαφορές τους, όχι ειρηνικά αλλά με την μεσολάβηση των όπλων.

Οι άνθρωποι οδηγούνται στην παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, περιέρχονται σε ηθικό ξεπεσμό και οδηγούνται στα ομαδικά εγκλήματα. Σε αυτό βέβαια συμβάλει και η έλλειψη πνευματικής καλλιέργειας, ο αναλφαβητισμός που κυριαρχεί στις περισσότερες περιοχές.

Όσο η διεθνής ειρήνη είναι εύθραυστη, τόσο η δυσπιστία μεγαλώνει και τόσο πιο πολλά εμπόδια εμφανίζονται στη συνεργασία των εθνών σε νευραλγικούς τομείς, όπως οι εμπορικές ανταλλαγές, η κυκλοφορία και η ελεύθερη ανταλλαγή ιδεών. Σε πολλές χώρες παραβιάζονται τα ανθρώπινα δικαιώματα καθώς δεν υπάρχει σεβασμός στην γνώμη του άλλου με αποτέλεσμα να κυριαρχεί το μίσος, που οδηγεί βέβαια στον πόλεμο. Ξέρουμε πως ο φανατισμός κόστισε και σε πρόσωπα και σε έθνη και παλαιότερα και κατά τα πρόσφατα χρόνια. Ωστόσο για την προάσπιση του αγαθού της ειρήνης υπάρχουν πολλοί τρόποι.

Η επικράτηση των ανθρωπιστικών αξιών, όπως η δικαιοσύνη, η ισότητα καθώς και η συναδέλφωση των λαών μπορούν να οδηγήσουν στην πρόοδο των κοινωνιών, στην υλική ευημερία και στην προαγωγή του πολιτισμού. Θα μπορούσε να υπάρξει διάλογος ανάμεσα στα κράτη για την επίλυση των διαφορών τους και όχι να καταφεύγουν στην επίλυση των προβλημάτων τους με τα όπλα. Η ανάπτυξη διεθνών σχέσεων ανάμεσα στα έθνη, σε οικονομικό, κοινωνικό και πολιτιστικό επίπεδο εδραιώνει την ειρήνη. Επίσης αναπτύσσονται δεσμοί φιλίας ανάμεσα στα έθνη, σπάζοντας το μίσος. Τα ΜΜΕ πρέπει να δραστηριοποιηθούν ώστε να ευαισθητοποιήσουν την παγκόσμια κοινή γνώμη. Και τέλος εάν η ειρήνη είναι δυσκολοκατόρθωτη, αυτό συμβαίνει γιατί ο αγώνας του ανθρώπου για την ολοκλήρωσή του είναι δύσκολος. Η ιστορία Δε μας προσφέρει δυστυχώς περιθώρια αυταπατών. Οι πόλεμοι θα συνεχίζονται πίσω όμως από τον ορυμαγδό και τον πόνο, θα μεγαλώνουν στη συνείδηση των ανθρώπων τα αγαθά της ειρήνης.

Γ. Με αφορμή το παραπάνω κείμενο, να γράψετε ένα άρθρο αναφορικά με τις «πολεμικές μεθόδους και τεχνικές που χρησιμοποιούνται στην εποχή μας» και για την άποψή σας για το πώς θα μπορούσε να εξασφαλιστεί η ειρήνη. (400-500 λέξεις)

40 μον.

Ποτέ πια πόλεμος!

"Τις τελευταίες νύχτες δεν βλέπω όνειρα, φοβάμαι πια να ονειρεύομαι" είπε το οχτάχρονο παιδί από το Κόσσοβο.

Το παιδί ξαναζούσε στα όνειρά του τον εφιάλτη του παράλογου πολέμου. Εμείς, πώς τολμάμε να ονειρευόμαστε; "Πόλεμος εναντίον του πολέμου". Απειρες φορές έχει γραφτεί και ακουστεί αυτό το σύνθημα-σλόγκαν. Και όμως, ο πόλεμος ζει και βασιλεύει και τα πάντα σακατεύει: ανθρώπινες ζωές, δημιουργήματα της επιστήμης και της τεχνολογίας, πολιτιστική κληρονομιά, το περιβάλλον. Εις τους αιώνες των αιώνων πόλεμος. Διαψεύστηκαν τραγικά οι ελπίδες που είχαμε ότι πόλεμος δεν θα ξαναγίνει ποτέ πια.

"Πόλεμος πάντων πατήρ" είπε ο Ηράκλειτος. Ένας πατέρας που καταβροχθίζει τα παιδιά του. Το συνηθίσαμε πια, εδώ είναι ο μέγας κίνδυνος. Ενώ πόλεμοι και εμφύλιοι σπαραγμοί μαίνονται γύρω μας, τους θεωρούμε κάτι φυσικό και αναπότρεπτο.

Πρώτη προτεραιότητα στη λίστα των θυμάτων των πολέμων έχουν τα παιδιά. Τα βλέπουμε στην τηλεόραση, χάρη σ'αυτήν έχουν μπει στα σπίτια μας - στην ψυχή μας όμως έχουν άραγε μπει;

Παιδιά που τους δίνουν όπλα μεγαλύτερα από το μπόι τους και τα στέλνουν να κλαδέψουν τη ζωή άλλου ανθρώπου και να πεθάνουν και τα ίδια. Παιδιά που τα ποτίζουν μίσος για τον πλησίον. Αλλά το παιδί σκέφτεται την ειρήνη, την ονειρεύεται, τη ζωγραφίζει, την τραγουδά.

Τα παιδιά-θύματα να μην τα μετράμε με νούμερα, φτάνει και μόνο ένα παιδί να χαθεί έτσι, τότε ο κόσμος μας ο δήθεν πολιτισμένος, ο δήθεν χριστιανικός, έχει χρεοκοπήσει. Αυτό που πεθαίνει είναι η ψυχή του παιδιού.

Αντώνης Σαμαράκης

Κείμενο Α' ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ- Η Μαίρη Σέλεϊ στη Φουκουσίμα

Του Νικου Γ. Ξυδακη

Τη διαρροή του αντιδραστήρα του Τσερνομπίλ την είχα πια ξεχάσει το 1999, όταν ταξίδεψα στο Ισραήλ. Είχα ξεχάσει τον πανικό, τον φόβο για τα λαχανικά και το γάλα, τη θεαματική αύξηση των διαταραχών του θυρεοειδούς. Το Τσερνομπίλ ήταν παρελθόν. Το ξαναθυμήθηκα στην Καπερναούμ. Καθώς ο μοναχός Ειρήναρχος μάς έδειχνε τον ελληνορθόδοξο ναό των Αγίων Αποστόλων και την αγιογράφησή του, καμωμένη από Φλωρινιώτες μαστόρους, το βλέμμα έπεσε σε φωτογραφίες παιδιών, βέρες και φτωχικά ρολόγια, που κρέμονταν στο τέμπλο. Τι είναι; Τάματα για παιδιά από την Ουκρανία, για παιδιά χτυπημένα από τη λευχαιμία του Τσερνομπίλ. Τάματα και δάκρυα από σκοτεινές ομάδες γυναικών μαντιλοφορεμένων, με οδηγό έναν στάρετς. Χιλιάδες πρόσωπα, χιλιάδες τάματα, θυμητάρια ψυχών, που κλάφτηκαν βουβά. Έτσι ξαναθυμήθηκα το Τσερνομπίλ του υπαρκτού σοσιαλισμού.

Πώς θα θυμηθούμε την πυρηνική καταστροφή της Φουκουσίμα, που συγκλονίζει όχι μόνο τη λαβωμένη Ιαπωνία, αλλά ολόκληρη την υφήλιο; Υποθέτω σε κάποιο μελλοντικό tablet αφής, made in Japan, θα βλέπουμε πρόσωπα και βίντεο νεκρών σε ένα μακάβριο slide show. Και αναπόφευκτα θα συσχετίζουμε τη Φουκουσίμα με τη Χιροσίμα, όταν το Enola Gay έστειλε την κόλαση από τον ουρανό.

Η Χιροσίμα προϋποθέτει τη Φουκουσίμα, παρότι φαίνονται διαφορετικά συμβάντα. Και στα δύο κοινό στοιχείο είναι η ανθρώπινη Υβρις.

Στη Χιροσίμα, η Ύβρις του νικητή, του αλαζόνα, που αφανίζει αμάχους και ήδη ηττημένους, για να δείξει ακόμη πιο τρομερή την πλανητική του κατίσχυση. Η Ύβρις του ανθρώπου που βρήκε επιτέλους το όπλο ολοκληρωτικής καταστροφής και το εφαρμόζει για πειραματική επαλήθευση. Στη Φουκουσίμα, η Ύβρις του άφρονος, ο οποίος υπέστη το πυρηνικό ολοκαύτωμα και κατόπιν, επιλήσμων του ολέθρου, δοκιμάζει την πυρηνική ενέργεια πιστεύοντας ακράδαντα ότι τη δαμάζει, ότι η επιστημονική γνώση μπορεί να αντιμετωπίσει τις φυσικές δυνάμεις.

Το πυρηνικό ατύχημα στη Φουκουσίμα δείχνει ότι ακόμη και η πιο τεχνολογικά προοδευμένη χώρα, ο πιο πειθαρχημένος και εκπαιδευμένος λαός, δεν μπορούν να προβλέψουν τα πάντα, δεν μπορούν να προβλέψουν τη σφοδρότητα των φυσικών φαινομένων, και κυρίως δεν μπορούν να προβλέψουν το ανθρώπινο σφάλμα. Στη Φουκουσίμα συνέβησαν όλα μαζί, παραβιάζοντας κάθε μέτρο πρόληψης: ο σεισμός ήταν πρωτοφανούς εντάσεως, το τσουνάμι απρόβλεπτο, τα συστήματα ασφαλείας ανεπαρκή ή λανθασμένα. Μα γιατί οι Ιάπωνες χτίζουν πυρηνικά εργοστάσια στην πιο σεισμογενή περιοχή του πλανήτη; Διότι δεν διαθέτουν επάρκεια ενεργειακών πόρων, δεν έχουν άνθρακα, πετρέλαιο, αέριο. Και διότι οι ενεργειακές ανάγκες της ασύλληπτα παραγωγικής Ιαπωνίας είναι τεράστιες. Πώς αλλιώς θα κατακλύσουν τον κόσμο με τα θαυμαστά Toyota, Sony, Seiko, Panasonic, Toshiba, Nintendo; Και διότι το οικονομικό-κοινωνικό μοντέλο που επικρατεί καθολικά στον 21ο αιώνα απαιτεί διαρκή ανάπτυξη, διαρκώς μεγαλύτερη ανάλωση πρώτων υλών και ενέργειας, διαρκώς μεγαλύτερη παραγωγή, διαρκώς μεγαλύτερη κατανάλωση.

Ο τρόπος που αντιλαμβανόμαστε τον κόσμο και τη ζωή μας είναι η διαρκής συσσώρευση και μεγέθυνση, η καθυπόταξη της φύσης, η εκμετάλλευση των πηγών

έως εξαντλήσεως, η απόρριψη των αντικειμένων μιας χρήσεως, η παραγωγή σκουπιδιών, και ξανά παραγωγή. Αυτός ο δαιμονικός κύκλος παραγωγής–κατανάλωσης–απόρριψης απαιτεί ολοένα περισσότερη ενέργεια. Ωστε το πρόβλημα δεν είναι αν η πυρηνική ενέργεια είναι επικίνδυνη ή καθαρή, αλλά αν ο ανθρώπινος πολιτισμός μπορεί αενάως να κινείται με αυτή την προσήλωση στην αιώνια συσσώρευση, την αμετακίνητη πίστη στην αιώνια πρόοδο, χωρίς καν ενδοιασμούς για τη μη γραμμική και προβλέψιμη συμπεριφορά των ανθρώπινων κοινωνιών, για τη χαοτική δυναμική των φυσικών φαινομένων.

Η νεωτερικότητα σφραγίζεται από την πίστη στις αστείρευτες δυνάμεις της επιστήμης και την αγαθή φύση του ανθρώπου, που τότε αναδύεται πιο ολοκληρωμένα και ως άτομο και ως πολίτης. Μαζί όμως με την αισιοδοξία του καθολικού σχεδίου του Διαφωτισμού, μαζί με τις ανακαλύψεις των φυσικών επιστημών, μαζί με τον θρησκευόμενο Δαρβίνο και τον ντετερμινιστή Μαρξ, ήδη από τις πρώτες δεκαετίες του 19ου αιώνα, η λογοτεχνία ζωγραφίζει τα όρια και τους κινδύνους: ο Φρανκενστάιν της Μαίρης Σέλεϊ σκιάζει τον ορίζοντα αισιοδοξίας, συνοψίζει τη ρομαντική σύλληψη του κόσμου, την αντιβιομηχανική και αντισυσσωρευτική, προϋποθέτοντας τις μεγάλες ρωγμές του Φρόιντ και του Νίτσε. Σε αυτές τις ρωγμές στεκόμαστε πάλι σήμερα: στις ρωγμές του σεισμού, της Ύβρεως, της μη προβλεψιμότητας, των αδιεξόδων ενός αυτάρεσκου επιστημονισμού, της διαρκούς συσσώρευσης.

Κείμενο Β' - Κατά τις τελευταίες δεκαετίες έγινε αντιληπτό ότι η ανθρώπινη κοινωνία, στην προσπάθειά της για διαρκή οικονομική ανάπτυξη, προκαλεί τεράστιες αλλαγές στον πλανήτη Γη: σπαταλά με όλο και αυξανόμενους ρυθμούς τους φυσικούς πόρους, ρυπαίνει όλο και εντονότερα τον αέρα, το έδαφος και τα νερά, προκαλεί την εξάλειψη όλο και περισσότερων ειδών πανίδας και χλωρίδας. Παράλληλα, φάνηκε πως η οικονομική ανάπτυξη, όπως τη γνωρίσαμε κατά τις τελευταίες δεκαετίες, παράγει όχι μόνο πλούτο αλλά και βαθιά φτώχεια (όχι μόνο στον Τρίτο Κόσμο αλλά και στις ΗΠΑ και στην Ευρώπη ο αριθμός των φτωχών αυξάνεται συνέχεια). Ο προβληματισμός αυτός καταλήγει στο συμπέρασμα ότι αυτού του είδους η οικονομική ανάπτυξη δεν μπορεί να συνεχιστεί επ' άπειρον. Είμαστε πολύ κοντά στα «όρια της ανάπτυξης». Η αμφισβήτηση της ανάπτυξης οδήγησε στην πρόκριση ενός εναλλακτικού μοντέλου, αυτού της αειφόρου ανάπτυξης. Αειφόρος ονομάστηκε η ανάπτυξη που ικανοποιεί τις ανάγκες των τωρινών γενεών, χωρίς να εμποδίζει τις μελλοντικές γενεές να ικανοποιήσουν τις δικές τους ανάγκες.

Συναφής με την πιο πάνω άποψη θεωρείται η ολιστική άποψη για τον κόσμο, ως παράμετρος που οφείλει να διαποτίζει την περιβαλλοντική εκπαίδευση, η οποία έχει αντικείμενο μελέτης το περιβάλλον και στόχο τη βελτίωση της ποιότητάς του. Το περιβάλλον είναι ανάγκη να θεωρείται στην ολότητά του, εξεταζόμενο από οικολογική, κοινωνική, πολιτική, οικονομική, πολιτιστική άποψη. Όλες αυτές οι απόψεις έχουν σχέση μεταξύ τους, διαπλέκονται. Η άποψη αυτή αναπτύχθηκε ως αντίβαρο στην κυρίαρχη, κατακερματισμένη θέαση του κόσμου, σύμφωνα με την οποία ο κόσμος γίνεται αντιληπτός σαν ένας σωρός από αντικείμενα και γεγονότα, που δεν έχουν ιδιαίτερες σχέσεις μεταξύ τους.

Με στόχο την ευαισθητοποίηση των μαθητών για το περιβάλλον, η μάθηση στο σχολείο πρέπει να στηρίζεται στα ενδιαφέροντά τους και να οργανώνεται έτσι που τα παιδιά να μαθαίνουν μόνα τους με διαδικασία μαθητοκεντρική. Πρέπει ακόμα να

αναπτύσσει την κριτική σκέψη, την αυτοπεποίθηση και τον αυτοσεβασμό, να βρίσκει χώρο για καλλιέργεια της φαντασίας και της δημιουργικότητας, να κατοχυρώνει το δικαίωμα στις διαφορετικές απόψεις. Όλα αυτά τα χαρακτηριστικά δεν μπορούν να ευδοκιμήσουν παρά σε ένα περιβάλλον ελευθερίας και αυθορμητισμού, στο οποίο το σχολείο να είναι ανοικτό στη ζωή και ειδικότερα στην τοπική κοινότητα. Η «έξοδος» από το σχολείο είναι μια ανεκτίμητη και αναντικατάστατη εμπειρία: βοηθάει τα παιδιά να έρθουν σε επαφή με τον πραγματικό κόσμο της ζωής και να μαθαίνουν όχι αναπαράγοντας γνώσεις από βιβλία, αλλά επεξεργαζόμενα εμπειρίες τις οποίες μετατρέπουν σε βιωματική γνώση. Επιπλέον, κοινωνικά ζητήματα - όπως το θέμα της ειρήνης - είναι συνυφασμένα με την περιβαλλοντική εκπαίδευση, για τους παρακάτω λόγους: πρώτον, όλο και συχνότερα εμφανίζονται περιπτώσεις, κατά τις οποίες η οικονομική ανάπτυξη υπονομεύει βασικά ανθρώπινα δικαιώματα, όπως π.χ. το δικαίωμα της διαβίωσης σ' ένα υγιεινό περιβάλλον, το δικαίωμα της απόλαυσης ενός φυσικού τοπίου, τα δικαιώματα του πεζού και του ποδηλάτη μπροστά στην ογκούμενη κυριαρχία του αυτοκινήτου κτλ. Δεύτερον, παγκοσμίως εμφανίζεται όλο και πιο έντονος ανταγωνισμός ανάμεσα σε διάφορες κοινωνίες και κράτη για τη νομή φυσικών πόρων, που τείνουν να γίνουν αγαθά εν ανεπαρκεία, όπως το πετρέλαιο ή το νερό. Τρίτον, μπροστά στους αναγκαίους περιορισμούς, π.χ. στην κατανάλωση φυσικών πόρων ή στην κυκλοφορία αυτοκινήτων, οι οποίοι είναι αναγκαίοι για μια οργάνωση της ζωής σύμφωνα με τις οικολογικές επιταγές, η περιβαλλοντική εκπαίδευση παίζει έναν πολύ σημαντικό ρόλο, πληροφορώντας τον πληθυσμό και δημιουργώντας συναίνεση σε πιθανές μη δημοφιλείς αποφάσεις. Προτείνεται, λοιπόν, η διαμόρφωση ενός «νέου περιβαλλοντικού ήθους», που θα διαπερνά τη σχέση ανθρώπου με άνθρωπο αλλά και τη σχέση ανθρώπου-φύσης. Επίσης, προτείνεται ο επαναπροσδιορισμός της έννοιας της ανάπτυξης, ώστε να συμπεριλάβει τα πάγια αιτήματα της κοινωνικής ισότητας και δικαιοσύνης, της δημοκρατίας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Αλέκος Γεωργόπουλος, «Η προβληματική της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης», (διασκευή), Οικολογία και επιστήμες του περιβάλλοντος, Αθήνα 1998

ΑΣΚΗΣΕΙΣ – Κείμενο Α'

- A. Να γράψετε την περίληψη του παραπάνω κειμένου σε 90-100 λέξεις. MON.25
- B.1. Ποιος τρόπος πειθούς κυριαρχεί στην πρώτη παράγραφο; MON.05
- B.2. Να βρείτε μια συνώνυμη λέξη για κάθε μια από τις υπογραμμισμένες λέξεις του κειμένου. MON. 06
- B.3. Να βρείτε τη δομή και τον τρόπο ανάπτυξης της 5^{ης} παραγράφου. MON..04
- B.4. Να αναπτύξετε σε μια παράγραφο την παρακάτω φράση του κειμένου: «*Η Χιροσίμα προϋποθέτει τη Φουκουσίμα, παρότι φαίνονται διαφορετικά συμβάντα. Και στα δύο κοινό στοιχείο είναι η ανθρώπινη Υβρις.*» MON.10

ΑΣΚΗΣΗ – Κείμενο Β'

Β.5. Ο τρόπος πειθούς που χρησιμοποιείται στην πρώτη παράγραφο είναι η επίκληση στη λογική. Να αναφέρετε δύο μέσα με τα οποία επιτυγχάνεται η συγκεκριμένη επίκληση και να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με στοιχεία από το κείμενο.

MON.05

Γ. *«Προτείνεται, λοιπόν, η διαμόρφωση ενός «νέου περιβαλλοντικού ήθους», που θα διαπερνά τη σχέση ανθρώπου με άνθρωπο αλλά και τη σχέση ανθρώπου-φύσης.»* Σε ομιλία σου σε Παγκόσμιο Συνέδριο Νεολαίας για το Περιβάλλον να παρουσιάσεις τα τρία πιο σημαντικά, κατά τη γνώμη σου, οικολογικά προβλήματα που αντιμετωπίζει ο πλανήτης μας και να εισηγηθείς τρόπους διαμόρφωσης του νέου περιβαλλοντικού ήθους ου πρέπει να διαμορφώσει ο άνθρωπος, όπως αναφέρεται στο δεύτερο κείμενο. (500-600 λέξεις)

MO.40

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ-Πατριωτισμός & παγκοσμιοποίηση

Σε αναζήτηση δημιουργικής σύνθεσης

Του Γιώργου Κύρτσου, 19-03-2011

Στην Ελλάδα θεωρούμε ότι ο πατριωτισμός και η παγκοσμιοποίηση είναι έννοιες ασυμβίβαστες. Αυτοί που έχουν πατριωτικές ευαισθησίες προσπαθούν να δημιουργήσουν ένα οχυρό που θα τους προφυλάξει από τις αρνητικές επιπτώσεις της παγκοσμιοποίησης και αυτοί που έχουν ανοιχτούς ορίζοντες αντιμετωπίζουν τον πατριωτισμό σαν ένα απομεινάρι του παρελθόντος που στέκεται εμπόδιο στη γρήγορη και αποτελεσματική προσαρμογή στις νέες συνθήκες. Ένας από τους βασικούς εκφραστές της πρώτης σχολής σκέψης υπήρξε ο μακαριστός Αρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος και πολλοί θεωρούν βασικό εκπρόσωπο της άλλης σχολής σκέψης και δράσης τον πρωθυπουργό κ. Παπανδρέου.

Κατά την άποψή μας, έφτασε η ώρα να επιχειρήσουμε τη δημιουργική σύνθεση του πατριωτισμού με την παγκοσμιοποίηση. Ο πατριωτισμός σε συνθήκες παγκοσμιοποίησης είναι η επιδίωξη μιας χώρας και του λαού της να πρωταγωνιστήσουν στις εξελίξεις αξιοποιώντας τις ευκαιρίες που προσφέρονται και περιορίζοντας, στο μέτρο του δυνατού, τις αρνητικές επιπτώσεις της.

Η παγκοσμιοποίηση είναι μια αναπόφευκτη διαδικασία που βρίσκεται σε πλήρη εξέλιξη. Δεν μπορούμε να την αρνηθούμε ούτε να την αποφύγουμε. Αυτό που χρειάζεται είναι να αλλάξουμε κατηγορία σε ό,τι αφορά το επίπεδο συμμετοχής μας σε αυτήν. Υπάρχουν τομείς όπου η Ελλάδα έχει καταφέρει να αξιοποιήσει σε όφελός της την παγκοσμιοποίηση, με χαρακτηριστικότερη την περίπτωση της εμπορικής ναυτιλίας. Η δυναμική ανάπτυξη της Κίνας και άλλων χωρών στη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών μεγάλωσε τον κύκλο εργασιών της ελληνικής ναυτιλίας και εξασφάλισε εντυπωσιακά κέρδη στους εφοπλιστές και οφέλη στην ελληνική οικονομία. Αρκετά καλά τα πηγαίνουμε στον τουρισμό –όπου όμως χάνουμε σημαντικές ευκαιρίες σε όφελος των ανταγωνιστών μας– και στον τομέα των υπηρεσιών, όπου η διεθνοποίηση των ελληνικών τραπεζών έδωσε εντυπωσιακά αποτελέσματα.

Δεν υπάρχει κανένας λόγος να είμαστε οι χαμένοι της παγκοσμιοποίησης στον αγροτικό τομέα, όπου αφήνουμε αναξιοποίητα τα συγκριτικά μας πλεονεκτήματα, ή στις εισαγωγές-εξαγωγές εμπορευμάτων, όπου έχουμε συμβιβαστεί με ένα έλλειμμα-ρεκόρ στο εμπορικό ισοζύγιο. Η μείωσή του το τελευταίο διάστημα οφείλεται περισσότερο στα μέτρα λιτότητας και λιγότερο στην αναδιοργάνωση των εξαγωγικών κλάδων.

Φοβική αντίδραση

Η φοβική αντίδραση πολλών Ελλήνων στην παγκοσμιοποίηση συνδέεται με τη μαζική παράνομη μετανάστευση, που δημιουργεί τεράστια οικονομικά, κοινωνικά και πολιτισμικά προβλήματα. Τα μεταναστευτικά ρεύματα είναι αναπόφευκτα στον σύγχρονο κόσμο, εφόσον συνδέονται μεταξύ τους εξελίξεις στο Πακιστάν, στο Αφγανιστάν, στη Βόρεια Αφρική και στην Ε.Ε. Δεν υπάρχει όμως τίποτα το αναπόφευκτο στο γεγονός ότι φτάσαμε να υποδεχόμαστε το 80% των παράνομων

μεταναστών που εισέρχονται στην Ε.Ε. και στη μετατροπή των μεγάλων αστικών κέντρων της πατρίδας μας σε «αποθήκες» παράνομων μεταναστών. Όλα είναι θέμα πολιτικών επιλογών, διαχείρισης των προβλημάτων και οργανωμένης αντίδρασης της δημόσιας διοίκησης και της κοινωνίας.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

A. Να γράψετε την περίληψη του κειμένου σε 110-120 λέξεις.

B.1. Να βρείτε τη δομή και τον τρόπο ανάπτυξης της πρώτης παραγράφου.

B.2. «Στην Ελλάδα θεωρούμε ότι ο πατριωτισμός και η παγκοσμιοποίηση είναι έννοιες ασυμβίβαστες». Συμφωνεί ο αρθρογράφος με την άποψη αυτή; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

B.3. Στο κείμενο επικρατεί η επίκληση στη λογική. Να αναφέρετε τρία τουλάχιστον σημεία του κειμένου και να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.

B.4. Να βρείτε τα συνώνυμα των υπογραμμισμένων λέξεων του κειμένου.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Τι είναι παγκοσμιοποίηση

Του Γ.Χ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

1. Τι ακριβώς είναι, λοιπόν, η παγκοσμιοποίηση;

- Ο όρος περιγράφει το οικονομικό φαινόμενο της απελευθέρωσης των αγορών, διεθνώς, και της δημιουργίας ενιαίων κανόνων στο εμπόριο και, ευρύτερα, στην οικονομική ζωή (φορολογία, κανόνες ανταγωνισμού, μοντέλα λειτουργίας των επιχειρήσεων και του δημόσιου τομέα). Κεφάλαια, εργαζόμενοι και εμπορεύματα κινούνται παντού ελεύθερα, με τον ίδιο τρόπο! Μέχρι τώρα, περισσότερο κινούνται τα κεφάλαια (με τη βοήθεια της τεχνολογίας στα διεθνή χρηματιστήρια) και τα εμπορεύματα (με την Παγκόσμια Οργάνωση Εμπορίου να αίρει συνεχώς τους σχετικούς περιορισμούς).

2. Τι σημαίνει, δηλαδή, αυτό, στην πράξη;

- Δημιουργείται μια σχετικά ομοιογενής παγκόσμια αγορά προϊόντων και υπηρεσιών. Οι επιχειρήσεις μεγαλώνουν για να ανταποκριθούν στο μέγεθος της αγοράς και να περιορίσουν το κόστος τους.

Σχηματικά: Μια βιομηχανία παιχνιδιών στις ΗΠΑ και μια άλλη στη Μαλαισία πρέπει να προσφέρουν το ίδιο προϊόν, στην ίδια τιμή, όταν οι μισθοί στη Μαλαισία είναι δεκάδες φορές χαμηλότεροι 9,5 δολ. το μεροκάματο στη Μαλαισία, 2 δολ. στη Κίνα, 80 δολ. στις ΗΠΑ). Εάν η αμερικανική βιομηχανία δεν μπορεί να προσφέρει ανταγωνιστικές τιμές, ή θα μεταφέρει την παραγωγή της στη Μαλαισία, ή θα πληρώσει... μαλαισιανούς μισθούς ή θα κλείσει. Το πλεονέκτημα είναι ότι, παντού, θα κυκλοφορούν έτσι πολύ φθηνά παιχνίδια για τον καταναλωτή. Το μειονέκτημα, όμως, είναι ότι τα «κεκτημένα» (κράτος πρόνοιας, περίθαλψη, σύνταξη κ.ά.), που αυξάνουν το εργασιακό κόστος, κινδυνεύουν -και ήδη συρρικνώνονται.

Στην πραγματικότητα, βεβαίως, το «κλειδί» είναι το τεχνολογικό επίπεδο, που εξασφαλίζει υψηλή παραγωγικότητα. Γι' αυτό και τα προϊόντα υψηλής τεχνολογίας έχουν μεγαλύτερη προστιθέμενη αξία και υψηλότερα περιθώρια κέρδους. Σε χώρες όπως η Ταϊβάν π.χ., κατασκευάζονται τα περισσότερα «κουτιά» για υπολογιστές (με πολύ μικρό περιθώριο κέρδους) αλλά 9 στους 10 υπολογιστές χρησιμοποιούν επεξεργαστές (τσιπάκια) της αμερικανικής Intel τα οποία έχουν προστιθέμενη αξία πάνω από 65%. Γι' αυτό και οι πολυεθνικές τοποθετούν το κέντρο διοίκησης στη Δύση και τις παραγωγικές μονάδες τους στην περιφέρεια ή προμηθεύονται τα προϊόντα από «ντόπιους» υπεργολάβους τους εκεί.

3. Είναι πολιτικό ζήτημα η παγκοσμιοποίηση;

- Ο όρος έχει νεοφιλελεύθερη προέλευση και η εφαρμογή της παγκοσμιοποίησης προσδιορίζεται από νεοφιλελεύθερες πρακτικές (ασυδοσία της αγοράς, θεοποίηση

του ανταγωνισμού, έλλειψη κοινωνικού προσανατολισμού και δημοκρατικού ελέγχου των αποφάσεων κ.ά.). Σήμερα όμως πληθαίνουν οι προοδευτικές φωνές για κείνσιανού τύπου προσέγγιση, με σφαιρική ρύθμιση και εποπτεία της λειτουργίας των αγορών από διεθνείς οργανισμούς και θεσμούς.

Είναι τόσο «πολιτική», όσο «πολιτική» είναι και η οικονομία. Η πολιτική εξουσία παραμένει οργανωμένη σε εθνική βάση, ενώ η οικονομία (και η οικονομική εξουσία) οργανώνεται, πλέον, σε διεθνή βάση. Σε μια εθνική αγορά, η κυβέρνηση, εφόσον πιέζεται από την κοινωνία, μπορεί π.χ. να παρέμβει για να αυξήσει τους φόρους, για να ασκήσει κοινωνική πολιτική, να αποτρέψει απολύσεις ή μείωση μισθών σε μία επιχείρηση. Εάν, όμως, η επιχείρηση μπορεί, την άλλη μέρα, να «μετακομίσει» αλλού, η εθνική κυβέρνηση αναγκάζεται να δημιουργήσει ένα φιλελεύθερο οικονομικό περιβάλλον για να διατηρεί και να προσελκύει τις επενδύσεις.

Πιο άμεσο είναι το πρόβλημα από τη διακίνηση του χρήματος η οποία είναι, τελείως ελεύθερη. Οι όγκοι κεφαλαίων που διακινούνται, για βραχυπρόθεσμο κέρδος, είναι τεράστιοι και μπορούν να αποσταθεροποιήσουν τις εθνικές οικονομίες, εν ριπή οφθαλμού.

4. Πρόκειται μόνο για ένα οικονομικό φαινόμενο;

- Σημαντικό βαθμό ολοκλήρωσης έχει και η πολιτιστική παγκοσμιοποίηση (οι πολυεθνικές του θεάματος και της ενημέρωσης έχουν πετύχει μεγάλο βαθμό συγκέντρωσης). Το ίδιο συμβαίνει και με τα τρόφιμα, την ενέργεια, αλλά και... το έγκλημα, που επίσης παγκοσμιοποιείται, υπακούοντας στο βασικό οικονομικό κανόνα: Για να αυξήσεις τα κέρδη σου, πρέπει να αυξήσεις τον τζίρο σου. Οπέρ σημαίνει: περισσότερους χρήστες ναρκωτικών και περισσότερη λευκή σάρκα στην αγορά.

5. Η παγκοσμιοποίηση αυξάνει τις κοινωνικές ανισότητες στον πλανήτη;

- Αποδεδειγμένα! Οι υποστηρικτές της όμως, επικαλούνται την αύξηση του βιοτικού επιπέδου σε πολλές αναπτυσσόμενες (και άλλοτε φτωχές) χώρες: Στην Ταϊβάν, στο Χονγκ-Κονγκ και στη Σιγκαπούρη, το βιοτικό επίπεδο αυξήθηκε ταχύτερα ακόμα και από αυτό της Δύσης. Ταυτόχρονα, η κατάσταση έχει χειροτερέψει σε πολλές χώρες του άλλοτε λεγόμενου τρίτου κόσμου.

Οι υπέρμαχοι της παγκοσμιοποίησης πιστεύουν ότι οι ανισότητες των μισθών, μέσα σε μια χώρα, οφείλονται περισσότερο σε εσωτερικούς παράγοντες, όπως κυρίως η τεχνολογική πρόοδος που «υποβαθμίζει» ορισμένα επαγγέλματα.

Η «άλλη πλευρά» διαπιστώνει ότι τα οφέλη της παγκοσμιοποίησης διοχετεύονται μονομερώς ή δυσανάλογα στους ισχυρούς πόλους του συστήματος (τις πιο ανεπτυγμένες χώρες) οι οποίες αφαιμάσσουν πόρους, πρώτες ύλες αλλά και κεφάλαια, βελτιώνοντας τη δική τους θέση σε ένα «νεο-αποικιακό» μοντέλο.

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ- Η ανανεώσιμη πηγή ενέργειας για την οικονομία

Ο τουρισμός με την ευρύτερη έννοια της Βιομηχανίας του ελεύθερου χρόνου αποτελεί την σημαντικότερη άμεση και έμμεση οικονομική δραστηριότητα και το συγκριτικό πλεονέκτημα της σύγχρονης Ελλάδας. Παρ' όλα αυτά αποτελεί αντικειμενική διαπίστωση, ότι το κυρίαρχο τουριστικό προϊόν της χώρας μας, ο μονοδιάστατος παραθεριστικός τουρισμός του ήλιου και της θάλασσας, παρουσιάζει σημάδια κόπωσης. Ταυτόχρονα, υφίσταται σκληρό ανταγωνισμό από γειτονικούς προορισμούς, που διαθέτουν –λόγω του χαμηλού εργατικού κόστους- φθηνά, παραπλήσια με την χώρα μας τουριστικά προϊόντα (Τουρκία, Αίγυπτος, Τυνησία, Κροατία κ.α.).

Συνεπώς η επένδυση στην εικόνα της Ελλάδας ως χώρα ευχάριστη να ζεις, να εργάζεσαι και να επιχειρείς με ασφάλεια αποτελεί την προϋπόθεση για την ελκυστικότητά της ως προορισμού επισκεπτών και κεφαλαίων.

Η μεταολυμπιακή Ελλάδα πρέπει να προσφέρει στους κατοίκους της δημιουργικές υποδομές, περιβάλλον και χώρους αναψυχής για τον ελεύθερο χρόνο τους. Τότε μόνον οι πολίτες της χώρας θα αποτελέσουν την κρίσιμη μάζα συντήρησης της τουριστικής βιομηχανίας εκτός σεζόν ώστε να έχουμε τουρισμό όλο το χρόνο και σε όλα τα σημεία της Ελλάδας.

Σήμερα οι ανταγωνίστριες χώρες στην νότια Ευρώπη, στρέφονται πλέον έγκαιρα στη Νέα Τουριστική Οικονομία, που αφορά καινοτόμα τουριστικά προϊόντα, υπηρεσίες υψηλού επιπέδου και σύγχρονες υποδομές. Ταυτόχρονα, οι αναπτυγμένες τουριστικά χώρες δίνουν ιδιαίτερη σημασία στον ελεύθερο χρόνο των κατοίκων τους. Η αναβάθμιση της ποιότητας ζωής, η ενίσχυση της εσωτερικής τουριστικής ζήτησης, η ανάπτυξη πολιτικών για την αναψυχή της νεολαίας, των εργαζομένων και της τρίτης ηλικίας και η ανασυγκρότηση της υπαίθρου μέσω του τουρισμού, αποτελούν σημαντικές πολιτικές τους προτεραιότητες.

Στη χώρα μας δυστυχώς σήμερα, ο μισός πληθυσμός παραμένει αποκλεισμένος από τις διακοπές. Το νέο μοντέλο τουριστικής ανάπτυξης, οφείλει να αξιοποιεί τον πολιτισμό, να σέβεται το περιβάλλον, να αναδεικνύει και ν' αξιοποιεί τα κοινωνικά χαρακτηριστικά των επιμέρους τουριστικών προορισμών. Με βάση αυτόν τον σχεδιασμό πρέπει να προσελκύσουμε και τους ξένους επισκέπτες. Χρήματα για τη διαφήμιση είναι ήδη εξασφαλισμένα, χωρίς περικοπές από τον εκάστοτε υπουργό Οικονομίας, ως πάγιο ποσοστό επί των κερδών του Καζίνο της Πάρνηθας μετά την αποκρατικοποίησή του. Αυτά τα χρήματα όμως πρέπει να αξιοποιηθούν μετά από market study και marketing plan, πράγμα που μέχρι σήμερα δεν έχει γίνει.

Συμπερασματικά ο τουρισμός είναι η ανανεώσιμη πηγή ενέργειας της Ελληνικής Οικονομίας εφόσον δεν αντιμετωπίζεται με αριθμούς τουριστών αλλά με αξιόπιστα οικονομικά μεγέθη και με επενδύσεις που θα αξιοποιούν την τουριστική περιουσία.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΣΓΟΥΡΙΔΗΣ

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

A. Να πυκνώσετε το κείμενο σε 90 με 100 λέξεις.

Μονάδες 25

B.B1. Γιατί στο κείμενο συνδέεται ο τουρισμός με τη βιομηχανία του ελεύθερου χρόνου;

Μονάδες 5

B2. Σε ποιο γραμματειακό είδος ανήκει το κείμενο και γιατί;

Μονάδες 5

B3. Ποια είναι η συλλογιστική πορεία που ακολουθεί ο συγγραφέας στην ανάπτυξη του κειμένου;

Μονάδες 5

B4. Ν' αναπτύξετε σε μια παράγραφο 120 λέξεων το πολύ τη θέση του συγγραφέα πως το νέο μοντέλο τουριστικής ανάπτυξης οφείλει να σέβεται το περιβάλλον.

Μονάδες 11

B5. Να βρείτε τα συνώνυμα και αντώνυμα των παρακάτω λέξεων : **ελκυστικότητα, πλεονέκτημα, αναδεικνύει, ανταγωνίστριες.**

Μονάδες 4

B.6. Ποια είναι η δομή και ποιος ο τρόπος ανάπτυξης της 1^{ης} παραγράφου;

Μονάδες 5

Γ. Σε μια ημερίδα στο πολιτιστικό κέντρο του δήμου σας αναπτύσσετε μια ομιλία στην οποία αναφέρεστε στους τρόπους που μπορεί ο τουρισμός ν' αξιοποιήσει το πολιτισμικό κεφάλαιο ενός τόπου καθώς και το περιβαλλοντικό, δίνοντας έμφαση στον ρόλο που μπορούν να παίξουν στην κατεύθυνση αυτή τα άτομα και οι υποδομές. (500-600 λέξεις).

Μονάδες 40

ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ- Αναζητώντας τη χαμένη ευτυχία

[...] Ευτυχία, μεγάλη λέξη φυσικά, αφού οι ειδικοί ισχυρίζονται πως με την ευτυχία συμβαίνει ό,τι ακριβώς και με τον Ήλιο ή το θάνατο: δεν μπορούμε να την κοιτάξουμε κατάφατσα. Μόλις θελήσουμε να την πιάσουμε, εξαφανίζεται. Ξέρουμε πολύ καλά πότε είμαστε δυστυχείς, εκνευρισμένοι, θυμωμένοι ή θλιμμένοι, αλλά δεν συνειδητοποιούμε πότε είμαστε ευτυχισμένοι, παρά μόνον όταν πια η κατάσταση αυτή αποτελεί παρελθόν. Ωστόσο, την αναζητούμε σαν να επρόκειτο για μια *κρυμμένη διάσταση*, μια χώρα που θέλουμε να κατακτήσουμε, την κυνηγάμε σαν ένα άγριο θήραμα. Για να πετύχουμε το σκοπό μας, καθηγητές σε σοβαρά πανεπιστήμια μελετούν το θέμα, ενώ δημιουργήθηκαν ήδη κλινικές γέλιου, καταστρώθηκαν κυβερνητικά σχέδια, επιστήμονες ανατέμνουν τον εγκέφαλο για να εντοπίσουν τη ζώνη ευτυχίας, χάπια διατίθενται, όπως τα περίφημα Προζάκ... Φαίνεται, τελικά, πως θεωρούμε την ευτυχία αναφαίρετο δικαίωμά μας. Όσοι όμως νομίζουν πως μπορούν να την αγοράσουν με το χρήμα, απατώνται, γιατί είναι πλέον σίγουρο πως η ευτυχία δεν αγοράζεται. Όχι μόνο το να κατέχεις όλο και περισσότερα υλικά αγαθά δεν προσφέρει πραγματική ικανοποίηση, αλλά επιπλέον εκείνοι που έθεσαν τον *πλουτισμό* ως προτεραιότητα στη ζωή τους γρήγορα αντιμετώπισαν το άγχος και την κατάθλιψη σε ασυνήθιστο βαθμό και συγχρόνως είδαν μειωμένη την αίσθηση της ευμάρειας. Το ίδιο ισχύει για εκείνους που αναζητούν, πέρα από οτιδήποτε άλλο, τη δόξα και το να γίνουν *ελκυστικοί* πάση θυσία. Σε ψυχολογικό επίπεδο -πάντα φαίνεται πως δεν τα καταφέρνουν καλύτερα από εκείνους που, αντίθετα, αντί για δόξα επιδιώκουν να δημιουργήσουν στενές σχέσεις με τους άλλους, να αναπτύξουν τη δική τους ταυτότητα ή να βοηθήσουν τους συνανθρώπους τους.

Παλαιότερες *μελέτες* είχαν δείξει πως ούτε τα έσοδα ούτε η ομορφιά έχουν σχέση με την αίσθηση της ευζωίας, αλλά ο Ρίτσαρντ Ράιαν, καθηγητής Ψυχολογίας στο Πανεπιστήμιο του Ράτσεστερ, έκανε ακόμη πιο ανησυχητικές ανακαλύψεις. Σε τρεις έρευνες, που δημοσιεύτηκαν από το 1993 σε σημαντικά έντυπα Ψυχολογίας και που συμπληρώνονται συνεχώς, οι ερευνητές σκιαγραφούν ένα πολύ σκοτεινό πορτρέτο όσων δίνουν προτεραιότητα στους "συμβατικούς στόχους" όπως το χρήμα, τη δόξα ή την ομορφιά.

Αυτά τα άτομα όχι μόνο πέφτουν πιο συχνά σε κατάθλιψη από τα άλλα, αλλά παρουσιάζουν μεγαλύτερες διαταραχές συμπεριφοράς. Παρατηρείται επίσης *χαμηλότερη* ζωτικότητα και αίσθηση του ανικανοποίητου. [...]

Το θέμα όμως έχει και την οικονομική του πλευρά. Ο οικονομολόγος Ρόμπερτ Φρανκ, στο βιβλίο του "Luxury Fever", που κυκλοφόρησε πρόσφατα στις ΗΠΑ, διαπιστώνει πως δύο δεκαετίες πλουτισμού και υπερβολικών δαπανών δεν έκαναν κανέναν ευτυχέστερο. Είναι προφανές πως ο αλόγιστος καταναλωτισμός δεν παίζει για πολύ κάποιο θεραπευτικό ρόλο. Σύμφωνα με το συγγραφέα, ο δυτικός κόσμος επιδόθηκε σε μια μανία μεγάλης σπατάλης, που τελικά κατέκτησε και τις μεσαίες *τάξεις*, ακόμη και τις χαμηλές. Αυτό που παλαιότερα εθεωρείτο πολυτέλεια, σήμερα έγινε υποχρεωτικό αγαθό και η έλλειψή του πηγή δυστυχίας. Μεγάλα σπίτια, αυτοκίνητα γρηγορότερα, διακοπές όλο και πιο μακρινές, αλλά και λιγότερο χρόνο αφιερωμένο στην οικογένεια και τους φίλους, περισσότερος χρόνος στο ντιβάνι του ψυχαναλυτή. Μήπως είμαστε καταδικασμένοι να παραμείνουμε αιώνιας ανικανοποίητοι; [...]

Πού βρίσκεται, λοιπόν, η ευτυχία ύστερα από τόσες μελέτες και έρευνες; Μήπως στο ντιβάνι του ψυχιάτρου; Όλοι ψάχνουμε να βρούμε τις αιτίες του ανικανοποίητου και η ζωή μας γίνεται ένα ταξίδι σε αναζήτηση του εαυτού μας, με την πρόθεση να βρούμε στη διαδρομή την ευτυχία. Αλλά κανείς δεν ξέρει πού ακριβώς βρίσκεται. Πάντως, είναι σαφές πως δεν τη βρίσκουμε αναζητώντας την, όπως άλλωστε και δεν κοιμόμαστε επειδή έτσι θέλουμε. Η ευτυχία είναι ένα υποπροϊόν, μια έννοια που παραμένει ανάμεσα στις γραμμές, είναι σαν μια σκιά. Με την ψυχοθεραπεία μπορούμε ίσως να βρούμε τις αιτίες του πόνου ή της κακοδαιμονίας μας και συνειδητοποιώντας τες να ξαναπάρουμε τη ζωή στα χέρια μας. Αλλά αυτό δεν σημαίνει πως βρίσκουμε και την ευτυχία. Εκείνος που ισχυρίζεται πως είναι ευτυχισμένος είναι αυτός που είναι συνεχώς απασχολημένος με κάτι, που έχει πολλές δραστηριότητες. Σ' αυτό καταλήγουν όλες οι επιστημονικές έρευνες για την ευτυχία. Οι ευτυχισμένοι άνθρωποι έχουν πάντα κάποιο σκοπό στη ζωή τους. Όσοι εργάζονται έχουν περισσότερες πιθανότητες να ευτυχίσουν από ό,τι οι άνεργοι και δεν είναι παρά μόνο μερικώς, για οικονομικούς λόγους. Οι εκκεντρικοί κρατούν το μυστικό της ευτυχίας: ασχολούνται με πάθος με τις εμμονές τους. Και τα ευτυχισμένα παιδιά είναι εκείνα που απορροφώνται εντελώς από τα παιχνίδια τους.

Τελικό συμπέρασμα; Μην αγοράζετε λαχεία, μη σπαταλάτε όλες τις οικονομίες σας σε πολυτελείς τόπους διακοπών. Καλύτερα τακτοποιήστε ένα ντουλάπι που θέλετε να το κάνετε εδώ και μήνες και επιτέλους, κάντε κι εκείνο το δύσκολο τηλεφώνημα που αναβάλλετε συνεχώς. Σύμφωνα με ορισμένες μελέτες θα αισθανθείτε ευτυχείς. Αλλά, ακόμη κι αν οι μελέτες αποδειχθούν λανθασμένες, θα έχετε τουλάχιστον τακτοποιημένο το ντουλάπι σας, αντί να βρεθείτε στο χέρι με ένα λαχείο χωρίς καμία αξία!

B. Τσιώρου, εφημ. ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ 11-8-1999

B. Ερωτήσεις

1. Να συντάξετε την περίληψη του παραπάνω κειμένου σε 120-130 λέξεις. **25 μον.**
2. Πού αναζητεί τη χαμένη ευτυχία η συγγραφέας; Να το αναπτύξετε σε μια παράγραφο 80-90 λέξεων. **10 μον.**
3. Η συγγραφέας διερωτάται "μήπως είμαστε καταδικασμένοι να παραμείνουμε αιωνίως ανικανοποίητοι". Ποια τεκμήρια την οδήγησαν στο συμπέρασμα αυτό; **05 μον.**
4. Να βρείτε συνώνυμες λέξεις για τις υπογραμμισμένες λέξεις του κειμένου: *διάσταση, μελέτη, τάξη, πρόθεση, γραμμή.* **05 μον.**
5. Να βρείτε αντώνυμα για τις λέξεις που είναι γραμμένες με πλάγια γραφή στο κείμενο. **05 μον.**
6. Να ξαναγράψετε την τελευταία παράγραφο του κειμένου μετατρέποντας τον ευθύ λόγο σε πλάγιο. **10 μον.**

Γ. Συχνά υποστηρίζεται και εύκολα διαπιστώνεται ότι ο σύγχρονος άνθρωπος, μολονότι έχει ικανοποιήσει πολλές από τις ανάγκες του, δεν είναι ευτυχισμένος. Πώς εξηγείτε το φαινόμενο αυτό; Να εκθέσετε τις απόψεις σας σε ένα κείμενο 500-600 λέξεων που πρόκειται να δημοσιευθεί στη σχολική σας εφημερίδα. **40 μον.**

ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΗ

«Ζούμε σε μια εποχή η οποία χαρακτηρίζεται από πολλούς ως παράλογη. Οι νέοι συχνά καυτηριάζουν τα κακώς κείμενα και αμφισβητούν αξίες και θεσμούς. · Να παρουσιάσετε παραδείγματα που πιστοποιούν το παράλογο του κόσμου μας και που αποτελούν πόλους αμφισβήτησης των νέων. · Πως χαρακτηρίζετε την αμφισβήτηση των σημερινών νέων: είναι άγονη ή συνοδεύεται από τα υψηλά εκείνα οράματα, που είναι ικανά να αναδημιουργήσουν τον κόσμο μας;»

Στις μέρες μας οι βαθύτατες κρίσεις, ανακατατάξεις και συντελούμενες θεσμικές αλλαγές διεγείρουν άμεσα τον προβληματισμό και τη κριτική σκέψη του κοινωνικού συνόλου και κυρίως των νέων. Οι νέοι περισσότερο από ποτέ κρίνουν σήμερα τα όσα συμβαίνουν γύρω τους προβληματίζονται, αποδέχονται ή απορρίπτουν και όταν αντιτίθενται σε κάποια άποψη, αξία, νόμο, αρχή τότε οπλισμένοι με ενέργεια και αποφασιστικότητα αμφισβητούν. Στη σύγχρονη «παράλογη» όπως χαρακτηρίζεται από πολλούς εποχή δεν είναι λίγοι οι παράγοντες που ευνοούν το φαινόμενο της αμφισβήτησης και πιστοποιούν το παράλογο του κόσμου μας. Αντιθέτως κάθε τομέας της ανθρώπινης δραστηριότητας αποτελεί θα λέγαμε πόλο αμφισβήτησης για τους νέους.

Αναμφισβήτητα οι αντιφάσεις του σύγχρονου πολιτισμού αποτελούν ενισχυτικό παράγοντα του φαινομένου. Ο πολιτισμός μας ενώ απαγγέλλεται την ευημερία και την ευτυχία, δεν κατορθώνει να την πραγματοποιήσει. Οι φρικαλεότητες δυο παγκοσμίων πολέμων αλλά και ο φόβος ενός τρίτου σφράγισαν τον αιώνα μας. Οι παραδοσιακές αξίες απομυθοποιήθηκαν ενώ αναδύθηκαν η υποκρισία και η ηθική έκπτωση. Η εμπιστοσύνη των νέων στο πρόσωπο των μεγαλύτερων κλονίστηκε και ήταν επόμενο να αντιδράσουν αμφισβητώντας τα στοιχεία εκείνα που διαιωνίζουν το ψεύδος και την εκμετάλλευση. Αλλά και ο υλικός ευδαιμονισμός για τον οποίο διακρίνεται η σύγχρονη κοινωνία, η προσήλωση στην ύλη, ο κλονισμός αξιών από τη μια και η ανάδειξη του χρήματος ως υπέρτατο αγαθό από την άλλη δεν αφήνουν αδιάφορους τους νέους. Αντιθέτως προκαλούν τη δυναμική τους αντίδραση, τους δίνουν ένα ακόμη ερέθισμα να αμφισβητήσουν.

Παράλληλα είναι γεγονός ότι ο θεμελιακός κοινωνικός θεσμός της οικογένειας διέρχεται μια βαθιά κρίση σήμερα. Η επιταχυνόμενη εξέλιξη των πραγμάτων παρέσυρε στη δίνη της και τα θεμέλια της οικογένειας και ο ολοένα αυξανόμενος αριθμός διαζυγίων, η ταυτόχρονη μείωση των γάμων, η προτίμηση της συμβίωσης έρχονται να πιστοποιήσουν το γεγονός και να προκαλέσουν την αμφισβήτηση του θεσμού.

Το αντιπαραδοσιακό κλίμα της εποχής δεν ευνοεί επίσης κανένος είδους αξία και η ηθική κρίση των ημερών στερεί από τους ανθρώπους αξίες και συναισθήματα. Έτσι οι άνθρωποι νιώθουν λιγότερη ανάγκη για ουσιαστική επαφή και αρκούνται στις επιδερμικές σχέσεις στοχεύοντας μια στοιχειώδη επικοινωνία ενώ διαλύουν ευκολότερα τους δεσμούς τους αδιαφορώντας για τις επιπτώσεις στο ευρύ κοινωνικό σύνολο. Συμπερασματικά θα λέγαμε ότι

το κοινωνικό κλίμα που επικρατεί στη σημερινή εποχή τροφοδοτεί συνεχώς το φαινόμενο της αμφισβήτησης και οι νέοι Δε διστάζουν να την εκδηλώσουν ποικιλόμορφα, άλλοτε λιγότερο και άλλοτε περισσότερο έντονα.

Ωστόσο η ύπαρξη αμφισβητιών αποτελεί αναντίρρητα θετικό στοιχείο για μια κοινωνία μιας και πιστοποιεί την έλλειψη αδράνειας, εγγυάται και διαφυλάττει τη δημοκρατία, την ελευθερία, τη δικαιοσύνη, αναπροσαρμόζει νόμους, αρχές και αξίες. Η αμφισβήτηση όμως έχει νόημα μόνο όταν έχει περιεχόμενο, όταν σκοπεύει στη διόρθωση και όχι στην κατάλυση. Οι σημερινοί αμφισβητίες καυτηριάζουν και απορρίπτουν καθετί χωρίς να έχουν ιδανικά, οράματα, στόχους ικανούς να αναδημιουργήσουν το παράλογο κόσμο μας. Θα λέγαμε ότι είναι αιχμάλωτοι του καθαρά αντιπαραδοσιακού και αναθεωρητικού πνεύματος της εποχής έτσι που αμφισβητούν τα πάντα, αξίες, αυθεντίες, παραδόσεις. Οι νεωτεριστές, καινοτόμοι, ασυμβίβαστοι νέοι της εποχής με τη διευρυμένη παιδεία και την ταχύτερη κοινωνικοποίηση αναιρούν και απορρίπτουν χωρίς όμως να έχουν κάτι να αντιπροτείνουν. Αντιθέτως βρίσκονται απομονωμένοι κι ανήμποροι σε μια κοινωνία που στερείται ιδεολογίας και πίστης και που οι αξίες φθείρονται με επιταχυνόμενο ρυθμό πιστοποιώντας την κοινωνική παρακμή, έτσι που αντιδρούν κι επαναστατούν προσπαθώντας ουσιαστικά να καλύψουν το εσωτερικό τους κενό. Δεν ξέρουν τι να αμφισβητήσουν ούτε πως, απλά αντιτίθενται στο κατεστημένο, σε καθετί παλαιό και αναζητούν το νέο. Από δω και μπρος το φαινόμενο της αμφισβήτησης θα γίνεται όλο και πιο έντονο και ο αριθμός των αμφισβητιών θα αυξάνεται διαρκώς. Η αμφισβήτηση είναι απαραίτητη για την κοινωνία. Επιβάλλεται όμως η επανεξέταση των πραγμάτων από τους αμφισβητίες καθώς και η συνειδητοποίηση των νέων ότι αμφισβητούν με στόχο την αναδημιουργία και όχι την κατάρριψη, την απόρριψη του παρελθόντος αλλά την αποδοχή των θετικών στοιχείων του, εμπλουτισμένων με σύγχρονα στοιχεία, έτσι που με τη γόνιμη αμφισβήτηση θα οδηγηθεί η κοινωνία μας στην πρόοδο και στην ανάπτυξη.

Νάντια Ρηγάτου, Γπ2, 1ο ΕΠΑΛ

ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Γ' ΤΑΞΗΣ

ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΤΡΙΤΗ 20 ΜΑΪΟΥ 2008

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)

ΚΕΙΜΕΝΟ

Βρισκόμαστε σ' ένα σταυροδρόμι· δεν ήμασταν ποτέ απομονωμένοι· μείναμε πάντα ανοιχτοί σ' όλα τα ρεύματα – Ανατολή και Δύση· και τ' αφομοιώνουμε θαυμάσια τις ώρες που λειτουργούσαμε σαν εύρωστος οργανισμός. [...] Συνταραζόμαστε κι εμείς, δικαιολογημένα ή αδικαιολόγητα, από διαδοχικές κρίσεις, αποκαλυπτικές εφευρέσεις και φόβους, που δεν αφήνουν τον ανθρώπινο νου να ηρεμήσει – σαν την καλαμιά στον κάμπο. Μπροστά σ' αυτά, τι μας μένει για να βαστάξουμε αν απαρνηθούμε τον εαυτό μας; Δε μένω τυφλός στα ψεγάδια¹ μας, αλλά έχω την ιδιοτροπία να πιστεύω στον εαυτό μας. Σας παρακαλώ να με συγχωρήσετε που μνημονεύω εδώ προσωπικές εμπειρίες· δεν έχω άλλο πειραματόζωο από εμένα. Και η προσωπική μου εμπειρία μου δείχνει πως το πράγμα που με βοήθησε, περισσότερο από κάθε άλλο, δεν ήταν οι αφηρημένοι στοχασμοί ενός διανοουμένου, αλλά η πίστη και η προσήλωσή μου σ' έναν κόσμο ζωντανών και περασμένων² ανθρώπων· στα έργα τους, στις φωνές τους, στο ρυθμό τους, στη δροσιά τους. Αυτός ο κόσμος, όλος μαζί, μου έδωσε το συναίσθημα πως δεν είμαι μια αδέσποτη μονάδα, ένα άχερο στ' αλώνι. Μου έδωσε τη δύναμη να κρατηθώ ανάμεσα στους χαλασμούς που ήταν της μοίρας μου να ιδώ. Κι ακόμη, μ' έκανε να νιώσω, όταν ξαναείδα το χώμα που με γέννησε, πως ο άνθρωπος έχει ρίζες, κι όταν τις κόψουν πονεί, βιολογικά, όπως όταν τον ακρωτηριάσουν.

[...]

Κι όλα τούτα θα μπορούσα να τα ονομάσω με τη λέξη παράδοση, που την ακούμε κάποτε ψυχρά και μας φαίνεται υπόδικη³. Αλήθεια, υπάρχουν ροπές⁴ που νομίζουν πως η παράδοση μας στρέφει σε έργα παρωχημένα⁵ και ανθρώπους παρωχημένους· πως είναι πράγμα τελειωμένο και άχρηστο για τις σημερινές μας ανάγκες· πως δεν μπορεί να βοηθήσει σε τίποτε τον σημερινό τεχνοκρατικό άνθρωπο που γνώρισε φριχτούς πολέμους και φριχτότερα στρατόπεδα συγκεντρώσεως· αυτόν τον άνθρωπο που αμφιταλαντεύεται ανάμεσα στην κατάσταση του θηρίου και την κατάσταση του ανδροειδούς⁶. Η παράδοση είναι λοιπόν ένα περιττό βάρος που πρέπει να εξοβελιστεί⁷. Μου φαίνεται πως αυτές οι ροπές εκπορεύονται από τη σύγχρονη απελπισία για την αξία του ανθρώπου. Είναι τα συμπτώματα ενός πανικού, που εν ονόματι του ανθρώπου τείνουν να κατακερματίσουν την ψυχή του ανθρώπου. Όμως τι απομένει αν βγάλουμε από τη μέση τον άνθρωπο;

Γ. Σεφέρη, *Δοκιμές*, τ.2, εκδ. Ίκαρος, Αθήνα 1974, σσ. 175-177

1. ψεγάδια: ελαττώματα
2. περασμένων: ανθρώπων που έχουν φύγει από τη ζωή
3. υπόδικη: υπόλογη, ένοχη
4. ροπές: απόψεις
5. παρωχημένα: ξεπερασμένα
6. του ανδροειδούς: του ανθρωπόμορφου
7. εξοβελιστεί: διωχτεί

A. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη (90-110 λέξεις) του κειμένου που σας δόθηκε.

Μονάδες 25

B1. Να αναπτύξετε σε μία παράγραφο (70-80 λέξεις) το περιεχόμενο του παρακάτω αποσπάσματος του κειμένου: «**Δε μένω τυφλός στα ψεγάδια μας, αλλά έχω την ιδιοτροπία να πιστεύω στον εαυτό μας.**».

Μονάδες 10

B2.α) Το στοχαστικό δοκίμιο έχει συχνά προσωπικό - βιωματικό χαρακτήρα. Να καταγράψετε δύο σχετικά παραδείγματα από το κείμενο που σας δόθηκε.

Μονάδες 2

β) Βασικό, επίσης, χαρακτηριστικό του στοχαστικού δοκιμίου είναι η μεταφορική λειτουργία της γλώσσας. Να καταγράψετε τρία σχετικά παραδείγματα από το κείμενο που σας δόθηκε.

Μονάδες 3

B3. Να σχηματίσετε μία πρόταση ή μία περίοδο για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις:

εφευρέσεις, εμπειρία, αμφιταλαντεύεται, τεχνοκρατικό, πανικού.

Μονάδες 5

B4. Από το β' συνθετικό των παρακάτω λέξεων να σχηματίσετε μία νέα σύνθετη λέξη:

σταυροδρόμι, αποκαλυπτικές, βιολογικά, παράδοση, υπόδικη.

Μονάδες 5

Γ. Ο Δήμος σας διοργανώνει μια εκδήλωση με θέμα την παράδοση. Ως εκπρόσωπος της μαθητικής σας κοινότητας αναλάβετε τη σύνταξη ενός κειμένου που θα εκφωνηθεί στην εκδήλωση. Σ' αυτό να αναφέρετε τις αιτίες για τις οποίες πολλοί νέοι σήμερα έχουν απομακρυνθεί από την παράδοση και να προτείνετε τρόπους επανασύνδεσής τους με αυτήν (500-600 λέξεις).

Μονάδες 50

ΟΛΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, εξεταζόμενο μάθημα). **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Δεν επιτρέπεται να γράψετε** καμιά άλλη σημείωση. Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα.
4. Να γράψετε τις απαντήσεις σας μόνο με μπλε ή μόνο με μαύρο στυλό.
5. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
6. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
7. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: μετά τη 10.30' πρωινή.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

**ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Γ' ΤΑΞΗΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 15 ΜΑΪΟΥ 2009
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)**

ΚΕΙΜΕΝΟ

Η μεγαλύτερη αρετή του βιβλίου είναι ότι σου προτείνει έναν πόλεμο έντιμο: Διαλέγεις τα βιβλία που θέλεις· μόνα τους εκείνα, όταν διαθέτεις ηθική υγεία, σε παρακινούν, κι' άθελά τους ακόμα, να διαβάσεις άλλα, αντίθετα, για να μορφώσεις γνώμη, να συγκρίνεις, να διαφωτιστείς, να επιβεβαιώσεις την προσωπική σου αυτοτέλεια, να μη γίνεις ετερόφωτος, ετεροκίνητος. Έτσι, με το ένα βιβλίο ν' ανασκευάζει ή να πολεμάει τ' άλλο, όλα μαζί σε γυμνάζουν στη διαδικασία του διαλόγου, όπου κανένας δεν ρητορεύει από «θέσεως ισχύος», γιατί εδώ την αυθεντία, όταν κι' όπου υπάρχει, με τρόπο πάντως ελέγξιμο, δεν την περιφρουρεί καμμιά αστυνομική δύναμη. Δικαίωμά σου να κρίνεις και τους μέγιστους, υπό προσωπική σου ευθύνη. Μ' αυτή την έννοια και μόνο — δηλαδή με την υψηλότερη — μπορεί κανένας να μιλάει, όπως συνηθίζεται, για «δημοκρατία των Γραμμάτων». Δεν είναι καθεστώς ακέφαλο: οι άριστοι διαλάμπουν, και σε κλίμακα διεθνή. Αλλά δεν σε υποχρεώνει, δηλαδή δεν σε υποτάσσει, κανένας τους.

Η αρετή τούτη γίνεται εντονότερα αισθητή σε καιρούς πολιτικά σκοτεινούς ή ισκιωμένους, όταν τα μαζικά μέσα επικοινωνίας μπαίνουν αυθωρεί¹ στην υπηρεσία του σατραπισμού². Το βιβλίο τότε, ως ελεύθερη έκφραση ιδεών, ή απαγορεύεται — κι αυτό γίνεται τότε πανηγυρική εκδήλωση αδυναμίας των κρατούντων — ή απομένει μόνο του να διασώζει την αξιοπρέπεια των συνειδήσεων. Τα μέσα μαζικής επικοινωνίας τού στήνουν πολιορκία στενή, για να

το παραμερίσουν, να το υποκαταστήσουν. Όταν το πετυχαίνουν, αυτό πληρώνεται πανάκριβα από τον άνθρωπο, με αντίτιμο το αυτεξούσιό του. Δοκιμάστε όμως να χρησιμοποιήσετε το βιβλίο ως μέσο προπαγάνδας: Αναδίνει αμέσως μίαν αποφορά³ σ' ακτίνα μακρότατη, ειδοποιεί. Είναι, θα έλεγε κανένας, μαγική, ακατάλυτη, η ζώνη που περιβάλλει την αγνότητα του βιβλίου.

Υπάρχουν σοβαροί λόγοι να πιστεύουμε πως ο πολιτισμός μας έχει παρεκκλίνει, αν δεν έχει πάρει ολότελα στραβό δρόμο κάτω από την επίδραση σκοτεινών εκμεταλλευτών. Μόνη ελπίδα να διορθωθεί η πορεία του, όσο θα είναι ακόμα καιρός, το βιβλίο. Ο Βολταίρος είχε πει κάποτε πως τον κόσμο τον κυβερνάνε τα βιβλία. Σήμερα πρέπει ένας άλλος λόγος, ακόμα πιο κρίσιμος, να ειπωθεί: Πως ο κόσμος, αν σωθεί, θα το χρωστάει στο βιβλίο. Γιατί αυτό το γκόλφι⁴ της ανθρωπιάς έχει τη δύναμη να ξορκίζει τα δαιμόνια, να εξυγιαίνει την ατμόσφαιρα, να οπλίζει τη λυτρωτική φαντασία, να ξυπνάει την αυτογνωσία, ν' ανάβει το μάτι, να στυλώνει το φρόνημα, να ψυχώνει το χέρι. Η μάχη του ανθρώπου δεν θα χαθεί ενόσω θα υπάρχει καταφυγή του Λόγου, το βιβλίο.

Άγγελου Τερζάκη, *Ταραγμένες ψυχές*, Οι Εκδόσεις των Φίλων,
Αθήνα 1993, σσ. 155-156

-
1. αυθωρεί: ευθύς, αμέσως
  2. σατραπισμός: δεσποτισμός, αυταρχισμός
  3. αποφορά: δυσάρεστη οσμή, κακοσμία
  4. γκόλφι: εγκόλπιο, φυλακτό

A. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (90-110 λέξεις).

Μονάδες 25

B1. Να αναπτύξετε σε μια παράγραφο 80 έως 100 λέξεων το περιεχόμενο του παρακάτω αποσπάσματος του κειμένου:
...με το ένα βιβλίο ν' ανασκευάζει ή να πολεμάει τ' άλλο, όλα μαζί σε γυμνάζουν στη διαδικασία του διαλόγου...

Μονάδες 11

B2. α) Ο συγγραφέας χρησιμοποιεί ως τρόπο πειθούς και την επίκληση στην αυθεντία. Να εντοπίσετε το συγκεκριμένο τρόπο πειθούς στο κείμενο και να αιτιολογήσετε τη χρήση του.

Μονάδες 4

β) Να βρείτε τέσσερα παραδείγματα μεταφορικής χρήσης του λόγου μέσα από το κείμενο που σας δόθηκε.

Μονάδες 4

B3. α) Να γράψετε ένα **α ν τ ώ ν υ μ ο** για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις:

ετερόφωτος, ελέγξιμος, ευθύνη, ελεύθερη, αδυναμία.

Μονάδες 5

β) Να γράψετε ένα **σ υ ν ώ ν υ μ ο** για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις:

αρετή, γνώμη, ισχύς, περιφρουρώ, φρόνημα.

Μονάδες 5

B4. Να αναγνωρισθεί το είδος της σύνταξης (ενεργητικής ή παθητικής) στις παρακάτω προτάσεις και να μετατραπεί η καθεμιά σύνταξη στην αντίθετή της:

α) «...γιατί εδώ την αυθεντία, όταν κι' όπου υπάρχει, με τρόπο πάντως ελέγξιμο, δεν την περιφρουρεί καμμιά αστυνομική δύναμη.»

β) «Η μάχη του ανθρώπου δεν θα χαθεί ενόσω θα υπάρχει καταφυγή του Λόγου, το βιβλίο».

Μονάδες 6

Γ. Συχνά παρατηρείται πολλοί μαθητές να καταστρέφουν τα σχολικά τους βιβλία στα προαύλια των σχολείων κατά το τέλος του σχολικού έτους. Σε άρθρο που θα δημοσιευθεί στη σχολική σας εφημερίδα να αιτιολογήσετε το παραπάνω φαινόμενο και να αναφερθείτε στους τρόπους που θα συμβάλουν στην αρμονική συνύπαρξη του βιβλίου με τα ηλεκτρονικά μέσα πληροφόρησης και γνώσης (500-600 λέξεις).

Μονάδες 40

ΟΛΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, εξεταζόμενο μάθημα). **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Δεν επιτρέπεται να γράψετε** καμιά άλλη σημείωση. Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα.
4. Να γράψετε τις απαντήσεις σας μόνο με μπλε ή μόνο με μαύρο στυλό.
5. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
6. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
7. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 10.00 π.μ.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

**ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Γ΄ ΤΑΞΗΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ ΚΑΙ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ
ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΕΠΑΛ (ΟΜΑΔΑ Β΄)
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 14 ΜΑΪΟΥ 2010**

**ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)**

ΚΕΙΜΕΝΟ

Με τον όρο *αυτομόρφωση* περιγράφουμε μία σύνθετη εκπαιδευτική διαδικασία της οποίας θεμελιώδης κινητήρια δύναμη είναι ο ίδιος ο άνθρωπος, ο οποίος, έχοντας επίγνωση των αναγκών και των επιθυμιών του, καλείται να συμβάλει αποφασιστικά στην πορεία της εκπαιδευτικής και επαγγελματικής του κατάρτισης. Σε αυτή την ατομική, και πολλές φορές εξαιρετικά δύσκολη, πορεία κατάκτησης νέων γνώσεων, δεν ενεργεί μόνος του, όπως θα μπορούσαμε να υποθέσουμε με βάση το πρώτο συνθετικό της λέξης *αυτο-μόρφωση*. Ο άνθρωπος δεν δραστηριοποιείται μέσα σε ένα κοινωνικό κενό, αλλά μέσα σε ένα κοινωνικό περιβάλλον. Βρίσκεται δηλαδή σε συνεχή επικοινωνία με τους άλλους, σε επαφή και ανταλλαγή με τους επίσημους ή ανεπίσημους εκπαιδευτικούς θεσμούς, με ποικίλους οργανισμούς και κέντρα κατάρτισης, ακόμη και όταν οι νέες τεχνολογίες του επιτρέπουν να μαθαίνει και να εργάζεται σε φυσική απόσταση από τους άλλους.

Με αυτή την έννοια, οι διαδικασίες και οι πρακτικές αυτομόρφωσης στη σημερινή εποχή δεν σημαίνουν την απουσία των άλλων, θεσμών και ατόμων, ούτε την κοινωνική απομόνωση του καθενός ατόμου, αλλά την ενεργητική στάση του, αφού το ίδιο αποφασίζει, άλλοτε αυτοβούλως και άλλοτε κάτω από την πίεση συγκεκριμένων αναγκών, να εκπαιδευθεί. Η ενεργητική στάση συνίσταται στο ότι ο άνθρωπος καλείται να διαμορφώσει μαζί με τους άλλους συμμετέχοντες (οργανισμούς, εκπαιδευτές, εκπαιδευόμενους) το περιεχόμενο, τη διαδικασία και τους τρόπους της εκπαίδευσής του.

Όμως οι πρωταρχικοί παράγοντες που καθιστούν την αυτομόρφωση αναγκαία για τα άτομα των σύγχρονων κοινωνιών είναι οι νέες επιστημονικές και τεχνολογικές ανακαλύψεις και οι συνεπακόλουθες μεταμορφώσεις της αγοράς εργασίας. Μία από τις συνέπειες αυτών των αλλαγών είναι ότι πολλά επαγγέλματα χάνουν γρήγορα την αξία και τη **χρησιμότητά** τους, ενώ οι γνώσεις και οι δεξιότητες που τα άτομα κατέκτησαν στα πρώτα στάδια της ζωής τους καθίστανται ανεπαρκείς για το παρόν και το μέλλον. Η συνολική τεχνολογική αναδιάρθρωση της εργασιακής δραστηριότητας στερεί όλο και περισσότερο στα άτομα τη δυνατότητα να διατηρούν **μία και μοναδική** επαγγελματική ταυτότητα σε όλη τη διάρκεια της ενεργού ζωής τους. Κατά συνέπεια, ανεξάρτητα από τις ψυχοκοινωνικές **συνέπειες** αυτής της κατάστασης για τα άτομα, οι νέοι άνθρωποι των τεχνολογικών κοινωνιών καλούνται να αλλάξουν δύο ή τρία επαγγέλματα στην επαγγελματική πορεία τους. Το γεγονός αυτό επιβάλλει στα άτομα να κατακτούν διαρκώς γνώσεις, να ανανεώνουν τις **δεξιότητές** τους, να αποκτούν γρήγορα νέες ειδικεύσεις, δηλαδή, να εκπαιδεύονται συνεχώς.

Η εκπαίδευση δεν νοείται πια ως η απλή, κανονιστική μετάδοση γνώσεων από τις μεγαλύτερες γενιές στις νεότερες, όπως την όριζε ο E. Durkheim κατά τον 19^ο αιώνα. Και τούτο επειδή, τόσο το περιεχόμενο της εκάστοτε εκπαιδευτικής πράξης όσο και ο χρόνος που αφιερώνεται σε αυτήν, αποτελούν αντικείμενο διαπραγμάτευσης ανάμεσα στις διαφορετικές γενιές, τα δύο φύλα και τις διαφορετικές κουλτούρες των ανθρώπων, γεγονός που παρατηρείται σε όλες τις σύγχρονες πρακτικές της καθημερινής ζωής. Η εκπαιδευτική πράξη **καθίσταται** επομένως μια διαδικασία που δεν περιορίζεται στο χώρο (το σχολείο) και το χρόνο (περίοδος της νεότητας), αλλά επεκτείνεται σε όλη τη διάρκεια της ζωής και πέραν των σχολικών τειχών.

Αλεξάνδρα Κορωναίου, *Εκπαιδεύοντας Εκτός Σχολείου*, 2002
(Διασκευή)

A1. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (100-120 λέξεις).

Μονάδες 25

B1. Να αναπτύξετε σε μια παράγραφο 80 έως 100 λέξεων το περιεχόμενο του παρακάτω αποσπάσματος του κειμένου: ... **οι νέοι άνθρωποι των τεχνολογικών κοινωνιών καλούνται να αλλάξουν δύο ή τρία επαγγέλματα στην επαγγελματική πορεία τους ...**

Μονάδες 12

B2. α) Με ποιον τρόπο αναπτύσσεται η τελευταία παράγραφος του κειμένου; (Η εκπαίδευση δεν νοείται ... των σχολικών τειχών) (μονάδες 4)

β) Να εντοπίσετε τα δομικά μέρη της ίδιας παραγράφου του κειμένου (μονάδες 3)

Μονάδες 7

B3. α) Να γράψετε ένα **α ν τ ώ ν υ μ ο** για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις:

ατομική, επιτρέπουν, ανεπαρκείς, διαφορετικές, επεκτείνεται. (μονάδες 5)

β) Να γράψετε ένα **σ υ ν ώ ν υ μ ο** για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις:

συνεχή, χρησιμότητα, συνέπειες, δεξιότητες, καθίσταται. (μονάδες 5)

Μονάδες 10

B4. Να επισημάνετε τρία χαρακτηριστικά γνωρίσματα επιστημονικού λόγου στο κείμενο που σας δίνεται.

Μονάδες 6

Γ1. Σε άρθρο που θα δημοσιευθεί στην εφημερίδα του σχολείου σας να αναφερθείτε στη σημασία της αυτομόρφωσης και να προτείνετε τρόπους πραγμάτωσής της σε όλη τη διάρκεια της ζωής του ανθρώπου. (500-600 λέξεις).

Μονάδες 40

ΟΛΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, εξεταζόμενο μάθημα). Να μην αντιγράψετε τα θέματα στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. Δεν επιτρέπεται να γράψετε καμιά άλλη σημείωση. Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε στο τετράδιό σας σε όλα τα θέματα.
4. Να γράψετε τις απαντήσεις σας μόνο με μπλε ή μόνο με μαύρο στυλό ανεξίτηλης μελάνης.
5. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
6. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
7. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 10.00 π.μ.

**ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ
ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ**

**ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Γ΄ ΤΑΞΗΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΠΑΛ (ΟΜΑΔΑ Β΄)**

ΠΕΜΠΤΗ 12 ΜΑΪΟΥ 2011

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)

ΚΕΙΜΕΝΟ

Είναι δεδομένο ότι το διαδίκτυο έφερε μια πιο ισότιμη πρόσβαση στη γνώση. Ζούμε ένα κύμα εκδημοκρατισμού της γνώσης. Παλιότερα, για να δει κανείς τη βιβλιοθήκη του Κέμπριτζ, έπρεπε να ταξιδέψει χιλιάδες χιλιόμετρα. Σήμερα, μπορεί να βρει τα βιβλία της από το γραφείο του. Παλιότερα, έπρεπε να έχει κάποιος λεφτά για να παρακολουθήσει μαθήματα του MIT¹. Σήμερα, έρχονται διαδικτυακά στο σπίτι του.

Σ' αυτόν τον υπαρκτό εκδημοκρατισμό της γνώσης ορθώνονται τρεις γκρίνιες. Η μία είναι η άρνηση της τεχνολογίας, εξαιτίας των πιθανών κινδύνων που έχει η ανάπτυξή της. Ο Πολ Βιρίλιο, για παράδειγμα, έγραψε την «Πληροφοριακή Βόμβα». Είναι σίγουρος ότι η κοινωνία της γνώσης ενέχει κινδύνους, αλλά άγνωστους. Δεν τους ξέρει, αλλά...υπάρχουν. Η δεύτερη γκρίνια έχει να κάνει με τα «παιδάκια της Αφρικής». Το ακούμε για κάθε νέα τεχνολογία: «Τι να το κάνω εγώ το εμβόλιο για το Αλτσχάιμερ², όταν τα παιδιά της Αφρικής δεν έχουν ούτε ασπιρίνη για τον πυρετό;». Το επιχείρημα έχει εν μέρει λογική. Πραγματικά «τι να το κάνεις το εμβόλιο για το Αλτσχάιμερ, αν δεν έχεις Αλτσχάιμερ;». Αν όμως αποκτήσεις, το πρώτο που ξεχνάς είναι τα «παιδάκια της Αφρικής». Η τρίτη γκρίνια έχει να κάνει με το διαβόητο «ψηφιακό χάσμα». Βέβαια, καμιά τεχνολογία, καμιά επιστημονική επανάσταση δεν διαχέεται αμέσως σε όλη την υφήλιο. Ο Γουτεμβέργιος τύπωσε την πρώτη Βίβλο το 1455³ ωστόσο στην Ελλάδα η τυπογραφία ήρθε στις αρχές του 19ου αιώνα. Όσο για το τυπωμένο βιβλίο, ακόμη πασχίζουμε να γίνει κτήμα του ελληνικού λαού. Το σημαντικό, όμως, είναι ότι η επανάσταση έγινε και ακόμη προχωρεί. Εξάλλου, αυτοί που μιλούν για ψηφιακό χάσμα στην Αφρική πρέπει να αναλογιστούν ποιο είναι το τυπογραφικό χάσμα του δυτικού κόσμου με την Αφρική.

Πολύ περισσότεροι άνθρωποι μπορούν να μετέχουν ισότιμα στην κοινωνία της γνώσης και πλέον όχι μόνον ως αναγνώστες, αλλά και ως

συγγραφείς. Στον κυβερνοχώρο, οικονομικά και τεχνολογικά, όλοι βρίσκονται στο ίδιο σημείο εκκίνησης. Στο διαδίκτυο, το άρθρο ενός δημοσιογράφου είναι εξίσου προσβάσιμο με το άρθρο ενός πιτσιρικού. Δηλαδή, τα δίκτυα επικοινωνιών ισοπεδώνουν παλιές ιεραρχίες της βιομηχανικής κοινωνίας και απομένει να δούμε αν θα συνθέσουν νέες. Στον κυβερνοχώρο λειτουργεί καθένας σύμφωνα με τις ανάγκες του και τις δυνατότητές του. Αυτό όμως δημιουργεί έναν **κατακερματισμό** της εμπειρίας που τρομάζει πολλούς. Η κοινότητα χρειάζεται την κοινή εμπειρία για να είναι κοινότητα. Από την άλλη, όλη αυτή η πληθώρα διαθέσιμων πληροφοριών **μετατρέπεται** σε άγχος. «Πληροφοριακό άγχος» το ονομάζουν κάποιοι ψυχολόγοι: «να προλάβω να δω το ένα, να διαβάσω το άλλο, να μη χάσω το τρίτο, ώστε να μην είμαι εκτός θέματος και εκτός της κοινότητας όπου ζω και λειτουργώ». Αυτό το άγχος είναι λογικό να υπάρχει και να μεγαθύνεται, όσο μεγαλώνει το ποσό των πληροφοριών που όλοι έχουμε διαθέσιμες.

Όλα αυτά είναι πραγματικά, αλλά το ίδιο θα έλεγε κι ένας μοναχός του Μεσαίωνα βλέποντας την πλημμύρα των αιρετικών κειμένων που άρχισαν να βγαίνουν από τις τυπογραφικές μηχανές. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι η πληροφορική επανάσταση είναι σε μετάβαση και κάθε επανάσταση σε μετάβαση **διασπείρει** σύγχυση. Το παλιό δεν έχει πεθάνει και το καινούριο δεν έχει γεννηθεί.

Πάσχος Μανδραβέλης. Από τον ημερήσιο τύπο (διασκευή).

-
1. MIT: Τεχνολογικό Ινστιτούτο Μασαχουσέτης.
  2. Αλτσχάιμερ: Νόσος με κυριότερο σύμπτωμα την απώλεια της μνήμης.

ΑΡΧΗ 3ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Γ΄ ΗΜΕΡΗΣΙΩΝ

A1. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε. (100-120 λέξεις)

Μονάδες 25

B1. «Η κοινότητα χρειάζεται την κοινή εμπειρία για να είναι κοινότητα». Να αναπτύξετε σε μία παράγραφο 60 - 80 λέξεων το περιεχόμενο της παραπάνω περιόδου.

Μονάδες 10

B2. α) Να αναφέρετε δύο τρόπους ανάπτυξης της δεύτερης παραγράφου. («Σ' αυτόν τον υπαρκτό [...] με την Αφρική»)
(Μονάδες 4)

β) Να βρείτε τη δομή της ίδιας παραγράφου. (Μονάδες 3)

Μονάδες 7

B3. α) Να αιτιολογήσετε τη χρήση των εισαγωγικών στις παρακάτω περιπτώσεις:

«Πληροφοριακή Βόμβα»

«Τι να το κάνω εγώ το εμβόλιο για το Αλτσχάιμερ, όταν τα παιδιά της Αφρικής δεν έχουν ούτε ασπιρίνη για τον πυρετό;»

«Πληροφοριακό άγχος»

(Μονάδες 3)

β) Να βρείτε στο κείμενο πέντε παραδείγματα μεταφορικής λειτουργίας της γλώσσας. (Μονάδες 5)

Μονάδες 8

B4. α) Να γράψετε από ένα συνώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου:

πιθανών, ξεχνάς, κατακερματισμό, μετατρέπεται, διασπείρει. (Μονάδες 5)

β) Να γράψετε από ένα αντώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου:

υπαρκτό, άρνηση, σίγουρος, προσβάσιμο, λογικό.

(Μονάδες 5)

Μονάδες 10

Γ1. Ως ομιλητής σε ημερίδα που οργανώνει το σχολείο σου με θέμα τη χρήση του διαδικτύου, να αναπτύξεις τις απόψεις σου σχετικά με τις υπηρεσίες που προσφέρει το διαδίκτυο στη διάδοση της γνώσης, καθώς και τους τρόπους με τους οποίους μπορεί αυτό να αξιοποιηθεί δημιουργικά στο πλαίσιο του σχολείου. (500-600 λέξεις)

Μονάδες 40

ΟΛΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, εξεταζόμενο μάθημα). **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Δεν επιτρέπεται να γράψετε** καμιά άλλη σημείωση. Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα.
4. Να γράψετε τις απαντήσεις σας **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό.
5. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
6. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
7. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 10.00 π.μ.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ

Γ΄ ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ Δ΄ ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ

ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΠΑΛ (ΟΜΑΔΑ Β΄)

ΔΕΥΤΕΡΑ 21 ΜΑΪΟΥ 2012

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)

ΚΕΙΜΕΝΟ

Πανανθρώπινο μήνυμα τέχνης

Κάθε πολιτισμός έχει τα όρια και το στίγμα του στον ιστορικό χώρο και χρόνο. Μέσα ωστόσο στην ιστορία του κόσμου, το αρχαιοελληνικό αισθητικό **επίτευγμα** σημαδεύει την καταγωγή μιας τέχνης με πανανθρώπινο μήνυμα και με διαστάσεις παγκόσμιες, θα έλεγα σχεδόν εξωχρονικές. Πρώτη έκφραση της αποστασιοποίησης του ανθρώπου από την αναγκαιότητα της φύσης, χάρη στη μεταμόρφωση της ύλης σε πνεύμα, το ελληνικό πλαστικό κατόρθωμα δηλώνει την επίμονη και έλλογη προσπάθεια του καλλιτέχνη να **δαμάσει** το πάθος και τη μοίρα με τα έργα του νου και της καρδιάς, αυτά που φέρνουν τον άνθρωπο όλο και πιο κοντά στο Θεό, αυτά που τον οδηγούν δίπλα στο συνάνθρωπο.

Αποκρυστάλλωμα μιας ορθής και όρθιας σκέψης, το αρχαίο άγαλμα (μεμονωμένο ή ως αναπόσπαστο μέρος αρχιτεκτονικού συμπλέγματος) καθαγιάζει και αγλαΐζει¹ τους χώρους της πόλης. Σήμα ανάτασης ψυχικής και ορόσημο πανάρχαιας μνήμης, θυμίζει στους πολίτες την αμέριστη ευθύνη τους για τη συνοχή της κοινωνικής ομάδας και ορθώνεται εγγυητής της ιστορικής αλληλεγγύης του συνόλου. Διαγράφει ο τεχνίτης τα πλαίσια μιας πάντα ευνομούμενης και ισορροπημένης πολιτείας, έτσι όπως την ονειρευόταν η νεογέννητη δημοκρατία και έτσι όπως την ορίζει η πλατιά ειρηνευτική κίνηση του θεϊκού βραχίονα στο αέτωμα του ολυμπιακού ναού. Κίνηση που αναδεικνύει τον Απόλλωνα ρυθμιστή στη διαμάχη του ανθρώπου με το ζώο, με το μυθικό Κένταυρο, στην

---

¹ αγλαΐζω=λαμπρύνω

Ολυμπία, και οργανωτή της ζωής μέσα στο φως του λόγου. Το πέρασμα από το μύθο στο λόγο έγινε, χάρη στην τέχνη, άγαλμα, θέαμα και θεωρία. [...]

Το πέρασμα από το ζώο, την άγρια φύση και τους αγρούς, στο δομημένο άστυ και στην οργανωμένη πόλη, ας πούμε τη θείκη **μετάβαση** από την κυνηγέτιδα Άρτεμι στην πολιάδα Αθηνά, δηλώνει με κάθε της μορφή και σε κάθε της βήμα η αρχαία ελληνική τέχνη, πρώτη αυτή εγρήγορση του ανθρώπου στον κόσμο του ελεύθερου πνεύματος. Αυτό ίσως είναι το συνοπτικό μέγιστο μάθημα του αρχαιοελληνικού βιώματος, των ανθρώπων που πρώτοι σμίλευσαν στο ξύλο, στην πέτρα και στο μάρμαρο, τη μορφή της εσωτερικής ενατένισης, συνδυασμένη με την ιδεατή **πληρότητα** της φυσικής ομορφιάς. Μαρτυρεί για τα λεγόμενά μου το αινιγματώδες χαμόγελο του αρχαϊκού κούρου και η ανείπωτη έκπληξη στο βλέμμα της κόρης μέσα στην πολύπτυχη φορεσιά της.

Ιδού η απαρχή της προσπάθειας για γνώση και για αυτογνωσία, ιδού το πρώτο ερωτηματικό, το για πάντα αναπάντητο, ιδού η αυγή του μυστηρίου που οδήγησε τον άνθρωπο να γίνει πλάστης αθάνατου έργου, δημιουργός δηλαδή θεών. Δάμασε η ελληνική τέχνη το ζώο πριν ανακαλύψει τον τέλειο άνθρωπο. Το συντροφικό συναπάντημα του ανθρώπου με τους θεούς διδάσκει η αρχαία αισθητική, στην προσπάθειά της να αιχμαλωτίσει την τέλεια μορφή την πάντα μετέωρη και πάντα τεταμένη προς μια ιδεατή πληρότητα, προς ένα αέναο γίγνεσθαι. Να γιατί η αρχαία τέχνη θα μένει πάντα πρωτοποριακά επίκαιρη και ζωντανή: είναι η τέχνη πυξίδα και σταθερός προσανατολισμός, αυτή που δεν γνώρισε αμηχανίες και αγνοεί τα αδιέξοδα, γι' αυτό και εμπνέει κάθε αναγέννηση, γι' αυτό και μένει η βάση κάθε πνευματικής παλιννόστησης προς το **ουσιώδες**, δηλαδή τη δημιουργία ελευθερίας.

Ελένη Γλύκατζη-Αρβελέο
Πολιτισμός και Ελληνισμός
Προσεγγίσεις, Αθήνα 2007
(Διασκευή)

A1. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (100-120 λέξεις).

Μονάδες 25

B1. **Η αρχαία τέχνη θα μένει πάντα πρωτοποριακά επίκαιρη και ζωντανή.** Να αναπτύξετε το περιεχόμενο της φράσης σε μία παράγραφο (70-90 λέξεις).

Μονάδες 10

B2. α) Να βρείτε τους δύο τρόπους πειθούς που χρησιμοποιεί η συγγραφέας στην τελευταία παράγραφο και να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με μία αναφορά για κάθε τρόπο (μονάδες 6).

β) Να εντοπίσετε στο κείμενο τέσσερις λέξεις ή φράσεις με μεταφορική σημασία (μονάδες 4).

Μονάδες 10

B3. α) **επίτευγμα, δαμάσει, μετάβαση, πληρότητα, ουσιώδες:** Να γράψετε από ένα συνώνυμο για καθεμιά από τις παραπάνω λέξεις (μονάδες 5).

β) **έλλογη, κοντά, συνοπτικό, φυσικής, αιχμαλωτίσει:** Να γράψετε από ένα αντώνυμο για καθεμιά από τις παραπάνω λέξεις (μονάδες 5).

Μονάδες 10

B4. Να αναγνωρίσετε το είδος της σύνταξης στις παρακάτω φράσεις και να τις μετατρέψετε στο αντίθετο είδος:

Διαγράφει ο τεχνίτης τα πλαίσια μιας πάντα ευνοούμενης και ισορροπημένης πολιτείας (μονάδες 2).

Δάμασε η ελληνική τέχνη το ζώο πριν ανακαλύψει τον τέλειο άνθρωπο (μονάδες 3).

Μονάδες 5

Γ1. Σε ημερίδα του δήμου σου με θέμα «Τέχνη και Ζωή» συμμετέχεις ως εκπρόσωπος του σχολείου σου με εισήγηση 500-600 λέξεων. Στην εισήγηση αυτή αναφέρεσαι στην προσφορά της Τέχνης στους νέους σήμερα, καθώς και στους

τρόπους με τους οποίους μπορεί το σχολείο να συμβάλλει στην ουσιαστική επαφή τους με αυτήν.

Μονάδες 40

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, εξεταζόμενο μάθημα). **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Δεν επιτρέπεται να γράψετε** καμιά άλλη σημείωση. Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα.
4. Να γράψετε τις απαντήσεις σας **μόνο** με μπλε ή **μόνο** με μαύρο στυλό.
5. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
6. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
7. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: 10.00 π.μ.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ